

Kárpátaljai Hírmondó

VII. évfolyam 1. szám, 2011. március

Lászlóffy Aladár

Fohász. Titokzatos

Orgonaillat van ma Váradon,
kökényvirágos fennsík
Cserhalom
és Torda kettébehasadt hegyén
nagy patkó nyomát öntözi a fény.

Titokzatos, milyen titokzatos,
hogyan honnan bukkansz fel
körünkben most...
De mi lesz velünk,
hogya Szentmihály
még lángpallosú
arkangyal se már?
Mai testünk-lelkünkéből
mi marad,
mikor köznév csupán
Szentgyörgy, Arad?
Mire Szentlászló
már csupán falu,
betelt rajtunk valami szomorú,
vagy csak az idő keze dolgozott?

Titokzatos, milyen titokzatos:
az időkillatától mámoros
a sok berek és hágó és szoros,
nagy idők színe ül e tájakon,
ezüstpalástját hordja Cserhalom
s aranyhomokját
hozza a Szamos...

Titokzatos, nagyon titokzatos,
mert Szépkényerüszentmárton
se más,
mint névből nyíló hangos látomás,
egy szóból zengő bonyolult de lejt,
mít névtelen pór-ízlés hangszerelt
a szimfónikus anyanyelv szerint,
mely minden szóra,
névre visszaint.

Titokzatos, nagyon titokzatos –.
Uram király, jelezni kéne most,
elég valami árva áhítat,
mely igazols erővel átitat,
hogyan láthassuk:
magasztalód, a nyelv
már névszerint is
szent begyébe nyelt
és ördöngös a lét vagy angyalos –
együtt lakjuk
szülőházánkat most.

Tulipánok Bakosban

A Bethlen-Rákóczi-kastély Beregszászban

KÁRPÁTALJAI Hírmondó

VII. évfolyam, 1. szám
2011. március

Kiadja a Kárpátaljai Szövetség
1052 Budapest,
Semmelweis u. 1–3.
Tel./fax: 06-1-267-0198
E-mail: karpataljaishozvetseg@t-online.hu

Felelős kiadó: Katona Tamás,
a Kárpátaljai Szövetség elnöke

Főszerkesztő: Füzesi Magda
E-mail: magda.bereg@gmail.com

Szerkesztőbizottság:
Dr. Pomogáts Béla,
Dupka György,
Szöllősy Tibor,
Zubánics László,
Elbéné Mester Magdolna,
Schober Ottó.

Gazdasági felelős:
dr. Damjanovich Imre

A szerkesztőség címe:
1052 Budapest,
Semmelweis u. 1–3.

HU ISSN: 1787-0445

OTP számlaszámunk:
11711034-20834951

Megjelenik negyedévente
450 példányban.

E lapszám megjelenését
a Kárpátaljai Szövetség tagjai
támogatták adójuk 1 százalékával.

A folyóiraton nyereség
nem képződik.

A címünkre beérkező kéziratok közlésének és szerkesztésének jogát fenntartjuk, azok recenzálását, visszaadását, levélben történő megválaszolását, valamint más szervezetekhez, intézményekhez való továbbítását nem vállaljuk. A publikációkban közölt tényekért és véleményekért minden esetben a szerző viseli a felelősséget. A szerkesztőség nem feltétlenül ért egyet a lapban közölt publikációkkal.

A tartalomról

<i>Vers mindenkinek.</i> Vörösmarty Mihály: Liszt Ferenchez	3
<i>Szervezeti élet.</i> Közgyűlést tart a Kárpátaljai Szövetség	4
<i>Határok nélkül.</i> Támogatást kér a Beregszászért Alapítvány	6
<i>Naptárunk.</i> A salánki „országgyűlés” 300. évfordulójára emlékeztek	7
<i>Múltunkból.</i> Csatáry György: A salánki „országgyűlés”. Tanulmány	8
<i>Hitélet.</i> „Menjünk át a túlsó partra”. Géczy Tihamér prédikációja	10
Beiktatták a zsinati tisztségviselőket	11
<i>Disputa.</i> A ruszin nép nagy fiai. Hrabár Tamás görög katolikus áldozópap írása	12
<i>Közös dolgaink.</i> Anyaországi kapcsolatok	14
Kárpátalja-szerzte méltatták A magyar kultúra napját	15
<i>Gyökerek.</i> Debreceni Mihály: Egy objektív szemtanú vallomásai (Gondolatok a 90 éves Skultéty Csaba új könyvéről)	16
<i>Kultúra.</i> Születésnapi köszöntő helyett (Vári Fábián László 60 éves)	18
<i>Arasznyi történelem.</i> A podheringi csata	19
<i>KÁRISZ-kollázs.</i> Lengyel János jegyzetei	20
Klubdelután Ungváron	21
Könyvkiadás Kárpátalján egy költő szemével	22
<i>Vallató.</i> Molnár Bertalan. Az újságíró, ha kertészmérnök	23
<i>Irodalom.</i> Weinrauch Katalin: Régi tavaszok, húsvétek...	24
<i>Szomszédolás.</i> Vendégünk az erdélyi Művelődés	26
<i>Lapozó.</i> Irka volt, Irka van, Irka lesz! A túlélő magyar gyermeklap	27
<i>Népi kultúra.</i> Szentelmények a népi orvoslásban. Dr. Kótyuk Erzsébet tanulmánya	28
<i>Szájról szájra.</i> Bátyától a forgó lányig. Mizser Lajos nyelvész a kárpátaljai falunevokről	30
<i>Láttelel.</i> Debreceni Mihály: Múlt időben. Szöllősy Tibor: A kibic közbeszól...	31
<i>Híres szülőtteink.</i> Küldetés: a muzsika nagykövetei. Film készült a Pál családról	32
<i>Korkép.</i> Schober Ottó: Ki hitte volna?!	33
<i>A szerkesztőség postájából.</i> Üzenet haza	34
<i>Galéria.</i> Szöllősy Tibor: Kirándulás a kárpátaljai képzőművészet múltjában	36
<i>Szemelvények kárpátaljai eseményekből</i>	37
<i>Debüt.</i> „Egy arc sokat elárul” – Juhász László grafikus	39
Klasszikusok zöldben. Boksay József, Soltész Zoltán, Erdélyi Béla, Sütő János festményei	40

Címlapfotók: Molnár Bertalan

Köszönjük a támogatást!

A Kárpátaljai Szövetség elnöksége hálás köszönetét fejezi ki mindazoknak, akik már befizették a 2011. évi tagdíjat, és megrendelték a Kárpátaljai Hírmondót az idei évre. Külön köszönjük **Dr. Nemeséri Lászlóné, Marika** kedves tagtársunknak a kiemelt összegű támogatást.

Köszönet az 1 százalékért!

A hatályos törvények lehetővé teszik, hogy az adózó magyar állampolgárok adójuk 1%-ával támogassák a civil közhasznú szervezetek munkáját.

A Kárpátaljai Szövetség jóleső érzéssel fogadja a támogatók felajánlásait, hiszen ez azt bizonyítja, hogy az áttelepültek fontosnak tartják azt a tevékenységet, amelyet a szülőföldön maradt kárpátaljai magyarok kulturális, illetve oktatási életének kiteljesedéseért, gazdasági helyzetének javításáért folytatunk.

Köszönjük a segítséget minden tagtársunknak! Lehetőség szerint segítsenek abban is, hogy újabb támogatók ajánlják fel adójuk 1 százalékát!

OTP számlaszámunk: 11711034-20834951

Adószámunk: 18046629-1-41

A Kárpátaljai Szövetség elnöksége

Kedves Olvasóink!

Megrendelhetik a Kárpátaljai Hírmondót 2011-re. Lapunk előfizetési díja 2000 forint egy évre postaköltséggel együtt. Szövetségünk címen kérhetnek csekket, vagy befizethetik a díjat szövetségünk számlaszámára.

Hogyan adjunk?

Te úgy adj alamizsnát, hogy ne tudja a bal kezed, mit cselekszik a jobb.

Máté 6,3

A jótékonykodással is ugyanúgy vagyunk, mint a boldogsággal és az életszentséggel. Lehetetlen azt mondanod, hogy boldog vagy, mert abban a pillanatban, hogy tudatosítod boldogságod, már meg is szűnsz boldognak lenni. Amit te a boldogság megtapasztalásának nevezel, az egyáltalán nem boldogság, hanem az az izgalom és borzongás, amelyet néhány személy, dolog vagy esemény okoz. Az igazi boldogságot nem lehet okozni. A boldogságnak nincs oka. Ha *igazán* boldog vagy, akkor nem ezért vagy azért vagy boldog. Az igazi boldogságot nem is lehet megtapasztalni, mert nem esik a tudatosság birodalmába. A boldogság öntudattalanság (unself-consciousness). Így van ez a szentséggel is. Abban a pillanatban, hogy tudatára ébredsz szentségednek, megsavanyodik és képmutatássá, álszentséggé válik. A jó cselekedet sosem olyan jó, mint amikor nem vagy tudatában annak, hogy az jó – annyira elmerülsz a cselekedetben, hogy teljesen önfeledten vagy jó és erényes. A bal kezednek fogalma sincs arról, hogy jobbod valami jót és dicséretre méltót tesz. Egyszerűen csak teszed, mert ez tűnik természetesnek, magától értetődőnek. Fordíts egy kis időt arra, hogy belásd, mindaz az erény, amit annak tartasz önmagadban, az egyáltalán nem erény, hanem valami, amit ravaszul kiterveltél, megalkottál és magadra erőltetted. Ha valóban erény lenne, akkor teljesen élvezted volna, és oly természetes lenne, hogy eszedbe sem jutna erénynek tartani. A szentség első ismertetőjele tehát az, hogy ön-tudattalan.

A második ismertetőjele az erőlködésmentesség. Az erőfeszítés megváltoztathatja a viselkedést, de téged nem. Gondold csak meg: az erőfeszítés ételt tehet a szádba, de étvágyat nem tud adni; ágyban tarthat, de nem tud elaltatni; elérheti, hogy elárulj egy titkot valaki másnak, de bizalmat nem szül; rávehet, hogy bókolj valakinek, de igazi hódolatot nem ad; az erőfeszítés eredményezhet szolgálatot, de képtelen szeretetet vagy szentséget teremteni. Erőfeszítéseidből csak elnyomás keletkezhet, igazi változás és növekedés azonban nem. Változást csak tudatosság és megértés eredményezhet. Értsd meg a boldogtalanságodat és el fog tűnni – ami keletkezik, az a boldogság állapota. Értsd meg a büszkeségedet és el fog múlni – helyében ott lesz az alázatosság. Értsd meg félelmeidet és elolvadnak – ami keletkezik, az a szeretet. Értsd meg ragaszkodásaidat és megszűnnek – s a következmény a szabadság. A szeretet, szabadság és boldogság nem olyan dolgok, amiket az ember kitermelhet és kitenyészthet. Még csak nem is tudhatod, hogy mik azok. Annyit tehetsz csupán, hogy megfigyeled az ellentéteit, és e megfigyelés által elpusztíthatod ezeket az ellentéteket.

A szentségnek van azonban egy harmadik ismertetőjele is: kívánni sem lehet. Ha a szentségre vágyakozol, nyugtalanodni fogsz, hogy esetleg nem sikerül elérned. Állandóan az elégedetlenség állapotában fogsz élni, az elégedetlenség és a nyugtalanlás pedig pontosan azt a boldogságot öli meg, ami után annyira vágyódsz. Ha szentség után vágyakozol, pontosan azt a becsvágyat és kapzsiságot táplálsz magadban, amely önzővé, hiúvá és szentségtelené tesz.

Van itt valami, amit meg kell értened: a változásnak két forrása él benned. Az egyik a hiúságod ravaszsága, amely erőfeszítésekre ösztönöz, hogy olyasvalaki légy, amire ugyan nincs hivatásod, de ezáltal mégis legyezgethesd, dicsőíthesd önmagad. A másik a Természet bölcsessége. E bölcsességnek köszönhetően tudatossá válsz, megérted a tudatosságot. Csak ennyit kell tenned. A változást – annak típusát, módját, sebességét, és időpontját – pedig a Valóságra és Természetre bízod. Bár hiúságod jó szakember, de semmi kreativitás nincs benne. Módszerekre és technikákra szakosodott. Ez könnyen teremt úgynevezett szent embereket, akik merevek, következtetések, mechanikusak, élettelenek és éppoly türelmetlenek másokkal, mint önmagukkal szemben – erőszakosak, pontosan a szentség és szeretet ellenkezői. Azok a „lelki” emberek, akik tudatában vannak saját lelkiségüknek, aztán keresztre feszítik a Messiást. A Természet nem technikus. A Természet kreatív. Te is teremtő leszel, s nem agyafűrt szakember, ha lemondás van benned és nem kapzsiság, becsvágy, nyugtalanlás, küzdeni, nyerni és befutni vágyás. Ha már csak egy éles, átható és virrasztó éberség van benned, akkor az szétoszlatja minden butaságodat, önzésedet, ragaszkodásaidat és félelmeidet. Az ebből adódó változások nem a te terveid és erőfeszítéseid következményei, hanem a Természet terméke, ami összekuszálja terveidet, felrúgja akarodat, s így bal kezednek lehetősége sem lesz arra, hogy a teljesítmény vagy akár a tudatosság legcsekélyebb érdemével is dicsekedjen azért, amit a Valóság jobb kezéd által művel.

(Anthony de Mello: A szeretet útja. Korda Kiadó, Kecskemét, 2006)

Vers mindenkinek

Vörösmarty Mihály

LISZT FERENCHEZ

(részletek)

Hírhedett zenésze a világnak,
Bárhová juss, mindig hű rokon!
Van-e hangod e beteg hazának
A velőket rázó húrokon?
Van-e hangod, szív háborgatója,
Van-e hangod, bánat altatója?

Sors és bűneink a százados baj,
Melynek elzsibbasztó súlya nyom;
Ennek láncain élt a csüggedett faj
S üdve lőn a tettlen nyugalom.
És ha néha felforrt vérapálya,
Láz betegnek volt hiú csatája.

Jobb korunk jött. Újra visszazállnak,
Rég ohajtott hajnal keletén,
Édes kínja közt a gyógyulásnak,
A kihalt vágy s elpártolt remény:
Újra égünk őseink honáért,
Újra készek adni életet s vért.

... Zengj nekünk dalt; hangok nagy tanárja,
És ha zengesz a múlt napiról,
Légyen hangod a vész zongorája,
Melyben a harc mennydörgése szól,
S árja közben a szilaj zenének
Riadozzon diadalmi ének.

Zengj nekünk dalt, hogy mély sirjaikban
Őseink is megmozduljanak,
És az unokákba halhatatlan
Lelkeikkel visszazálljanak,
Hozva áldást a magyar hazára,
Szégyent átkot áruló fiára.

... És ha honszerelmet költenél fel,
Mely ölelve tartja a jelent,
Mely a hűség szép emlékeztével
Csügg a múlton és jövőt teremt,
Zengj nekünk hatalmas húrjaiddal,
Hogy szivekbe menjen által a dal;

S a felébredt tiszta szenvedélyen
Nagy fiakban tettek érjenek,
És a gyenge és erős serényen
Tenni tűrni egyesüljenek;
És a nemzet, mint egy férfi, álljon
Érc karokkal győzni a viszályon.

S még a kő is, mintha csontunk volna,
Szent örömtől rengedezzen át,
És a hullám, mintha vérünk folya,
Áthevülve járja a Dunát;
S ahol annyi jó és rossz napunk tölt,
Lelkesedve feldobogjon e föld.

És ha hallod, zengő húrjaiddal
Mint riad föl e hon a dalon,
Melyet a nép millió ajakkal
Zeng utánad bátor hangokon,
Állj közénk és mondjuk: hála égnek!
Még van lelke Árpád nemzetének.

1840. végén – 1841. január 3. előtt

Liszt Ferenc (1811–1886) születésének 200. évfordulóját ünnepeljük az idén. A magyar UNESCO javaslatára a 2011. évet nemzetközi Liszt-évnak nyilvánították.

A Kárpátaljai Hirmondó Vörösmarty Mihály versével a világhírű muzsikussal együtt tisztelgünk.

A Kárpátaljai Szövetség elnöksége szeretettel meghívja

a Szövetség tagságát, vidéki szervezeteit
és a kárpátaljai társszervezetek képviselőit

a SZÖVETSÉG XXII. KÖZGYŰLÉSÉRE

2011. március 26-án 10 órára.

Helyszín: 1052 Budapest,
Semmelweis u. 1-3.
Széchenyi terem (I. em.)

A közgyűlés után az egybegyűlteket
megtekinthetik a Károli Gáspár Egyetem
égisze alatt működő
Református Tanítóképző Főiskola
Karácsony Sándor Színpadának
műsorát.

MEGHÍVÓ

VÁRIFÁBIÁN LÁSZLÓ
József Attila-díjas költő

irodalmi estjére

A PÁTERNOSZTER KOSARÁBAN

a költő műveiből,
a *Fecskehajtó idő* verseskötetből,
újabb költeményeiből,
a *Vereckétől Beregszászig*
beszélgetős kötetből,
a *Tábori posta* készülő regényből,
továbbá zsoltárokból, népdalokból,
klasszikus versidézetekből

szerkesztette és rendezte

DEBRECZENI TIBOR
Csokonai-díjas.

A rendező szeretné remélni,
hogy sikerül közvetíteni
a művekből kihallható,
a költő által is fontosnak gondolt
üzenetet.

Az oratórikus színjátékot
a költő jelenlétében

bemutatja

a Károli Egyetem égisze alatt működő
Nagykőrösi Református Tanítóképző

Főiskola

Karácsony Sándor Színpada.

Előadók:

Czékmány Szandra, Dienes Deniz,
Dudás Zsolt, Endreffy Kornélia,
Halász István, Kovács Dániel,
Kucor Krisztián, Lados Nóra,
Páll Gergő, Plicher Dorka,
Szabó László és Szénási Eszter.

A rendező munkatársa:
Halász István

Az előadás időpontja:
2011. március 26., 12 óra

Az előadás helye: 1052 Budapest,
Semmelweis u. 1-3., Széchenyi terem

A Kárpátaljai Szövetség közhasznúsági és számviteli beszámolója a 2011. március 26-i közgyűlésre

A Kárpátaljai Szövetség 1989 óta bejegyzett szervezetként, 1998. január 1-je óta közhasznú szervezetként működik. 800 fős tagsága, 4 működő helyi szervezete, 3 önálló jogviszonnyal rendelkező és a Szövetséggel szorosan együttműködő Alapítványa segíti célkitűzései megvalósítását. Szervezetünk fejlődését segíti, hogy 2005-ben megalapítottuk a Kárpátaljai Hírmondó című negyedéves társadalmi folyóiratot és létrehoztuk a megjelentetésért felelős szerkesztőséget. Ugyancsak 2005-ben megalakult a Kárpátaljai Írók, Költők, Művészek Magyarországi Alkotó Közössége és 2006 novemberében a Kárpátaljai Szövetség Ifjúsági Tagozata.

A Szövetség vezető és társszervezetei

Elnökség

Elnök: Katona Tamás

Társelnök: Dr. Damjanovich Imre

Elnökségi tagok: Baranyi András, Kóvér Katalin, Benza György, Igyártó Gyöngyi, Kovács Gyöngyi, Dr. Perényi János, Petruska Márta, Schober Ottó, Szabóné Badik Doloresz

Felügyelő Bizottság: Papp Lászlóné elnök, Dr. Pongrácz Aladár tag, Kovács Vilmosné tag

Társszervezet

Kárpátaljai Írók, Költők, Művészek Magyarországi Alkotó Közössége

Elnök: Lator László Kossuth-díjas költő

Irodalmi szakosztály, társelnök Kovács Sándor helytörténész

Képzőművészeti szakosztály, társelnök Kutlán András képzőművész

Kárpátaljai Hírmondó szerkesztőbizottság

Felelős kiadó: Katona Tamás elnök

Főszerkesztő: Füzesi (Mester) Magda
Táncsics-díjas újságíró

Szerkesztőbizottság: Dr. Pomogáts Béla, Dupka György, Szöllősy Tibor, Zubánics László, Elbéné Mester Magdolna, Schober Ottó

Gazdasági felelős: Dr. Damjanovich Imre

Kárpátaljai Szövetség Ifjúsági Tagozat

Megbízott vezető: Elbéné Mester Magdolna

Vezetőségi tagok: Igyártó Gyöngyi, Bakos Kiss Károly, Miczik Júlia

Alapítványok

Beregszásziért Alapítvány (elnöke Dalmay Árpád)

Bercsényi Miklós Alapítvány (elnöke Zólyomi Zoltánné)

Dr. Benza György – a Határon Túli Magyarokért Alapítvány (elnöke Benza György)

Helyi szervezetek működnek

Nyíregyházán (elnöke Dalmay Árpád)

Debrecenben (elnöke Géczy Tihamér)

Kisvárdán (elnöke Udvari István)

Miskolcon (elnöke Tóth Antal József)

A Kárpátaljai Szövetség főbb célkitűzései

A Szövetség nagy fontosságot tulajdonít annak, hogy a kárpátaljai testvérszervezeteivel jó kapcsolatot építsen ki, programjainak szervezésében együttműködjön velük, összetartva az áttelepült magyarokat, és mozgósítva őket a szülőföldön maradt magyarság társadalmi és gazdasági életének támogatására, ezzel is segítve a magyar identitásuk érdekében folytatott harcuk, tevékenységük eredményességét.

A Szövetség főbb tevékenységeit négy csoportba lehet összefoglalni:

* Kulturális rendezvények, fórumok szervezése, a kárpátaljai kulturális élet bemutatása, megismertetése a hazai közönséggel.

* A kárpátaljai magyar oktatás-, illetve iskolafejlesztés, a magyar könyvtárfejlesztés támogatása. Bekapcsolódás a kárpátal-

jai magyarság gazdasági életének fellendítése érdekében megindított szervezési, továbbképzési feladatok támogatásába.

* Kapcsolattartás a kárpátaljai magyar civil szervezetekkel, együttműködés szervezése, fejlesztése a határon átnyúló rendezvények keretein belül.

* A Kárpátaljai Hírmondó negyedévenkénti megjelentetése.

Kulturális rendezvények és kapcsolattartás a kárpátaljai civil szervezetekkel

Március hó

Kárpátaljai Napok Budapesten

Kárpátaljai írók, költők és kb. 80 fő meghívott vendég részvételével író-olvasó találkozózt rendeztünk, amelyen szerepelt a kárpátaljai magyar irodalmi és művészeti élet fejlődésének értékelése, a megjelent új kárpátaljai művek ismertetése, fiatal

írók-költők bemutatása. „A kárpátaljai magyar könyvkiadók értékmentő szerepe” címmel Dupka György, a MÉKK elnöke, az Intermix Kiadó igazgatója és a „Magyar emlékművek sorsa a Kárpát-medencében” címmel Elbe István szakíró, az Országos Széchényi Könyvtár osztályvezetője tartott előadást. Czébely

A Kárpátaljai Szövetség közhasznúsági és számviteli beszámolója a 2011. március 26-i közgyűlésre

■ Gabriella, Lengyel János, Singer Zsuzsa kötetit Pomogáts Béla irodalomtörténész és Dupka György mutatta be. A képzőművészek kiállításán Réti János és Magurszky Norbert alkotásait Fuchs Andrea és Füzesi Magda méltatta. Az est zárásaként Nyíri Katalin népdalénekes és Marcsák Gergely, az Ungvári Nemzeti Egyetem hallgatója kárpátaljai dalokkal és versekkel ajándékozta meg a megjelenteket.

A Kárpátaljai Szövetség ez alkalommal rendezett közgyűlésén vendégszerepelt az Ungvári Művészeti és Közművelődési Kollégium magyar tagozatának táncegyüttese és népi zenekara Sütő Mihály koreográfus tanár vezetésével.

Szeptember hó

A kárpátaljaiak hagyományos háromnapos balatonföldvári találkozója

A találkozó szeptember 10–12-én zajlott le a hagyományosan jónak mondható ruszin-magyar barátság jegyében. A programsorozatnak több fontos eseménye is volt, amelyeknek során bemutattuk a nyár folyamán éppen Balatonföldváron tartott Nemzetközi Képzőművészeti Alkotótábor résztvevőinek kiállítását is. Manajló András, a Kárpátok Régió Kulturális Közhasznú Egyesület elnöke, az Országos Ruszin Kisebbségi Önkormányzat elnöke „A művészet és a remény ünnepe” címmel tartott beszédet. A kiállítást Kutlán András festőművész, a Kárpátaljai Írók, Költők, Művészek Magyarországi Alkotó Közösségének (KIKMMAK) társelnöke nyitotta meg. Végezetül Bródy András festőművész ajánlotta az alkotásokat a művészet barátainak figyelmébe.

A központi rendezvényen Katona Tamás elnök beszámolt az utóbbi egy esztendő alatt végzett munkáról.

Hagyományosan a Kárpátaljai Hírmondó szerkesztőbizottsága a balatonföldvári találkozókon kerít sort kibővített üléseire. Ezúttal az esemény ünnepi színezetű volt, hiszen a folyóirat betöltötte születésének 5. évfordulóját, amelyet Füzesi Magda, a folyóirat főszerkesztője méltatott.

A kárpátaljai magyar oktatás, illetve iskolafejlesztés, magyar könyvtárfejlesztés támogatása

* Beregszász, Ungvár és Munkács középiskolás diákjainak március hónapban 2590 ezer forintot, a bécsi Szent István Egyetel ösztöndíjalapját osztottuk ki és adtuk át 54 diák részére.

* Célba juttattuk a Munkácsi Zrínyi Ilona Könyvtár részére adományozott 190 000 forintot.

Pomogáts Béla irodalomtörténész, szerkesztőbizottsági tag hangsúlyozta, hogy az Anyanyelvi Konferencia elnökeként is elégedett a lap színvonalával. Válaszolta, hogy a lap következő számaiban bemutatja a Tiszapéterfalván született József Attila-díjas Kiss Ferenc irodalomtörténész munkásságát, illetve a fiatalon elhunyt, munkácsi születésű Sáfáry László költő alkotásait, akinek költészetét a Verhovina hegyvidék és népe ihlette.

A Nagyberegről elszármazott, jelenleg Komlón élő tagtársunk, Kis-Pálóczi Ida a testvértelepülési kapcsolatok fontosságáról beszélt. Szólt arról is, hogy Értelmiségi klubot hoztak létre Komlón, amelynek rendezvényeire gyakran hívnak kárpátaljai alkotókat.

A tanácskozáson jelen voltak Beregszászból Szemere Judit és Molnár Bertalan újságírók, a Hírmondó kárpátaljai munkatársai, akik nemcsak publikációikkal járulnak hozzá a folyóirat színvonalának emeléséhez: őket dicséri a fényképek feldolgozása, a lap igényes tördelése is.

A találkozó a Kárpátaljai Hírmondóban közölt publikációiból is jól ismert Dr. Botlik Józseftörténész előadásával folytatódott. A vendég rendkívül érdekes adatokkal szolgált Kárpátalja és a görög katolikus egyház történetéről, illetve a ruszin-magyar kapcsolatok alakulásáról.

Érdeklődéssel várták az egybegyűlteket földinket, Szepessy László súlyemelőt, akinek sikereiről a Kárpátaljai Hírmondó nyári számában részletesen beszámoltunk.

A tartalmas délután zárásaként Kovács Sándor, a KIKMMAK társelnöke „mozi-ba hívtá” az érdeklődőket: a Riviéra szálló egyik termében levetítette Verecke című filmjét. Az egybegyűlteket nevében a filmvetítést és a látottakhoz fűzött magyarázatot Schober Ottó elnökségi tag köszönte meg az immár tíz kötettel rendelkező útikönyvről.

Vasárnap délelőtt Puskás László budapesti görög katolikus lelkész és Szűcs István huszti görög katolikus esperes ökumenikus istentiszteletet tartott.

Kárpátalja társadalmi és kulturális életének bemutatása, ismertetése a hazai közönséggel

* 2005-től folyamatosan, negyedévenként megjelentetjük a Kárpátaljai Hírmondót. A lap célja, hogy bemutassa, ismertesse a Kárpátalján kisebbségben élő magyarság társadalmi életét, kulturális megmozdulásait, oktatási problémáit, fejlődését, gazdasági gondjait. Fontos feladata, hogy elősegítse a hazai és az otthon maradókkal a kapcsolattartást, együttműködést, információcserét.

A folyóiratnak nagy sikere van és elismeréseket kap mind szakmai mind olvasói részről is. A 2010. évi megjelentetése szintén a MeH Kisebbség és Nemzetpolitikáért Felelős Szakállamtitkárságának támogatásával (4 lapszám előállításának költsége), és az 1%-os felajánlások és adományok támogatásával (postaköltség, boríték) volt biztosítható.

A Szövetség 2010-ben költségvetési támogatást nem kapott és más szervezeteknek támogatást nem nyújtott. A Szövetség vállalkozási tevékenységet nem folytat, értéken nyilvántartott vagyona nincs, 2010-ben vagyonfelhasználás nem történt.

A Szövetség 2010-ben célszerű juttatást nem kapott.

A Szövetség 2010-ben központi költségvetési szervtől, elkülönített állami pénzalaptól, helyi önkormányzattól, kisebbségi települési önkormányzattól és mindezek szerveitől támogatást nem kapott.

A Szövetség 2010-ben vezető tisztségviselőinek (elnökség, felügyelő bizottság) semmiféle támogatást vagy juttatást (sem pénzben, sem természetben) nem adott, a munkájuk során keletkezett költségeiket számla ellenében téríti. Például kiküldetéseknél az utazási, ellátási és szállásköltségeket.

A Szövetségnek nincs alaptőkéje, a működési költségek biztosításához a szükséges pénzeszközöket a 2009. és 2010. évben a NCA-tól nyert pályázati forrásokból, 850 ezer Ft (2009.06.01.–2010.05.31.), 800 ezer Ft (2009.06.01.–2010.05.31.), a befizetett tagdíjak (264 ezer Ft), adományok (314 ezer Ft) és részben az 1%-os támogatás (509 ezer Ft) felhasználásával tudtuk biztosítani. A Szövetség a 2010. évben kapott támogatásokért ismételtén köszönetet mond minden támogatójának.

A Szövetségnek értéken nyilvántartott nagyobb beruházása vagy átvett eszközállománya nincs. Nyilvántartott eszközállománya 4 db irodai szekrény, 5 db íróasztal, 1 db számítógépasztal, 1 db számítógép nyomtatóval, 1 db telefon-fax gép, asztali másológép, székek.

Budapest, 2011. március 8.

KATONA TAMÁS,
a Kárpátaljai Szövetség elnöke

Villáminterjú

Támogatást kér a Beregszászi Alapítvány

Tavaly december óta Dalma Árpád személyében új elnöke van a Beregszászi Alapítvány kuratóriumának. Vele beszélgettünk az alapítványról.

– Miért volt szükség a kuratórium újjászervezésére?

– Részen halálesetek, részen lemondások miatt. Sajnos, a múlt év januárjában elhunyt Benda István, az alapítvány kuratóriumának elnöke, így egy évig semmilyen munkát nem tudott a kuratórium végezni. Hónapokig tartott az új kuratórium létrehozása, az alapszabály módosítása, a bírósági bejegyzés, az alapítvány székhelyének áthozása Nyíregyházára és az új számla megnyitása. Természetesen az adószámunk is megváltozott.

– Kik az új kuratórium tagjai?

– A régiók közül ketten maradtunk dr. Báthory Katalinnal. Új tagjaink Schober Ottó, Tóth Antal József és Valla György, így öttagú lett a kuratórium.

– Milyen terveket tűzött ki maga elé az új kuratórium erre az esztendőre és hosszabb távlatokra?

– 2002 óta tart a gyűjtés a beregszászi református templom orgonájának javítására, ezt szeretnénk folytatni. Négy évvel ezelőtt határoztunk úgy, hogy ez évben, a Rákóczi-szabadságharc befejezésének 300. évfordulóján Beregszászban felavatjuk Esze Tamás mellszobrát. Nem hirdettünk meg közadakozást, csupán szűkebb baráti körben határoztunk úgy, hogy összeadjuk a szükséges pénzt a szoborra. Az összeg már rendelkezésünkre áll, s a terveink szerint május 22-én, a beregszászi zászlóbonítás napján a Rákóczi téren, a nyomda előtti kis parkban felavatjuk Zagyva László nyíregyházi szobrászművész alkotását. Az állítatuk nevét majd a talapzaton olvashatják. Idén június 13-án lesz Báthory Anna Kossuth-díjas operaénekesnő születésének 110. évfordulója. A Beregszászi Művészeti Isko-

la falán akarunk elhelyezni ez alkalomból emléktáblát. A dombozmű elkészítését Zicherman Sándor Róbert budapesti (egykori beregszászi) művész vállalta, aki nem kér tiszteletdíjat a munkájáért. A bronzöntés, a márványtábla és a betűvésés természetesen pénzbe kerül, erre is meghirdetjük a gyűjtést. Távolabbi terveink között szerepel a szovjet bevonulás után elpusztított első világháborús emlékmű visszaállítása a beregszászi önkormányzattal közösen. Ezekről döntött az új kuratórium január 27-i első ülésén.

– Csak emlékművek szerepelnek az alapítvány terveiben?

– Természetesen nem, hiszen évekkel ezelőtt alapítványunk az idős beregszásziakat és a diákokat is tudta támogatni lehetőségei szerint. Sajnos, az utóbbi néhány esztendőben nagyon kiürült az alapítványunk kasszája, formai hibák és mulasztások miatt nem jutottunk hozzá az adók számunkra felajánlott 1%-ához, ráadásul az újjászervezés, bírósági bejegyzés is sokba került, így csak az orgonára és az Esze Tamás-mellszoborra összegyűlt pénz van a számlánkon. Megragadva az alkalmat, szeretném felkérni a Magyarországon élő egykori beregszásziakat, valamint a velünk rokon-szenvező más magyar állampolgárokat, hogy segítsék alapítványunk munkáját adójuk 1%-ának felajánlásával (adószámunk: 18037559-1-15), továbbá a számlánkra történő befizetéssel (számlaszámunk: 68700339-10075267), az adományozás céljának feltüntetésével. Számlaszámunkra közvetlenül befizethetnek bármelyik bankfiókban, de kérhetnek csekket (készpénztátutalási megbízást) alapítványunk címen (4481 Nyíregyháza-Sóstó-hegy, Gyula u. 33.) vagy a Kárpátaljai Szövetségben Schober Ottó kuratóriumi tagtól (1052 Budapest, Semmelweis u. 1-3.).

– Köszönöm a beszélgetést!

Tudósítónk

Virtuális régióegyesítés

A beregszászi járási Dé-
dában január 25-én ukrán-magyar önkormányzati fórumra került sor, amelyen a Beregben, az ukrán-magyar határ két oldalán tevékenykedő önkormányzatok vezetői vettek részt. A rendezvény központi témája a kapcsolatfelvétel, a közös projektek felvázolása volt. A tanácskozáson számos fontos kérdést, problémát, hasznos elképzelést és ötletet vetettek fel a megjelenetek, fontosnak tartva a határon átnyúló együttműködés elmélyítését. A találkozó a háziga-zdák nevében Egressy István polgármester köszöntötte a résztvevőket. A fórumon tájékoztatót tartott Bihari András, a Beregszászi Járási Tanács elnöke, Kincs Gábor megyei képviselő, az UMDSZ alelnöke, Beregszász alpolgármestere, dr. Révész Ferencné, Beregdaróc polgármestere, Orosz Sándor, a járási tanács képviselője, Lőrincz Béla, Gát polgármestere, a

Beregvidéki Határmenti Önkormányzati Társulás elnöke, Hajdú Ferenc, Bótrágy polgármestere, Király Edit, Lónya polgármestere, Tóth Sándor, Kaszony polgármestere, Daróczi Gábor Barabás polgármestere.

Tóth István, a Magyar Köztársaság Beregszászi Konzulátusának főkonzulja is fontosnak tartotta a tanácskozást. Arról biztosította a megjeleneteket, hogy kész segítséget nyújtani a felmerülő problémák megoldásában. Gyurin Miklós konzul az Új Széchenyi Terv beindításáról tájékoztatta a jelenlévőket. Az önkormányzati fórum résztvevői végül úgy döntöttek, hogy levéllel fordulnak a magyarországi illetékesekhez egy új városnaményi híd mielőbbi megépítését kérve. Abban is megállapodtak, hogy legyen folytatása a mostani találkozásnak, és azon pontosítják majd a Dédában felvett elképzeléseket.

Tanácskozás Berekfürdőn

Február 18–20-án a Kárpát-medencei testvértelepülések „kisparlamentjének” létrehozását előkészítő találkozóra került sor Berekfürdőn dr. Hajdu Lajos polgármester szervezésében. Kárpátalját Tóth Bálint, Péterfalva polgármestere és Zubánics László, a KMMI elnöke képviselte. A küldöttség tagjai ellátogattak a szomszédos Kenderesre is, ahol megkoszorúzták vitéz nagybányai Horthy Miklós kormányzó sírját.

Munkács és Kisvárdai testvértelepülés lett

Február 26-án Munkács és Kisvárdai testvértelepülési megállapodást kötött. Az erről szóló hivatalos okmányt a Latorca-parti városban írta alá Lengyel Zoltán Munkács, illetve Leleszi Tibor Kisvárdai polgármestere.

Tehetségeket keresett Kárpátalján a sportnagykövet

Az Ungvári Drugeth Gimnázium végzőseivel találkozott január 25-én Kósz Zoltán, a sydney-i olimpia bajnoka, a magyar vízilabda-válogatott kapusa. Az egykori élsportoló a Modern Üzleti Tudományok Főiskolájának (MÜTF) sportnagyköveteként beszélt az egészséges és felelősségteljes életmódról, a környezetvédelem fontosságáról, a sportról, kitért a tanulás örömeire és fontosságára. Az előadás má-

sodik részében Dr. Szaniszló Gábor tagozatvezető, felnőttképzési igazgató bemutatta a főiskolát és vázolta a továbbtanulási lehetőségeket. A MÜTF-küldöttsége a nap folyamán meglátogatta a Beregszászi Bethlen Gábor Magyar Gimnázium és a Nagyberegi Református Líceum végzőseit is. Kárpátaljai körútjuk megszervezésében közreműködött a Kárpátaljai Vállalkozásfejlesztési Központ.

A salánki „országgyűlés” 300. évfordulójára emlékeztek

Február 11-én a salánki „országgyűlés” 300. évfordulójára emlékeztek a nagyszőlősi járási Salánk községben. A reggeli ragyogó napsütés hamar zimankós télre váltott: egy mást követte a havas eső, a hózápor (még mindig jobban jártunk, mint Rákóczi kurucái 300 esztendeje, amikor akkora hó esett a Hömlőc lábánál, hogy ökrökkel kellett utat taposztatni). A rossz időjárás ellenére a Kárpátaljai Református Egyházkerület és a Salánki Községi Tanács meghívására határon innen és túlról több ezren érkeztek a településre.

Miért éppen Salánk volt a helyszíne II. Rákóczi Ferenc rendi állama utolsó országgyűlésének? Kovács Sándor „Kárpátalja – a kuruc szabadságharc bölcsője” című tanulmányában erről így ír: „1711. január 13-án a fejedelem egy hónapra fegyverszünetet kötött a császárral. Január 31-én gróf Pálffy János császári tábornagyát nyújtotta neki a békefeltételeket. A békefeltételek megvitatására Rákóczi a vadászatok alkalmával megismert salánki kastélyba hívta össze tanácsosait és szenátorait. E kastély a szatmári főispánból kuruc generálissá lett Károlyi Sándor anyósa, Barkóczyné Koháry Judit birtokában volt. A fejedelem 1711. február 10-én érkezett a tanácskozás színhelyére. Ezt a tanácskozást a helyiek Rákóczi utolsó országgyűléseként tartják számon. A tanácskozás döntésével elutasította a Habsburgok békefeltételeit. I. Péter orosz cár segítségnyújtásával kapcsolatban Rákóczi személyes találkozást tartott fontosnak, amelyre lehetőség kínálkozott a cár lengyelországi tartózkodása alkalmával. A fejedelem távolléte idejére Károlyi Sándort nevezték ki a kuruc seregek főparancsnokává. A tanácskozás kidolgozta Munkács várának védelmi tervét is. Február 18-án Rákóczi elutazott Salánkról Munkácsra.

A tanácskozás színhelye az 1717-es utolsó tatárbetöréskor tűz martaléka lett, de helyén az egykori borospince még ma is megtalálható. Ezért 1935-ben, Rákóczi halálának 200. évfordulóján a salánki református templomban avattak emléktáblát:

„II. Rákóczi Ferenc fejedelem salánki országgyűlésének és utolsó itt tartózkodásának emlékére
1711. február 11–18.
Halála 200 éves évfordulóján
1935. Ápr. 8.”

A délelőtti rendezvénysorozat a református templomban vette kezdetét, ahol Nagy Csaba nyíregyházi tárogatóművész rövid előadását követően dr. Bölskei Gusztáv püspök, a Magyarországi Református Egyház Zsinatának lelkészi elnöke tartott háláadó istentiszteletet. Az áhítatot követően a vendégek, a salánki és tarpai hagyományörzők, az Ugocsa-Máramarosi Egyházmegegye lelkészeinek és híveinek népes gyülekezete a Rákóczi-emlékparkban méltatta a nevezetes történelmi eseményt. Ünnepi beszédében Tóth István, a Magyar Köztársaság Beregszászi Konzulátusának főkonzulja, a rendezvény fővédnöke kifejtette: a kuruc hagyományokhoz való ragaszkodás

egyik fő ismérve az ugocsai településeknek. Közülük is méltán kiemelkedik Salánk. A kezdeményezés, miszerint a jövőben minden esztendőben megemlékeznek majd a Rákóczi-szabadságharc eme fontos eseményéről, támogatásra méltó.

Az ünnepség befejeztével a jelenlévő szervezetek és intézmények képviselői elhelyezték a tisztelet koszorúit a Nagyságos Fejedelem szobrának talapzatán.

Ezután az ünnepi menet a Barkóczy-kastély romjaihoz (közismertebb nevén Rákóczi-pince – a szerk.), majd a Mikes Kelemen Középiskolához vonult, ahol a tarpai és a salánki hagyományörzők történelmi játékok keretében bemutatták a Rákóczi-szabadságharc fontosabb eseményeit. Műsort adtak a Nagyszőlősi járás műkedvelő együttese is.

A rendezvényen felszólalt Kész Barnabás történész, Rezes Károly, a Nagyszőlősi Járási Közigazgatási Hivatal elnöke és Viktor Aljohin polgármester.

A salánki református egyházközség tagjai szeretetvendégségre hívták a településre érkezőket. A babgulyás mellett a kóttas kalácsnak és a forró teának volt a legnagyobb sikere.

Délután a református templom a KRISZ, a Credo

együttes, valamint Nagy Csaba tárogatóművész fellépésének adott helyet, a szomszédos ifjúsági központban a KRE Levéltára és Múzeuma egyháztörténeti kiállítás keretében mutatta be Salánk múltját (ugyancsak itt kapott helyet a Sion Rádió stúdiója is, amely élőben közvetítette az eseményeket).

A salánki gyűlés évfordulójára a helyi református egyházközség megjelentette Horkay Lajos lelkész 1936-ban napvilágot látott „Beszélő kövek” című könyvének bővített kiadását (az 1936–2010 közötti időszak történéseit Székely Marianna vetette papírra). Horkay Lajos előszavában így ajánlotta hívei figyelmébe munkáját: „Salánki Nemes és Szent Egyház! Neked ajánlom ezt a szerény dolgozatot, amellyel szívedbe akarom vésni szép múltad feléd sugárzó tanításait. A mécsvilág, amellyel a messze távolba bevilágítok, avult pergamentek szemrontó betűiből pislákol felém s tudós történetírók legújabb hiteles kutatásainak leszűrt eredménye. Célom, hogy hitet, öntudatot és önbizalmat ébresszenek e sorok a te lelkedben, salánki magyar kálvinista nép!”

Az esti órákban a görög katolikus templomban tartott liturgiát követően (a szentmisét Kocsis Fülöp hajdúdorogi megyéspüspök és Bendász Dániel beregi esperes mutatta be nagyszámú papi segédlettel) a református templomban emlékkonferenciára került sor. Zán Fábian Sándor református püspök ígéhirdetését követően Misák Marianna, a Sárospataki Református Kollégium Tudományos Gyűjteményének munkatársa, Kis Endre József, a Sárospataki Kollégium Nagykönyvtárának igazgatója, Bendász Dániel görög katolikus esperes, Vári Fábian László költő, Csátary György történész és Kész Margit néprajzkutató emlékeztek II. Rákóczi Ferenc fejedelemre.

A KRE Levéltára és Múzeuma Kiadványai sorozatban a konferenciára látott napvilágot Csátary György „A salánki „országgyűlés” című tanulmánya, amelyben a szerző a tanácskozás történelmi jelentőségéről, annak körülményeiről számol be, mellékelve a korabeli történelmi forrásokat, köztük II. Rákóczi Ferenc Salánkon kelt leveleit.

ZUBÁNIC LÁSZLÓ

Csatáry György

A salánki „országgyűlés”

Közismert tény, hogy 1703. május 20–22. között vidékünkön bontották ki Esze Tamás és társai a szabadságharcra buzdító zászlókat Tarpán, Váriban és Beregszászban. Nyolc évvel később pedig ugyanitt Munkács várának kapitulációjával végződött az országos II. Rákóczi Ferenc vezette Habsburg-ellenes szabadságharc. Bereg, Ugocsa, Ung, valamint Máramaros vármegyék elsőként lettek az ellenállás mind politikai-katonai, mind gazdasági bázisai. Az 1703–1711. évek közötti küzdelem során a magyar történelem nagy horderejű eseményei zajlottak a mai Kárpátalja területén, amelynek jelentősége túlnő szűkebb pátriánk határain.

A történelmi Ugocsa vármegye területén a szabadságharc idején nem tartottak országos jelentőségű fórumokat, de az utolsó tanácskozásra, amelyen még Rákóczi személyesen jelen volt, Salánkon került sor 1711. február 11–16. között. Az értekezlet összehívásának gondolata a Pálffy Jánossal – a Magyarországon állomásozó császári csapatok főparancsnokával – Vaján folytatott megbeszélésekhez vezethető vissza. Az 1711. január 31-én megtartott tárgyalások nem vezettek eredményhez, annak ellenére sem, hogy az ország jövőjéről ezúttal két magyar ember – Pálffy János és II. Rákóczi Ferenc – értekezett. Rákóczi emlékirataiban említi: „*meg vagyok róla győződve, hogy e tábornok úgy beszélt, ahogyan gondolkodott, de a bécsi udvar egészen másképpen gondolkodik*”. A fejedelmet itt sem sikerült rávenni a császár magyarországi uralmának elismerésére, pedig amegbékélésen ekkor már Rákóczi táborában is munkálkodtak. Elsősorban Károlyi Sándort – a magyar hadak főparancsnokát – sikerült e tekintetben megnyerni Pálffynak. Károlyi már 1710 decemberében titkos üzenetet küldött Pálffynak arról, hogy hajlandó állni. „*Akucur generális a szabadságharc helyzetét ekkor már kilátástalannak ítélte, de végleges következtetését még nem vonta le: kettős játékot kezdett. Egyrészt Rákóczi előtt szüntelenül bizonyította hűségét, másrészt Pálffyyal folytatott tárgyalásokat a megegyezés feltételeiről. Fellépett a hivatalos közvetítő szerepében a fejedelem és Pálffy között, de személyes érdekeiről sem feledkezett meg.*”

A vajai – Pálffy és Rákóczi közötti – megbeszélés eredménye a kétheti fegyverszünet létrejötte és a fejedelem által a császárnak küldött február 3-án kelt levele lett. Pálffy azt tanácsolta Rákóczinak, hogy levelében ismerje el a császári hatalmat, akkor kegyelemre és engedményekre számíthat. Rákóczi azonban nem a saját maga kegyelmét akarta elérni levelével, hanem országa érdekeit képviselte és a nagyszombati tárgyalások alkalmával megfogalmazott követelményeknek kívánt érvényt szerezni. Továbbá kinyilvánította békeszándékát is, majd a felkelők vagyongórákat megtartására utalt. A levél nem nyerte el Pálffy tetszését, nemcsak a vitat-

ható címzések miatt, hanem azért sem, mert a főparancsnok szerint Rákóczi „*elakarja hitetni, hogy maga és a mellette levő egész magyarságnak igaz és helyes volt a fegyverkezése*”. Az ismételt felvetett kérdéseket, ebben a helyzetben a császár szokatlanul és bántónak ítélte. Rákóczi nem alattvalóként írta meg levelét, hanem a „Szent Császári Felség stb. Legkegyelmesebb Uram” megszólítást használta, holott a „legszentebb és legkönyörületesebb” jelzőket várták volna el tőle. Abenne foglaltakat Pálffynak rótták fel, tartalmát éppen február 14-én tárgyalták, amikor már elkezdődött a salánki értekezlet. Rákóczi kötelességének tudta azt, hogy béketárgyalásoknak csak az országgyűlés engedélyével folytathat. Nyilvánvaló, hogy ilyen gondolatok jegyében döntött egy újabb értekezlet összehívásáról azon a területen, ahol számíthatott mind a helyi, mind az oda szorult híveire az egész országból.

Rákóczi vajai tárgyalásai idején összeült a császári Udvari Tanács is, ahol Pálffy teljhatalmat kapott a tárgyalások további folytatására. Az udvar utasította Pálffyt, hogy csak magánszemélynek kijáró tisztelettel tárgyalhat Rákóczival, továbbá Rákóczi államát, a konföderációt nem ismerheti el. A császár külpolitikai helyzetére való tekintettel valamint a hadsereg állapotára nézve is mielőbb le szeretne volna zárni a hadműveletet.

Rákóczi Vaján biztosította Pálffyt arról, hogy ajánlatait a rendek elé terjeszti „és mint vezérő fejedelmük elfogadom és aláírom mindazt, amit érdekeikkel megegyezőnek találók”. Rákóczi és Pálffy tárgyalásakor a fejedelem egyértelműen aláírtamástotta, hogy készbékét kötni, nem célja a harc mindenáron való folytatása. Továbbá megállapodtak a fegyverszünet február 15-ig való meghosszabbításában.

Vajáról Munkács felé tartva először a Szatmár vármegyei Olcsván számolt be tisztejeinek a tárgyalásról. Itt úgy érezte, hogy katonái további tárgyalásokra várnak, ha kell az utolsóig kitartanak mellette. Munkácsra érve tapasztalta a vár megerősítését, az előkészületeket a hosszú ostromra. Itt találkozik többek között Károlyival is, akit újból felesketett, miszerint a „nemzete boldogsága nélkül” nem békélhet.

Ilyen körülmények között került sor 1711. február 14–16. között az Ugocsa vármegyei Salánkon a rendek értekezletére, amelynek választ kellett adnia a császári békefeltételekre. A tanácskozás helyszínének megválasztásakor figyelembe vehették, hogy ezen a vidéken tartózkodtak az Erdélyből elmenekült tanácsosok és, hogy ebben a körzségben meg tudták szervezni a főurak és népes kíséretük élelemmel és állataik abrakkal való ellátását.

A gyűlés színhelyeül a falu határában lévő, Károlyi Sándor által épített kastély szolgált. Ide hívták előzetesen egybe a Rákóczi által még ellenőrzött területek magyar-

országi szenátorait és erdélyi tanácsosait. Az értekezletről sok történelmi forrás beszámolt, sokszor hivatkoztak rá történészeink is különböző megközelítésekből. Márki Sándor, Rákóczi életírója így ír az eseményekről: „*A tél nyomorúságai és az utak rosszassága miatt Sennyei kancellár és a szenátorok többnyire csak ő (azaz Rákóczi) után érkeztek meg. Egy részük engedelmével, már is átment Lengyelországba, mások pedig a táborban vagy otthon voltak elfoglalva. Pedig határozatuktól függött, Munkácsra zárkózzék-e, vagy a segítség sűrgésére maga menjen-e át Lengyelországba...*”

A salánki „országgyűlés” szükségességét és az ott elhangzott előterjesztéseket maga Rákóczi fogalmazta meg Emlékirataiban: „*így hát 1711 januárjának vége felé a Munkács várától három mérföldre fekvő Salánkra hívtam össze a közelben tartózkodó szenátorokat és valamennyi erdélyi tanácsosomat. Magam is oda mentem, hogy tanácskozzam velük. Előadtam a szenátoroknak az okokat, amelyek arra bírtak, hogy ne vegyem tekintetbe a Pálffyyal való találkozásommal szemben felmerülő aggályokat. Fő okom az az óhajítás volt, hogy ne vádolhassam magamat azzal, hogy Pálffyyal igazságtalan voltam, és megmutassam a nemzetnek, hogy semmi sincs a világon, amit érdekeiért meg ne tennék. Azért hívtam össze a szenátust, hogy megtudjam véleményét, mit kell tennünk, ha a császárt levelem megindítja, és valóban szerződést akar kötni velünk. Amikor ezt a javaslatot tettem, nem tévesztettem szem elől azt az esküt, amelyet mind a szövetkezett rendek vezérő fejedelme tettem. Ez az esküm arra kötelez, hogy a szenátussal egyetértve tárgyaljak a békéről, márpedig a szenátus egy része Lengyelországba ment át. És mint, hogy a legvégső veszedelemben vagyunk, tudnunk kell, engedhetünk-e valamit az Ersekújvárt, a szenátus teljes ülésén elhatározott békefeltételekből. Mert arra szövetkezettünk és esküdünk, hogy nem tesszük le a fegyvert, amíg szabadságunkat vissza nem szereztük. Tudnunk kell tehát, melyek azok a pontok, amiket elengedhetünk anélkül, hogy megszegnénk eskünket. Félelem nem hathatott rájuk, mert azon kívűl, hogy nem voltak velem a hadak, láthatták, hogy jóhiszeműen cselekedtem. De egy sem volt köztük, aki ne arra szavazott volna, hogy lelkiismeretünk szerint a Nagyszombatban előterjesztett pontok egyikétől sem állhatunk el, és ha béketárgyalásról van szó, össze kell hívunk az egész szenátust és a szövetkezett rendeket, hogy véleményüket megtudjuk.*”

Második előterjesztésem az orosz cártól remélhető segítség volt. Minthogy e fejedelmet éppen Lengyelországba várták, szerettem volna megtudni véleményüket, mi helyesebb a haza érdekében: ha a fegyverszünet végével bezárkózom munkácsi váramba, vagy ha átmegek Lengyelországba, hogy a nevezett fejedelemmel tárgyaljak? Mindnyájuknak az volt a véleményük, hogy összehasonlíthatat-

Csatáry György

A salánki „országgyűlés”

■lanul jobban tenném, ha Lengyelországba mennék, mint ha a nevezett várba zárkoznék. Miután a két ügyet így megvitattuk, összehívtam erdélyi tanácsosaimat. Kijelentettem nekik, hogy Pálffy biztosított a császár hajlamáról, amely szerint mindazt megadja Erdélynek, amit kíván, kivéve választásom elismerését. Nem akarok szerencsétlenségük oka lenni, sem gátolni őket abban, hogy ügyeiket békés úton intézzék, sőt, ha ez nekik megfelel, elszántam magamat arra, hogy visszaadjam választásuk oklevelét és feloldjam őket a hűségeskü alól, amely szerint a rendek beleegyezése nélkül sohasem mondok le a fejedelemségről. Megköszönték a nagylelkűségemet és azt az igazán atyai szeretetet, amit irántuk tanúsítottam, de kijelentették előttem, hogy engem a rendek választottak meg, és nekik, a tanácsosoknak sem felhatalmazásuk, sem hajlandóságuk nincs arra, hogy engem a rendeknek tett eskü alól felmentsenek. Ami őket illeti, távol attól, hogy ilyesmire gondoljanak, inkább esedezve kérnek, hogy sohase gondoljak a lemondásra, ők készek engem szárazon és vízen át követni törhetetlen hűséggel és ragaszkodással, amennyiben biztosítom őket arról, hogy nem engedem őket szükségét szenvedni idegen országokban, ahol semmiféle segítségforrásuk nem lehet. Ami lengyelországi utamat illeti, ugyanazt feleltem, mint a magyarországi szenátorok. Erre mindnyájuktól elbúcsúztam, és rögtön, még a fegyverszünet lejártá előtt elutaztam Lengyelországba...”

Rákóczi Emlékirataiban nem említi a résztvevők neveit, de a jelentős résztvevők ismertek számunkra.

A magyarországiak közül jelen volt gr. Esterházy Antal altábornagy, gr. Csáky István, a hadellátási szervezet vezetője, br. Sennyey István, a szenátus kancellárja, Vay Ádám, a szenátus tagja, utóbb a munkácsi vár kapitánya. Az erdélyiek közül a tárgyalásokon részt vett: Barcsay Mihály szenátor, gr. Teleki Mihály, az erdélyi gazdasági ügyek vezetője, Barcsay Ábrahám erdélyi főkincstartó, Arelt János erdélyi tanácsos, Thoroczkay István tábornok, gr. Teleki Pál, Rákóczi követe, br. Kemény Simon alezredes testőrparancsnok. Ezen személyeken kívül számos nemesember is jelen volt.

A salánki „országgyűlés” határozata jogalapot biztosított Rákóczinak, ha nem is a fegyveres harc további folytatására, de arra, hogy külpolitikai nyomásgyakorlással kedvezőbb feltételeket teremtsen a békekötéshez, ami szerinte is elkerülhetetlen volt. A Lengyelországban tartózkodó Bercsényi leveleiben arra ösztönözte Rákóczit, hogy találkozzon a cárral, akit éppen Lengyelországba vártak. Ezúttal reményei I. Péter cárrban voltak, mivel ezt a lehetőséget is fel szeretne volna használni hazája érdekében. A cár segítségére akart kitörni az elszigeteltségből és nemzetközi garanciá-

kat szerezni a leendő béke megkötéséhez. Február 21-én elindult Lengyelországba, hogy találkozzon I. Péterrel. Elutazása előtt levelet írt Károlynak, melyben rábízta a szabadságharc ügyének folytatását. Ezen a napon írja meg válaszáat Károlyi is Rákóczinak, amelyben kitér a salánki gyűlés végzéseire, továbbá február 18-án Salánkra való érkezésének körülményeire. Károlyi itt ismét megerősíti a fejedelemnek tett esküjét. A fejedelem ekkor már továbbutazott, erőfeszítései ellenére sem sikerült utolérnie, ezért parancsait a továbbiakban Munkácsra, a megerősített várban fogadta. Márki Sándor a következőképp jellemzi a tanácskozást: „A tanácsurak salánki felbuz-

Vári Fábián László

Útban Törökország felé

(1717. szeptember 15-21.)

Mindkét hazából kiárvulva, csak hitünkben töretlenül, lelkünk holdfahéj vásznaira Isten árnyéka nehezül. Alattunk reménnyel ringó gályán pogány föld felé futunk, hol a Patróna glóriáját ölti magára jó urunk.

Otthon zsibbadást hord az ájér, a vetést véreső veri, elhullatják virágaikat az akasztófák ágai. Hatalmas hittel hisszük mégis, hamarost lesz majd visszaút, és a tengertől visszakupunk lobogót, várfalat, falut.

Vágódik ezért a szemgolyó a gyertyafényhomály után, verejtékezve áll a kéz a körbevándorló kupán. S mikor minden verlobbanást testmeleg indulat hevít, daccal recsenti szét a szó a fogak porcelánjait:

Hasítsd meg, Uram, az egeket, kell most nagyon az áfium! Végtajainkba szegeket veret az evangélium. S mert Pilátus kezeit mossa, álmain csak átsuhanunk, de az árbockeresztől újra feléd fordul ábrázatunk...

Eljő, im, újbórl ünnepe is, Úr asztalánál nem várunk ránk. Szánk szögletén csöndes pataokban szakadni kezd a Miatyánk... Ármányos félhomály szállja meg a hajósok szemgödreit. Sodorják felénk a fellegek Drinápoly karcsú tornyait.

dulása a magyar történelem legszebb jelenetei közé tartozik”. A salánki országgyűlés jelentőségét illetően ma sem egyértelmű a szakma véleménye. A nemrég elhunyt Bánkúti Imre szerint: „A salánki konferencián a jelenlevő nemesek azt hangoztatták, amit Rákóczi hallani akart. A rendek képviselőinek álláspontja nem felelt meg a valóságos erőviszonyoknak, hiszen a nemesség ekkor már teljes egészében a Pálffy-féle feltételek elfogadása mellett volt. A fejedelem nem most első ízben becsülte túl a nemesi gyűlések határozatainak értékét; a salánki tanácskozáson is megerősítették irreális helyzetfelmérésében.” Károlyi szerepéről a salánki gyűlés vonatkozásában R. Várkonyi Ágnes is nyilatkozott. Kutatásainak eredményeképp, a régi sémáktól mentesen mondja ki a lényegét: „Salánkon Károlyi a házigazda, bár a tárgyalások idején kint van a hadsereg-nél. Anyósa, Barkóczy Judit kastélyában folynak a tárgyalások, Rákóczi megszemléli Károlyi büszkeségét, az 1710-ben felépített új kastélyt is. Külön tárgyalnak az erdélyi és a királyság szenátorai. Nem arról volt szó, hogy békét kössenek vagy folytassák a háborút. Hanem arról döntöttek, Rákóczi vajai tanácskozása után, hogy a megbékélés melyik útját válasszák. Amit Pálffy ajánlott, az amnesztiát, vagy az ország szuverenitását biztosító garanciális megegyezéshez ragaszkodjanak. S miután nem egyhangúlag, de a többség emellett döntött, megbeszélték a katonai tennivalókat, s azt, hogy Rákóczi nem Munkácsra vonul vissza, hanem Lengyelországba megy”. Egyidejűleg helyesen rámutat azoknak a lappangó forrásoknak hiányára, amelyek megnehezítik az objektív ítélkezést a főgenerális szerepét illetően.

Károlyi Sándor az utolsó tárgyalási napon, 18-án este érkezett a helyszínre, meglepte, hogy a fejedelem ekkor már elhagyta Salánkot. „Rögtön megindult utána Munkácsra, majd onnan tovább ment a határ felé, és egész Polenáig jutott el, miközben egyszer vízbe esett, majd a szánkó tört alatta össze. Ott értesült, hogy Rákóczi reggel Zavadkáról már elutazott Lengyelországba, s így dolgvégezetlenül visszatért Munkácsra.”

A salánki „országgyűlés” tehát egyértelmű határozatot hozott: Rákóczinak diplomáciai úton tovább kell munkálkodnia a kedvező béke érdekében, Lengyelországban tárgyalásokat folytatni a cárral. Akatonai helyzet ellenére megbízott a nemzetközi politika kedvező változásában. Bercsényi levelei ekkor még biztatónak tűntek a fejedelemnek az orosz cár segítségét illetően. Acárral azonban már a szatmári békekötés után találkozott, ami azt jelentette, hogy I. Péter már az országából eltávozott fejedelmet fogadott, ami jelentősen rontott politikai súlyán. Aki alakult reménytelen katonai helyzeten a fejedelem már nem tudott változtatni, de ennek ellenére örök példa maradt kitartásból, becsületből és meg nem alkuvásból az egész magyarság számára.

„Menjünk át a túlsó partra”

/Olvasandó: Márk evangéliuma 4. rész, 35-41. versek/

Menjünk át a túlsó partra! Jézus, mielőtt elhívja legközelebbi tanítványait, azt olvasuk az evangéliumban, hogy nagy sokaságot tanít „Isten országa titkainak” a megismerésére. És ezt a tanítást úgy végzi, hogy azok, akiknek szól, feltétlenül megértsek annak igazságát: „És sok ilyen példázattal hirdette nekik az igét, úgy, hogy megértsek azt.” /Márk 4,33./. Ez a titok pedig így van leírva egy másik evangéliumban: „Mert úgy szerette Isten a világot, hogy az ő egyszülött fiát adta, hogy valaki hiszen öböne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen.” /János 3,16./. Ennek a titoknak folytonos hirdetése tulajdonképpen a tanítványok szolgálata. Erre kaptak parancsot a mennybemenő uruktól, utolsó földi találkozásukkor: „Elmenvén azért tegyetek tanítványokká minden népeket... Tanítsátok őket, hogy megtartsák mindazt, amit én parancsoltam néktek” /Máté 28,19-20./. De lényegesebb ennél a parancsnál az az ígért, amivel befejeződik: „és imé, én veletek vagyok minden napon a világ végezetéig”.

Jézus most ennek az igei résznek a tanításában erre a szolgálatra készíti fel a tanítványokat. Ennek a szolgálatnak a terhéért, de az áldott lehetőséget is meg akarja velük láttatni.

A tanítványok számára mindjárt a Jézus küldő parancsának az első szava nagyon drága bizonyosság. Nem azt mondja, hogy most hallottátok, hogy én hogy tanítottam ezt a sokaságot, mutassátok hát meg, hogy ti mittanulátok belőle. Nem azt mondja, hogy menjetek át a túlsó partra, hanem azt, „menjünk át”. Es ez a szó a győzelem forrása a tanítványok elkeövetkező szolgálatában, ez az alapkö az „Isten országának” építésében.

Erre az útra most nem a nagy sokaságot hívja Jézus, most először az elkeövetkező szolgálatokra elhívott tanítványoknak kell egy életre szolgáló igazságot megtanulni. Azt, amit Jézus egy alkalommal így mondott nekik: „nálam nélkül semmit sem cselekedhettek”. A hajóban, amellyel át kellett menniük a túlsó partra, tanulták meg, hogy mi a különbség a két szó között. Az egyik így hangzik: menjetek, a másik: menjünk! Az egyik azt jelenti: nélkülem, a másik: velem! A tanítványok Jézussal indultak a túlsó part felé. Abban a hajóban két igazságot akart velük megtanítani Jézus. Az első, hogy az ő követése nem a földi élet örömeiben és dicsőségeiben való járás. Ezt az ígében egyszer így mondta az Úr: „...ha valaki jönni akar velem, tagadja meg magát és vegye fel az ő keresztyét, és kövessen engem” /Máté 16,24./. Az elhíváskor világosan megmondta Jézus az övéinek, hogy mik a nehézségei a vele való járásnak. Azt is megmondta, hogy ki az, aki hívja őket. Amikor egy írástudó azt mondta neki: „Mester, követlek téged, akárhova mégy, Jézus így válaszolt: Arókáknak barlangjuk van, az égi madaraknak fészük, de az ember Fiának nincs hová fejét lehajtatni.” /Máté 8,19-20./. Ez az ember fia, a megváltó Jézus mondja most a tanítványoknak: menjünk át, vagyis gyertek, kövessetek engem. És az ő követőire sem vár dicsőségesebb sors. Ezt tud-

másul kell venni, mert csak így lehet bárki is méltó az Ő követésére.

De Jézus nemcsak azt akarja megismertetni a tanítványokkal, hogy milyen terhes az iga, amelyiket fel kell venniük. Azt is tudatja velük, hogy ezt a terhet győzelmesen lehet hordozni, övele. Ezért mondja így: menjünk át. Az a Jézus indul el a túlsó part felé küldött tanítványokkal, aki egy másik alkalommal azt mondja magáról: „Én vagyok a világ világossága, aki engem követ, nem járhat a sötétségben, hanem övé lesz az életnek világossága.” /János 8,12./. Nem a veszedelemben való gyötrelmeire hívja őket, hanem arra az útra, amelyiken az Ő Lelkének az erejével halálból életre lehet jutni.

Es ezt a tanítványok, ott a tengeren, hamarosan meg is tapasztalják. Ahogy beszálltak Jézussal a hajóba, „Akkor nagy szélvihar támadt, a hullámok pedig becsaptak a hajóba, annyira, hogy már-már megtelt. Ő pedig a hajó hátsó részében, a fejaljon aludt” /Márk 4,37-38./. És itt állítja az Úr döntéssel a tanítványokat: mert sem a szélvihar megjelenése, sem az, hogy ugyanakkor Jézus alszik – mintha nem törődne velük –, nem véletlenül történt. A világ Ura, a tanítványok tanítómestere készítette elő ezt a leckét, azért, hogy aztán az Atya Lelke megtanítsa az értetlen tanítványokat a megtartó Isten erejére és szeretetére.

Mi is történt ott a tengeren? Azok a tanítványok, akik még az előbb tele voltak örömmel és biztossággal, Jézus közelségében, most teljes bizonytalanságban érzik magukat a viharban, mert a biztos pont, Jézus, alszik. Kihez vagy mihez lehet fordulni ebben a helyzetben? Erre a kérdésre a tanítványok nem tudtak feleletet találni. Maguktól csak arra képesek, hogy kétségbeesett szívvel felköltsék Jézust, és félelmes lélekkel kérdezzék: „Mester, nem törődöl velünk, hogy elveszünk?” /Márk 4,38./. Nem a tanítványtól elvárható kérdés ez. De Jézus nem haragszik meg érte. Mert nem az a lecke értelme, hogy próbatételben láthatóvá legyen az emberi erőtelenség, hanem, hogy nyilvánvalóvá váljon a Jézus hatalma: „Nékem adatott minden hatalom Mennyen és Földön”. És ez a tanítványok számára megtapasztalt valóság lett.

Jézus elmondja a maga dorgáló beszédét, de nem a tanítványokon kezd: „És fölkelvén megdorgálta a szelet, és azt mondta a tengernek: Hallgass, némulj el! És elállt a szél és lett nagy csendesség.” /Márk 4,39./. Ez a dorgálás a tanítványokért történt, hogy megtapasztalhassák a maguk kishitűségében is, kicsoda az ő uruk. „Kicsoda hát ez, hogy mind a szél, mind a tenger engednek neki?” /Márk 4,41./. És erre az Úr mindenkor teljes lélekkel rábiztatja magát, aki övele indul el a túlsó partra. És az örök tanító, a Szentlélek Isten ezt a munkát ma is végzi, egészen a világ végéig, az Úr visszajöveteléig.

Nem tudom, Testvér, hogy amikor felébredsz reggel az éjszakai álmodból, érzed-e, vagy érezted-e már, hogy nemcsak te vagy jelen, akinek fel kell kelni és elindulni egy új nap útján, olyan útra, amelyikre esetleg a lefekvésed előtt már elkészítetted magadban a

napi tervet, de amelyikről nem tudhattad, hogy mit rejtget a számodra? Nem nagy útszakasz ez, de ez is egy tengeri utazás, amelyiknek két partja van. Az egyik, ahonnan reggel el kell indulnod, a másik, ahová este szeretnél megérkezni. Nem hosszú, de sokszor nagyon terhes, mert nemcsak az áhított örömek és eredmények várnak rád, hanem próbatételek, fájdalom, betegségek, és még sok minden. De el kell indulni, mert ez az élet rendje. Csak az a kérdés, hogyan kezdődik az elindulás? Tudod-e, hogy a szeretteiden kívül van még valaki körülötted? Van-e füled meghallani az ő szavát, és van-e engedelmeség a szívedben azt tenni, amit Ő mond? És főleg tudod-e, hogy kicsoda az, aki ott van melletted? Hát ő az, akiről azt mondja az Atyaisten: „Ez az én szerelmes Fiam, akiben gyönyörködöm”. Ő az Úr Jézus Krisztus, akiben úgy gyönyörködött az Atya, hogy keresztre adta Őt, hogy te el ne vessz! Ő az a jó Pásztor, aki életet adta az ő juhaidért – te érted is –, aki megkereste az elveszett századik bárányt – téged is! Az, aki megígérte és el is küldte a vigasztaló erőt, a Szentléleket, hogy az által veled legyen minden napon a világ végezetéig. Nos, hát ő minden reggel megszólít és elindít, és ha van füled a hallásra, hallod az ő szavát. S ha nincs, kérheted, hogy adjon halló füled, mert Ő megígérte, hogy aki kér, mind kap. És ez a Jézus soha nem vonta még vissza az ígértét. De téged is úgy szólít meg, hogy neked sem azt mondja, hogy indulj el, menj át a túlsó partra, hanem, azt mondja neked is: menjünk át a túlsó partra! Vele, előtte akar járni, mindennap vezet és megtart az ő erejével és szeretetével. Nehogy azt hidd, hogy te erősebb vagy azoknál a tanítványoknál, hogy te le tudsz győzni minden akadályt! De akkor ess kétségbe, hogyha a napi szakaszon – a veszedelmes habok erejét látva – azt hiszed, hogy a te urad alszik, és nem törődik vele, hogy elveszthetsz. Kérd el hozzá az erőtlenséget, hogy merj és tudj Ohozzá kiáltani. Meglátod, nem téged fog megdorgálni, hanem a szelet, és nem téged fog elhallgattatni, hanem a körülötted haborgó tengert. Neke csak annyit fog mondani: „kicsiny hitű, miért kételkedsz?” és amikor mindezeket megtapasztalod, akkor odaborulhatsz az Ő lábai elé és a kételkedő Tamással együtt te is elmondhatod Neki: „Én Uram, és én Istenem.” /János 20,28./.

De nemcsak a napi útszakaszokra igaz mindez, hanem az egész életútra nézve is. Amikor megszületél, már ott várt az első lélegzetvételnél, hallotta, amikor először felsírtál, és ebben az első sírásban öntudatlanul jelét adtad annak, ami a rád váró életúton sokszor leküzdhetetlennek tűnő akadályként ott lesz előtted: a félelem, a bizonytalanság! Ott volt, mert nem azt akarta, hogy nélküle szállj tengerre. Vele akart elindulni. Te ezt ott nem tudtad; még hosszú évekig, esetleg évtizedekig nem is sejtetted. De ő tudta, hogy az a felsírás azt jelenti, hogy megérkezted az innessó partra, ahonnan akarva-akaratlanul el kell indulnod a túlsó part felé. Ő azt is tudta, hogy mi vár rád azon az úton, és, hogy neked

„Menjünk át a túlsó partra”

soha nem lesz elég erőd a majdan rád váró küzdelmek megharcolásához. Ezért aztán, majd, amikor az ő akarata megnyitotta az értelmet, neked is jelentette, hogy mondanivalója van neked, mégpedig kegyelmes üzenet: nem akarom, hogy hajótörést szenvedj, ezért induljunk együtt, menjünk át a túlsó partra! Nem parancsolja, hanem felkínálja ezt a drága lehetőséget. Mert lehet nélküle is elindulni, de annak biztos hajótörés a következménye. Mindenkinek el kell indulni és mindenki meg is fog érkezni a túlsó partra. És mindenkit az a Jézus vár a túlsó parton, aki felkínálta, hogy vele járhasa az utat, és vele harcolhasa meg a nehéz harcot. Az a Jézus, aki mindenkire odaadta az életét, aki vele indult és vele érkezett meg. Nemcsak azt tapasztalta meg a vele való járás alkalmával, amit a tanítványok a háborgó tengeren, hanem azt a bizonyosságot is, amit Pál apostol írt le Timótheusnak, lelki gyermekének: „Mert én immár megáldoztatam, és az én elköltözésem ideje beállott. Végezre eltétetett nekem az igazság koronája, melyet megad nekem az Úr ama napon...” / Timótheus 4,6-8/. Akik pedig nélküle érkeztek meg a túlsó partra, azokon beteljesedik az ige szava: „...vigyék és vessék őt a külső sötétségre; Ott lészen sírás és fogcsikorgatás. Mert sokan vannak a hivatalosak, de kevesen a választottak” /Máté 22,13-14/, és ez nem fenyegetés, hanem jóra intő szó, hogy senki el ne vesszen!

Végezetül még egy különösen fontos útról. Ez a mi drága magyar népünk Isten kegyelméből nemrégén érkezett el nemzeti életútjának egy áldott szakaszához. Egy talán még sohasem tapasztalt győzelmes összefogás után indítja az Úr Jézus ezt a népet egy áldott új cél felé, egy új országépítésre. A célba jutás biztosítása itt is az Úr évezredekkel ezelőtt elhangzott szava: „Menjünk át a túlsó partra”. És Ő ma is mondja: „...imé én tiveletek vagyok a világ végezetéig.”

Sok minden történt már ennek a népnek az életében: valóság volt Kőlcsey himnuszának a szava: „Hajh, de bűneink miatt/ Gyúlt harag kebledben, / S elsújtád villámidat / dörgő fellegedben.”

Igen: a vétkező „kis szolgáját” megverte az Úr. De aztán ez a nép elmondta azt, amit Ady fogalmazott meg: „Uram, háborúból jövök én / Mindennek vége, vége: / Békíts ki Magaddal, magammal, / Hiszen Te vagy a Béke.” S erre az igaz bűnbánatra mindig elhangzott a kegyelmes Isten felmentő ítélete: „Megbocsáttatnak neked a te bűneid, eredj el békességgel”. És ez a bűnbocsátó Isten által elkészített szolgálat út a bűntől megszabadított nép számára.

Indulj hát övele, magyar népem, és énekelj felé a szíved kérését:

„Vezess, Jézusunk, / S véled indulunk! / Küzdelemre hív az élet, / Hadd kövessünk benne Téged; / Fogjad a kezünk / Míg megérkezünk.” (434. ének, 1. vers).

GÉCZY TIHAMÉR
református lelképásztor,
Debrecen

A Kárpátaljai Református Egyházkerület ünnepi közgyűlésén

Január 29-én a beregszászi református templomban tartották a Kárpátaljai Református Egyházkerület ünnepi közgyűlését, amelyen beiktatták az újonnan választott zsinati tisztségviselőket.

Az ünnepi istentiszteleten Bölcskei Gusztáv, a Tiszántúli Református Egyház püspöke, a Magyar Református Egyház Zsinatának lelkészi elnöke hirdette Isten igéjét az Apostolok cselekedetei 11. részének 27. versétől kezdődő igeszakasz alapján.

Az ünnepi alkalmat az egyházi és világi előjárókon kívül számos hazai és magyarországi magas rangú vendég megtisztelte jelenlétével, akiket Héder János egyházkerületi főjegyző köszöntött. Dávid Árpád jegyző, számba véve a megjelent lelkészeket és gondnokokat, megállapította, hogy a közgyűlés határozatképes. Héder János ismertette a napirendi pontokat, majd Ötvös Károly, a választási bizottság elnöke kihirdette a választási eredményeket.

A Kárpátaljai Református Egyházkerület püspöke továbbra is Zán Fábián Sándor, főgondnoka Nagy Béla, lelkészi főjegyzője Héder János, világi főjegyzője id. Halász Dezső. A Beregi Egyházmegye esperese Zsukovszky Miklós, főgondnoka Molnár Sándor, az Ungi Egyházmegye esperese Balogh Attila, főgondnoka Bátor József, a Máramaros-Ugocsai Egyházmegye esperese Seres János, főgondnoka Petrusinac Vladimir lett.

Ezt követően került sor a zsinati tagok ünnepélyes fogadalomtételére. Az új összetételű zsinatra Bölcskei Gusztáv kérte az Úr áldását.

Az újonnan választott zsinati tisztségviselőket köszöntötte Kovács Miklós, a KMKSZ elnöke, Gajdos János, az UMSZ elnöke, Beregszász megyei jogú város pol-

gármestere, Bihari András, a Beregszászi Járási Tanács elnöke, Szászfalvi László, a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium egyházi, nemzetiségi és civil társadalmi kapcsolatokért felelős államtitkára. Dr. Huszár Pál, a Dunántúli Református Egyház főgondnoka, a Magyar Református Egyház Zsinatának világi elnöke levélben üdvözölte a közgyűlést.

A továbbiakban Zán Fábián Sándor püspök vetítés segítségével bemutatta a Kárpátaljai Református Egyházkerület intézményeit, az ott folyó sokoldalú tevékenységet. A püspök úr hálát adott Istennek, hogy az eltelt húsz évben (a Kárpátaljai Református Egyházkerületet 1991 márciusában jegyezték be) templomokkal, parókiákkal, püspöki hivatallal, liceumokkal és más egyházi intézményekkel, ígihirdetőkkal, hűséges munkatársakkal, presbiterekkel, hazai és külföldi támogatókkal ajándékozta meg a kárpátaljai reformátusságot.

A közgyűlés ünnepi részének lezárásaként Zán Fábián Sándor püspök mondott záróimát és kérte Isten áldását, majd a jelenlévők közösen elénekelték a Himnusz.

A továbbiakban a közgyűlés a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Esztergom termében folytatta munkáját, ahol Zán Fábián Sándor püspök megtartotta éves beszámolóját. Héder János főjegyző a közgyűlés elé terjesztette a felszentelésüket kérő lelkészek kérvényeit, akik be is mutatkoztak az egyházkerületi előjáróknak. Szimkovics Tibor, Stefán Zoltán, Kovács Gyula és Barta Ferenc felszentelésére a szeptember végére kitűzött ünnepi közgyűlésen kerül majd sor.

A közgyűlés közös imádsággal ért véget.

SZEMERE JUDIT

Érdekvédelmi konferencia

Január 8-án Karácsván konferenciát tartottak az egyházi középiskolákat az utóbbi időben sújtó aggasztó problémákról, amelyen részt vettek a magyar tannyelvű liceumok igazgatói és lelkészi vezetői, továbbá Majnek Antal, a Munkácsi Római Katolikus Egyházmegye püspöke, Zán Fábián Sándor, a Kárpátaljai Református Egyházkerület püspöke, Bendász Dániel görög katolikus főesperes, valamint világi oldalról többek között Orosz Ildikó, a KMP SZ elnöke, Brenzovics László, a KMK SZ alelnöke, a Kárpátaljai Megyei Tanács Oktatási Bizottságának elnöke, valamint Tóth István, a Magyar Köztársaság Beregszászi Konzulátusának főkonzulja. A fórum résztvevői abban állapodtak meg, hogy közös nyilatkozatban kérik az érdekvédelmi szervezeteket és a magyar kormányt, hogy továbbra is tartsák napirenden az egyházi iskolák ukrán állami finanszírozásának a kérdését minden fórumon.

A RUSZIN NÉP NAGY FIAI

a XV. századtól a XX. század első feléig

Nagy figyelemmel olvastam el Füzesi Magda „Szomszédaink, a ruszinok” című cikkét a Kárpátaljai Hírmondó 2010 szeptemberi számában. A cikk szerzője korrektül, objektívan mutatja be a magyar és a ruszin nép több évszázados együttélését Kárpátalján.

Ellenben a cikkben idézett Alekszij Petrov (30. old. első bekezdés) definíciójával, hogy „a ruszin népnek nem volt nemessége, sőt, egyházi méltóságai, prelátusai sem voltak, csak földműves és pásztorkodó népe volt, történetének hőse a rutén paraszt az ő batykóival” – ezzel a kijelentéssel nem tudok egyetérteni. Ilyet állítani nonszensz, ez szembeköpcse, arcucsapása egy népnek. Édesanyám hajdúdorogi volt, édesapám ősei ruszinok voltak, ezért én egyformán szeretem mind a magyar, mind a ruszin népet, de ezt a dehonesztáló, sértő, becsmérlő kijelentését Alekszij Petrovnak az összes kárpátaljai ruszin nevében ezenem kategorikusan visszautasítom, és az alábbiakban vádaskodásait tudományos források alapján pont-ról pontra megcáfolom.

1. Alekszij Petrov szerint a rutén népnek nem volt nemessége. E cikk írójának válasza: már Szent István azt az intelmet intézte utódaihoz, hogy „Legboldogabb ország az, amelyben soknyelvű nép lakik”. A vendéglátó magyar királyok a ruszinoknak olyan kiváltságokat és szabadalmakat adtak, amelyek a honi jobbágyoknál és zselléreknel előnyösebb helyzetbe juttatták őket. Ezért már a XIII. században voltak a ruszinok között szabad nemesek.

Lehoczky Tivadar „Bereg vármegye gőrszertartású katolikus lelkészisége története a legrégibb időktől a XIX. sz. végéig” c. művében többek között említi, hogy a különböző családnevek között már a XV. századból, sőt még a régebbi századokból találunk Hrabár nevű családokat. A Hrabár nevet János személyében mindenütt „homo regius” (királyi ember) rangban említi, sőt egy helyen (I. kötet 393. oldal) ezt szögezi le: Bereg megye elismerte a Hrabár családot nemes családnak (*Sic! H. T.*), melyet Zsigmondcs. és kir. 1413-ban megerősített.

1359-től kezdődően a Kárpátok északi lejtőiről a magyar királyok a Drág-Szász nemességhez tartozó családokat telepítették át a határokon levő erődítmények és a kereskedelmi utak védelmére. A XV. században jelentek meg az olyan nemesi családok, mint a Beresztjánszky, Volosin, Ilnczky, Komarniczky, Turcsánszky, Turjánzsky, Jávorszky, a XVI. században pedig: Bacsinszky, Bilinszky, Vinniczky, Hordinszky, Zsuravszky, Kobeljanszky, Kropivniczky, Szász, Tarnovszky, Terleczy, Jaszinszky és még sokan mások.

De nemesi családok voltak még a Pásztélyi, Olsavszky, Firczak, Sztójka (mind a négyen püspökök voltak), a Boksay, Csopey, Csurgovich, Demjanovich, Dolinay, Duliskovich, Dudinszky, Fenczik, Fesztory, Gajdich, Hodinka, Lucskay, Zseltvay famíliák is.

Gondolom, a fentiek világosan bizonyítják Alekszij Petrov abszurditását, hogy a ruszinok között nem voltak nemesek.

2. Alekszij Petrov azt állítja: „Egyházi méltóságai, prelátusai sem voltak... történelmi hőse a rutén paraszt az ő batykóival”.

E cikk írójának válasza: lehet, hogy a Rómával kötött Ungvári Unióig fent a hegyekben működtek félművelt pravoszláv pópák (batykók), de 1642. szeptember 12-én Taraszovics Bazil munkácsi püspök (1637–1648) elfogadta a katolikus hitvallást és 1646. április 24-én az ungvári vár kerti kápolnájában 63 pap megkötötte az uniót. I. Lipót császár 1692. augusztus 23-án kiváltságlevelet adott ki a magyar-orosz papok részére, amelyben megadta a ruszin papok szabadságának, fejlődésének, szabad lelkipásztorkodásának és oktatásának-művelődésének alapját. Ez a kiváltságlevél elrendelte, hogy a gör. kat. papok a jobbágyi szolgálattól mentesíttessenek, veréssel ne illettessenek, és a római katolikus papokkal egyenlő tisztességben tartassanak, gyermekeik szabadok legyenek. De Camillius püspök (1690–1706) elrendelte, hogy minden parókián legyen pap és tanító, hogy a felszentelendő pap kellő képzettséggel bírjon, ellenkező esetben a kánonjogi törvények értelmében nem szentelheti fel őket. (*Sic! H. T.*)

Mária Terézia királynő az egyházmegye székhelyét Munkácsról Ungvárra helyezte át. XIV. Kelemen pápa 1773-ban feloszlatta a jezsuita rendet. A rend ungvári temploma lett a görög katolikusok székesegyháza, a rend kollégiuma pedig a püspöki rezidencia. A papnevelő intézetet a Drugeth-várban helyezték el (1775). Ettől kezdve minden gör. kat. pap főiskolai végzettséget szerzett. De a tehetséges diákokat Rómába a XIII. Gergely pápa által alapított Szt. Athanázium Kollégiumba, továbbá a Pázmány Péter által alapított Pazmaneumba, Prágába, Budapestre, Esztergomba, Pozsonyba, de legfőképpen Nagyszombatba és Egerbe küldték. Ezek a magas képzettségű papok lettek az Ungvári Papnevelő Intézet professzorai, ezekből lettek a főpapok: prépostok (protopresbiterek), pápai prelátusok, kanonokok, archipresbiterek, főesperesek (archidiákonok), szentszéki tanácsosok, apátok (archimandriták) és természetes, hogy a pápák is közülük nevezték ki a püspököket. Így például Olsavszky, Blazsovsky, Bradách, Bacsinszky püspököket, mind a négyen Nagyszombatban nyertek teológiai képzést.

Miután 1944 őszén a szovjetek megszállták Kárpátalját, a görög katolikusok részére megkezdődött a holokauszt. Elsőként 1945 tavaszán két papot végeztek ki ártatlanul: dr. Fenczik Istvánt és Damjanich Péter Pált (lásd a Kárpátaljai Hírmondó 2009. évi 3. és 4. számait), majd 1947. november 1-jén megölték dr. Romzsa Tódor ordinárius püspököt, akit II. János Pál pápa 2001. június 27-én boldoggá avatott. Ő lett a Munkácsi Görög Katolikus Egyházmegye első

bacsina Bacsinszky Andras püspök portréja (XVIII. századi ismeretlen festőművész alkotása)

szentje. Befejeződött boldoggá avatási pere Orosz Péter titokban felszentelt püspöknek, akit 1953. augusztus 28-án Beregisfaludon (ma Szilce) egy útszéli kereszt tövében lőtt tarkón egy lelkiismeretlen milicista. E felsorolt két pap és két püspök egyházmegyénk XX. századi vértanúi.

A fentiek alapján szinte hihetetlennek tűnik, miként állíthatta Alekszij Petrov, hogy a Munkácsi Görög Katolikus Egyházmegye nem volt hierarchiája, nem voltak egyházi méltóságai, sem tanult papjai! Kijelentései után ítélve az ő tanulmányai valahol a XIV. század batykóinál megrekedtek! Szomorú!

3. Alekszij Petrov szerint a ruszin nép csak földműves és pásztorkodó nép volt.

E cikk szerzőjének válasza: az irodalom, a művészet, a tudomány szorosan összefügg egy nép kultúrájával. Szinte felfoghatatlan, hogy ennek a kis maroknyi ruszin népnek milyen gazdag az irodalma, hogy már a XV. századtól a XX. század első feléig mennyi íróval, költővel, tudóssal és festőművésszel gazdagította Közép- és Kelet-Európa kultúráját. E cikk keretében nagyon nehéz mindenről részletesen beszámolni, ezért csak a nevek felsorolásával próbálom bemutatni őket a kedves olvasóknak.

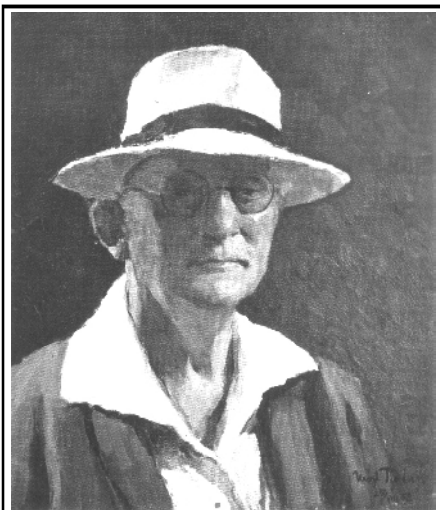
Az első iratok, amelyek a ruszinok írástudásáról tanúskodnak, az 1401-es évből származó szentírási pergamenek. Ugyszintén megmaradt az 1778-ban az ugcasai Felsőveresmart (ma: Velika Kopanya) parochusa, Iván Vüszjánik kéziratos ruszin nyelvű könyve „A Krisztus hajójának kormányosa – a hit” címmel. Az említett pergamenek és ez a könyv is a Kárpátaljai Honismereti Múzeumban található. Napjainkig megmaradtak Arsenij Kocak (1764–1851), Grigorij Tarkovics (1754–1841) és Ivan Repaj (1764–1851) ósláv nyelven írott versei.

A XVIII. században eredeti ruszin költő volt Alekszander Padolszky, akinek a „Világosság éneke” c. verse a ruszin irodalom egyik remekműve. E költő kortár-

A RUSZIN NÉP NAGY FIAI

a XV. századtól a XX. század első feléig

■ sai voltak még: Ivan Pasztelij, Arszenij Kocak és Petro Lodij. Közülük különösen tehetséges volt az Ungvári járásban született Ivan Pasztelij, aki gyönyörű melodikus ruszin nyelven írta verseit. Említésre méltó még Vaszil Dovhovics (1783–1849), aki nemcsak neves költő, hanem tudós (filozófus) is volt. Ő volt a klasszikus ruszin költészet megteremtője.

Hrabár Igor önarcképe

Az 1848–49-es forradalom és szabadságharc előtti időkben a ruszin népnek három kiemelkedő tudósa volt: a történész és nyelvész Michail Lucskaj (1789–1843), Ivan Fogarasij (1786–18??) és a nagy tudású filológus és pedagógus Joan Csurgovics (1791–1862). Kortársaik voltak még: Ivan Orlaj, Jurij Hucza-Venelin, Vaszil Kukolnyik, Mihail Balugyanszkij – mind a négyen híres tudósok voltak, csak sajnos elhagyták szülőföldjüket, és idegen országokban kamatoztatták tudásukat.

Az 1848–49-es forradalom és szabadságharc leverése után egy új korszak kezdődött a ruszinok életében – ez volt a nemzeti-hazafias ébredés kora, az úgynevezett Duchnovics-korszak. Alekszander Duchnovics (1803–1862), a tudós és politikus, Adolf Dobrjanszkij (1817–1901), a neves publicista, Ivan Rakovszkij (1815–1885) és a felvilágosítást hirdető költő, Alekszander Pavlovics (1819–1900) – ők négyen indították el az ébredőknek egy egész új nemzedékét. Ezekhez tartoztak: Anatolij Kralickij (1835–1894), Alekszander Mitrak (1837–1913), Ivan Szilvaj (1838–1904), Andrij Repaj (1830–1914), Jevgenij Fenczik (1844–1903), Julij Sztavrovskij-Popradov (1850–1899), Feodozij Zloczkij (1846–1926) és a főesperes Eumén Szabov (1859–1934). Ez utóbbi írta meg „Az ósláv és magyar-orosz irodalmi emlékek gyűjteményét”, amely népmeséket is tartalmazott igazi ruszin népi tájszólással. Ezek az írók és költők rakták le a nemzeti-hazafias szépirodalom alapjait.

A XX. század első felében ruszin nyelven adták ki Ungvárott a Nauka (Tudo-

mány) /1897–1914/ és Budapesten a Negyilja (Vasárnap) /1898–1919/ című folyóiratokat. E kiadványokban folklór-néprajzi és népi elbeszélések jelentek meg Irenéj Legeza /1861–1922/ tollából. Ezen kívül még a pedagógus és folklorista Mihail Vrabelj /1866–1923/ adott értékes tanácsokat a gazdáknak.

Trianon után a ruszin irodalom új korszaka kezdődött el. Egyes irodalmárok orosz nyelven, mások ukrán nyelven szólaltak meg, az írók és költők csak igen csekély hányada írt ruszinul. Közéjük tartoztak: Ivan Muranij, Feodozij Zloczkij, Emilijan Boksaj és a Negyilja folyóirat szerzői.

A ruszin népnek nemcsak tehetséges költői és írói voltak, de híres tudósai is. Közülük csak néhányat szeretnék megemlíteni. Először is az Ung megyei Lodoméri születésű Hodinka Antalt (1864–1946), akinek személyében a legkiválóbb ruszin történészt tiszteljük. Munkásságával az egész magyar történetírást gazdagította. Hodinka Antal 1912-ben a pozsonyi, 1923-ban a pécsi egyetem rektora volt.

A kárpátaljai ruszinok egyik világhírű tudósa volt Hrabár Vladimir (1865–1956) nemzetközi jogász, akadémikus. Édesapja, Hrabár Emánuel önként vett részt az 1848–49-es forradalomban és szabadságharcban, és ezért a forradalom leverése után kénytelen volt először Franciaországba, majd Oroszországba emigrálni. Hrabár Vladimir több mint 180 tudományos cikk szerzője, amelyekben a háborús okokat és a nemzetközi jogot taglalja. Hrabár Vladimir tökéletesen beszélt az orosz, ukrán, magyar, német, angol, francia, olasz, bolgár, szerb, cseh, lengyel, latin és ógörög nyelveket, ennek köszönhetően a tudományos kutatásaihoz szükséges irodalmat eredetiben olvasta.

Hrabár Vladimir testvére, Hrabár Igor (1871–1960) neves festőművész, művészettörténész, akadémikus, a világhírű Moszkvai Tretyakov Képtár igazgatója. Még az 1917-es forradalom előtt jelent meg öt kötetes monumentális munkája az orosz festőművészet, építészet és szobrászat történetéről. A göröklől, Rubljovról, Repinről és Szerovról írt monográfiái az egész világon elismertek. Hrabár Igort méltán nevezhetjük a kárpátaljai értelmiség XX. századi legkiválóbb képviselőjének. Szülőföldjével tartotta a kapcsolatot, az 1950-es években többször ellátogatott Kárpátaljára, több mint félszáz festményt ajándékozta az Ungvári Megyei Képtárnak.

De nemcsak Hrabár Igort, hanem európai viszonylatban is sok más neves ruszin festőművészt adott a ruszin nép a világnak. Közéjük tartozik Roskovics Ignác, Boksaj József, Erdélyi (eredeti neve: Hrécz) Béla, Manajló Tivadar, Soltész Zoltán és még sok más alkotó.

Végezetül egy pár szót szeretnék ejteni a keresztény emberszeretetet tettekben meg-

valósító orvosokról, akik sok dicsőséget szereztek a ruszinnépnek. Mindenekelőtt dr. Demjanovich Emilt (1861–1941) említeném meg, aki Dolhán született, évtizedekig dolgozott budapesti sebészeti klinikákon. Aligha véletlen, hogy nemcsak miniszterek, hanem művészek, írók, így Jókai és Mikszáth is háziorvosuknak választották.

A XX. század közepén még két híres ruszin orvosa volt Kárpátaljának: dr. Fedinecz Sándor és dr. Petreczky Péter. A II. világháború után mindketten az Ungvári Állami Egyetem professzorai voltak. Dr. Fedinecz Sándort kiváló sebészként tisztelték. Egész életét áthatotta a szülőföld iránti szeretet, gyógyító késével sok ezer embernek nyújtott segítséget.

Dr. Petreczky Péter messze földön híres szülész és nőgyógyász volt. Sokat tett a női meddőség gyógyítása terén, nevéhez fűződik az Ungvári Bábaképző Intézet megalapítása, amelynek eredményeképpen az elmúlt század 30-as éveiben megkezdődött a szülész-nőképzése, miután rohamosan csökkent a szülőanyák és a csecsemők elhalálózása.

Mindezt azért írtam le, hogy megvédjem a ruszin népet, amelynek nemesi származású, híres, nagy tehetségű fiai az elmúlt fél évezred során sok dicsőséget, tekintélyt szereztek szűkebb hazájuknak és népüknek.

HRABÁR TAMÁS
görög katolikus áldozópap,
protopresbíter (prépost, de nem batyko)

Utóirat. A cikk szerzője március 25-én ünnepelte 80. születésnapját, ezért most e lap hasábjain fejezi ki legmélyebb háláját a Mindenhatónak a kapott kegyelmekért a zsoldáros gyönyörű szavaival: *“Mert angyalainak parancsol felőled, hogy minden utadon őrizzenek. Kezükön hordoznak téged, hogy kőbe ne üssed lábadat. Mivel bennem bízik, megszabadítom, oltalma leszek, mert ismeri nevemet. Ha kiált hozzá, meghallgatom, a szorongatás idején vele leszek, megmentem és megdicsőítem. Betöltöm őt hosszú élettel, és megmutatom neki üdvösségemet.”* /Zsolt. 90, 11–16/

H. T.

Alexander Duchnovics szobra Eperjesen

Szőlészeti és borászati múzeum Beregszászban

A Kárpátaljai Hírmondó olvasói közül bizonyára sokan tudják, hogy a beregszászi székhelyű Beregvidéki Múzeum a jelen lapszámunk címlapfotóján látható egykori Bethlen-Rákóczi kastélyban működik. Az intézmény március 3-án újabb helyiséggel bővült: a felújított pincében a közeljövőben szőlészeti és borászati kiállítás nyílik.

A Grófi pince megnyitóján Gajdos István, Beregszász megyei jogú város polgármestere hangsúlyozta, hogy Beregszász jövőjét a termálvíz nyújtotta lehetőségek minél szélesebb körű kihasználása, valamint az évszázados borászati hagyományok felelevenítése és ápolása jelenti. A térség turisztikai vonzerejének növelésében jelentős szerepet játszik a Beregvidéki Múzeum. A polgármester köszönetet mondott a szervezőknek, köztük Sepa János múzeumigazgatónak, hogy térségünk egy újabb turisztikai látványossággal bővíthetett.

Simon M. Veronika Munkácsy- és Pro Vino érdemermes székesfehérvári festőművész, a móri Brindisi Szent Lőrinc Borrend nevében ünnepélyes keretek között adta át a múzeumnak a Szent Vencelt ábrázoló alkotását. A festmény a Vatikán által engedélyezett módon ábrázolja a védőszentet, aki mögött az egykori Beregszászi Magyar Királyi Borpince látható.

Bacska József, a Magyar Köztársaság Ungvári Főkonzulátusának főkonzulja is köszöntötte az egybegyűlteket. Mint mondta, a pince megnyitása, valamint a térség magyar hagyományainak megőrzése egyúttal az ukrán-magyar barátság záloga is.

BERNÁR

Garanyi József- emlékkiállítás

A közelmúltban a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Gross Arnold kiállítótermében nyílt tárlat Garanyi József festőművész emlékére "Beregszászi arcok a XX. század 40-es, 50-es, 60-as éveiből" címmel, a festőművész 90. születésnapja kapcsán.

A kiállítás ünnepélyes megnyitóját megtisztelte jelenlétével Tóth István, a Magyar Köztársaság Beregszászi Konzulátusának főkonzulja, Orosz Ildikó a főiskola elnöke, Soós Kálmán, a főiskola rektora, valamint Benkő György festőművész.

Orosz Ildikó beszédében örömet fejezte ki, hogy a főiskola egyfajta kulturális központként rendszeresen otthont ad különböző képzőművészeti

kiállításoknak, amelyek révén a műértő közönség megismerheti Beregszász egykori és jelenlegi művészeinek alkotásait. Köszönetét fejezte ki Kovács Lászlónak, a kiállítás szervezőjének, hogy festménygyűjteményét időről időre bemutatja a nagyközönség számára is.

Kovács László Garanyi József életének rövid ismertetését követően elmondta, hogy a festmények az alkotó kortársait, egykori és ma is élő beregszásziakat ábrázolnak, tanárokat, diákokat, művészeket, köztük Deli Miklóst és Horváth Annát. A kiállítás szervezője festményt ajánlódokozott a beregszászi főiskola képtárának.

M. B.

Tájékoztató látogatás Kárpátalján

Az ukrainai magyar nyelvű közép- és felsőoktatás helyzetéről tájékozódott február 17–18-án Kárpátalján Bayer Mihály, a Magyar Köztársaság rendkívüli és meghatalmazott nagykövete. A magyar diplomata Ungváron ellátogatott a Drugeth Gimnáziumba, majd Mikola Vehessel, az Ungvári Nemzeti Egyetem rektorával folytatott megbeszélést. A tárgyalás után a nagykövet felkereste a felsőoktatási intézmény anyaországi támogatással létrehozott magyar karát, ahol Spenik Sándor dékánhelyettes, Gajdos István, az UMDSZ elnöke, illetve a kar tanárai és diákjai köszöntötték a vendéget. A Kárpátaljai Magyar Művelődési Inté-

Ezt olvastuk

Varsó–Budapest–Kijev regionális háromszög?

Annak ellenére, hogy Budapestén nyílt meg a független Ukrajna első nagykövetsége, Magyarország nem vált fontos-sá az ukránok számára, pedig ugyanolyan lobbistája lehetne Kijevnek európai ügyekben, mint Lengyelország – írta február végén a Vlaszty Gyenyeg című ukrán üzleti-politikai hetilap.

Az orosz nyelvű magazin az ukrán-magyar kapcsolatokat elemző terjedelmes cikkében megállapítja, hogy Ukrajna és Magyarország gazdasági kapcsolatai kiválóak, a két ország között nincsenek határproblémák, s a kárpátaljai magyaroknak minden esélyük megvan arra, hogy az ukrán érdekeket képviseljék Budapesten. „Ha meg kellene határozni Ukrajna legproblémamentesebb szomszédját, akkor az kétségtelenül Magyarország lenne” – olvasható a cikkben.

Ebben a tekintetben az ukrán-magyar viszony olyan, mint ha két egymástól távol fekvő országról lenne szó, miközben a gazdasági kapcsolatok mutatói teljes mértékben megfelelnek a szomszédos országok közötti szintnek – emlékeztet az ukrán hetilap, rámutatva, hogy a válság kitöréséig, azaz 2009-ig stabil növekedést mutatott az ukrán-magyar áruforgalom, amely 2008-ban 3,73 milliárd dollár volt, s ezen belül az ukrán exportcikk 77 százalékát, a magyar importárú 89 százalékát magas hozzáadott értéket tartalmazó termékek tették ki. Az ukrainai magyar befektetések összege 700 millió dollár, amúlt évelejen több mint ezer, magyar tőkével működő vállalatot tartottak szá-

mon Ukrajnában, ahol országos ismertségű magyar cég az OTP, a Wizz Air és a Gedeon Richter – olvasható a cikkben.

Az orosz nyelvű hetilap történelmi perspektívába helyezve utal a határon túli magyarok egyszerűsített honosításáról elfogadott magyar törvényre, amellyel kapcsolatban azt írja, hogy a szomszédok közül egyedül Ukrajna tartózkodott a jogszabályt illető éles retorikától. Kijev törekvése a feszültség elkerülésére a kétoldali viszonyban a cikk szerint „a Budapest iránti tisztelet megnyilvánulása”. A kiadvány idézi Oleg Volosint, az ukrán külügyminisztérium tájékoztatópolitikai főosztályvezetőjét, aki elmondta: Magyarország elegendő bizonyítékkal szolgált arra, hogy a kettős állampolgársággal kapcsolatos intézkedései nem irányulnak szeparatizmus vagy ukránellenes hangulat szítására a kárpátaljai magyarság körében.

A kiadvány felveti, hogy mivel Lengyelország számít Ukrajna legmegbízhatóbb szövetségesének az Európai Unióban, s történelmileg igen jók a lengyel-magyar kapcsolatok, a Varsó–Budapest-tengelyből Kijev részvételével létre lehetne hozni egy regionális háromszöget. Ezáltal Ukrajna egy további lobbistára tehetne szert az EU-ban, ráadásul Budapest támogatásával rendezni lehetne a nem egyszerű ukrán-román viszonyt, s nem utolsósorban a három ország regionális vezető szerepet játszhatna Közép-Európában – írta a Vlaszty Gyenyeg című ukrainai hetilap. **(Az MTI nyomán)**

zet küldöttsége Harangozó Miklós salánki festőművész egyik festményét, az Intermix Kiadó kiadványait és az Együtt legutóbbi számaait nyújtotta át a nagykövetnek.

Kárpátaljai látogatása során a kijevi magyar nagykövet felkereste a magyar óvodai pedagógusokat és elemi iskolai tanítókat képző Munkácsi Humánpedagógiai Főiskolát, a beregszászi II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolát és a Karácsfalvi Görög Katolikus Liceumot, valamint találkozott magyar egyházi vezetőkkel, akikkel a felekezetek által működtetett, állami támogatástól megfosztott liceumok helyzetéről tárgyalt.

Tudósítónk

Kárpátalja-szerte méltatták A magyar kultúra napját

A Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet és a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közössége A magyar kultúra napja alkalmából Ungváron, Munkácson, Beregszászban több civil szervezettel közösen ünnepi rendezvénysorozatot szervezett. Az ünnepi programok díszvendége Pomogáts Béla irodalomtörténész, a Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága – Anyanyelvi Konferencia elnöke volt.

A beregszászi program keretében az Európa–Magyar Házban „A magas kultúra és a tömegkultúra” – Értelmiségi Fórum 2011 címmel szakmai eszmecsere-tartottak.

A jelenlévőket Zubánics László történész, a KMMI elnöke köszöntötte. A vendégek között volt Tóth István, a Magyar Köztársaság Beregszászi Konzulátusának főkonzulja, Szalipszki Endre, az Ungvári Főkonzulátus konzulja, Kincs Gábor, az UMDSZ alelnöke, a Kárpátaljai Magyar Szervezetek Fórumának elnöke, Zán-Schramm Ibolya, az Ukrajnai Magyar Nemzeti Tanács alelnöke, Kocsis Mária, az UMDSZ központi hivatalának vezetője, Hajdu Lajos, a magyarországi Berekfürdő polgármestere, Kocsis Csaba fotográfus.

Zubánics László ünnepi beszédében kiemelte: a magyar kultúra napját 1989 óta ünnepeljük január 22-én annak emlékére, hogy Kölcsy Ferenc 1823-ban ezen a napon tisztázta le Szatmárcsekén a Himnusz kéziratát.

A ünnepi köszöntőt követően Lőrincz P. Gabriella szavalta el Kölcsy Ferenc Himnusz című költeményét, majd Zubánics László Liszt Ferenc születésének 200. évfordulójára emlékezett. Liszt Ferenc 1847-ben ukrajnai koncertkörúton vett részt (ennek emlékét emléktábla őrzi a kijevei Kontraktovnij Gyim falán), itt ismerkedett meg nagy szerelmével, Carolyne Sayn-Wittgenstein hercegnővel. A helytörténeti kutatók szerint Liszt Ferenc Kárpátalján is járt, barátja, Plotényi Nándor hegedűművész nagylázi kastélyában (2010 őszén itt avatták fel Mihajlo Beleny szobrását alkotását, Liszt Ferenc emléktábláját).

Kincs Gábor, Beregszász alpolgármestere városunk önkormányzata nevében mondott köszönetet a szervezőknek. Ezután

Bakos Kiss Károly költő előadásában meghallgathattuk Juhász Gyula „Liszt Ferenc emlékezete” című költeményét.

Pomogáts Béla irodalomtörténész vita-indító beszédében a magas kultúrát és a tömegkultúrát jellemezte. Mint mondta, a magas kultúra legfontosabb tulajdonsága, hogy az erkölcsi világnézet keretei közé tartozik, közösségi erőteremtő. Az említett fogalomrendszerrel szemben áll a tömegkultúra. A benne rejtőző legnagyobb veszély az emberi értékek leépülése, az identitásvesztés. Az irodalomtörténész kihangsúlyozta: az állami vezetés, a kulturális szervezetek, valamint az oktatási rendszer elsőrendű feladata a magas kultúra megvédése, terjesztése.

A magyar kultúra napja alkalmából elismerésben részesültek azoka személyek, akik maradandót alkottak az ősszmagyar, valamint a kárpátaljai kulturális életben.

A rendezvény további részében Kocsis Csaba fotográfus (Berettyóújfalun) az „Énfalun” című kiállításának megnyitójára került sor. Hajdu Lajos, Berekfürdő polgármestere röviden ismertette a művész életútját, Berettyóújfaluhoz való kötődését. Mint mondta, Kocsis Csaba az emberek életképein keresztül olyan faluképet kíván láttatni, amely bennünk él, és bárhol lehetne a Kárpát-medencében.

Kocsis Csaba köszönetképpen G. Nagy Ilián és Vári Fábán László egy-egy megzenésített versét adta elő. Ezután Kovács Sándor népi zenekara lépett fel óriási sikerrel.

A programsorozat a beregszászi Kölcsy-emléktáblánál folytatódott. A megemlékezést Kölcsy Ferenc Huszt című versének elhangzása nyitotta meg, majd a jelenlévőket Pirigy Béla, a BMKSZ elnöke köszöntötte. A rendezvényt megtisztelte jelenlétével számos külföldi és hazai előjáró.

Pető János, a Magyar Köztársaság Beregszászi Konzulátusának konzulja ünnepi beszédében a költő nagyságáról, a Himnusz megírásának körülményeiről szólt (a képen).

Pomogáts Béla irodalomtörténész a magyar nyelv megőrzésének fontosságára hívta fel a jelenlévők figyelmét.

Zubánics László történész örömet fejezte ki, hogy a tehetséges fiataloknak köszönhetően van utánpótlás a kultúrában, a közművelődésben. A politikusoknak arra kell törekedniük, hogy a napjainkra jellemző általános depresszió lassan túlhaladjon, és a viszonylag szebb jövőt vázoló kép is feltűnjön valahol.

A beszédek elhangzását követően a megjelent civil szerve-

zetek képviselői elhelyezték a megemlékezés koszorúit az emléktáblánál.

A továbbiakban zenés irodalmi műsorra került sor a Beregszászi Művészeti Iskolában.

A magyar kultúra napja alkalmából rendezett programsorozat január 21-én Munkácson és Tiszapéterfalván folytatódott. A Munkácsi Allami Egyetem Humán-Pedagógiai Katedzsének magyar tagozatán zenés irodalmi összeállítással emlékeztek a Himnusz születésnapjára. Kótun Jolán magyar tanár köszöntőjét követően Pomogáts Béla irodalomtörténész tartott rövid előadást a kultúra hatásairól. A „nemzet leendő nap számosai” számára fontos, hogy ne csak ismerjék, de szeressék is a magyar kultúrát. Ehhez a tanintézet vezetősége a maga szerény eszközeivel hozzá is járul.

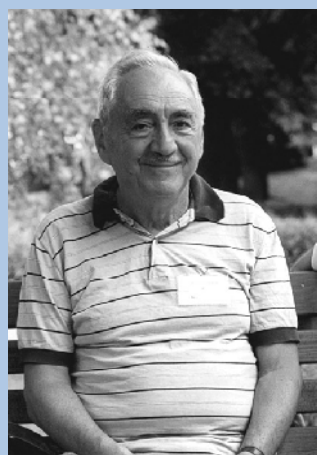
A vendégek a délelőtti órákban felkeresték a munkácsi várat, illetve elhelyezték a tisztelet koszorúit Munkácsy Mihály szobránál (a képen).

Délután a Tiszapéterfalvai Képtárban bemutatásra került Kocsis Csaba fotográfus Berekfürdőt bemutató kiállítása, aminek fontos apropója is volt: Berekfürdő (Hajdu Lajos polgármester) és Tiszapéterfalva (Tóth Bálint polgármester) testvértelepülési megállapodást írt alá. Az ünnepséget követően kötetlen beszélgetésre került sor, amelynek alaphangulatát a Kokas banda népzenei összeállítása adta meg.

Tudósítónk

Skultéty Csaba 90 éves VIRÁG HELYETT

Megtiszteltetés számunkra, hogy Skultéty Csaba publicista a Kárpátaljai Hírmondó állandó szerzője szinte a folyóirat létrejötte óta. Olvasóink és újságíró kollégáink nevében szeretettel köszöntjük őt abból az alkalomból, hogy felváltotta a tizedik X-et. Rendhagyó módon mégsem mi ajándékozunk meg őt: mi gyönyörködünk ajándékában, szípor-kázó szellemében. A gyöngyszemeket legújabb kötetéből válogattuk.

* Nyugatról sok mindenbe belelátam utazásaim során. Egy dolog érdekes: aki valamilyen magyar ügyet vállalt nyugaton, annak a túlnyomó része a trianoni határokon kívülről jött. Mert Magyarországon magyarnak lenni természetes volt. Mi mindennap úgy keltünk föl, hogy mi bajunk lesz abból, hogy magyarok vagyunk. Hozzászoktunk ehhez, és volt igazságérzetünk (35. oldal).

* 1951-ben a Szabad Európa Rádió szociológiai összetétele a történelmi Magyarországot tükrözte, mert mindenki Nagy-Magyarország valamely vidékéről jött. Ez Erdélyből érkezett, ez innen, ez onnan... Ez azért érdekes, mert úgy éreztük, hogy a magyarság természetes módon volt képviselve. Azt is merem állítani, hogy nyitottak voltunk, mind felkészültségben, mind hozzáállásban. Azonban változtak a viszonyok. Mielőtt a rádió megszűnt, a szerkesztőségben a többség már pesti illetőségű volt, a kádári Magyarországból érkezett. Elmondok egy példát: egyszer hallom a házi mikrofonban a híreket, hogy az olajvezetéket Uzsgorodig viszik. Megdöbbenő volt hallani, hogy a Szabad Európa híreiben azt mondják: Uzsgorod. Leszaladok a szerkesztőhöz: „Meg vagytok ti bolondulva? Az Ungvár!” „Ja, hát akkor átjavítjuk...” Egy másik eset: betelefonálok egyik vasárnap, s megkérdezem a titkárnőtől, történt-e valami a nap folyamán. „Semmi, csak egy jugoszláviai rendszeres hallgatónk hívott Szabadkáról, de jól beszélt magyarul!” – mondta. Döbbenet! Fel sem fogták, hogy egy teljesen más szemléletet, hozzáállást képviselnek: a kádári mentalitást. Nekik már nem volt olyan fontos a magyarság ügye (43. oldal).

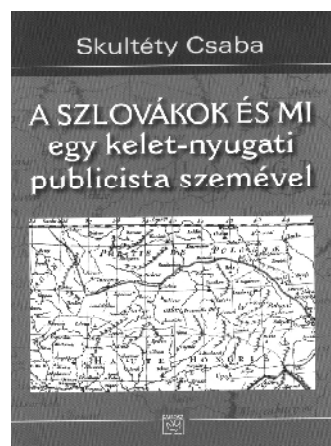
* Állítólag egy lengyel szociológus fogalmazta meg legelőször, és lett belőle Magyarországon a politológusoknál, a politikával foglalkozóknál szállóige: „Antall József nagy tévedése az volt – ő azt hitte –, hogy Kossuth Lajos népét kapta örökölni. Nem. Kádár János népét kapta” (44. oldal).

* A rendszerváltást követő első esztendő egyikében lehetett, amikor meghívtak, tartsak előadást nyugat-európai ifjúsági szervezetek vezetőinek a bajor Alpokban rendezett konferencián, amelynek témája „Az európai nemzeti kisebbségek problémája, a baszkok és a magyarok példáján” volt. A magyar ügy ismertetése hárult rám. Előadásom nyomán egy francia hallgató megkérdezte: „Hogyan lehet, hogy a baszkokról annyit tudunk, ügyük minden fejleményéről értesülünk, az erdélyi magyarok oly fontosnak tűnő problémáiról meg most hallottam öntől először?” „Azért van, mert a baszkok robbantanak” – válaszoltam. Ezért vagyunk hátrányos helyzetben (55. oldal).

Egy objektív szemtanú vallomásai

Csaknem két évtized telt el azóta, hogy szétesett a Szovjetunió, de az én generációm már soha nem fogja elfelejteni, hogy a „dicsőséges” szovjet kommunista propaganda mindig a nép nevében próbálta megmagyarázni a megmagyarázhatatlant. Annak a népnek a nevében, amelyet soha nem tisztelt és pláne nem hallgatott meg, mert nem is volt kíváncsi a véleményére. A most kilencvenéves Skultéty Csaba legújabb könyvét „A szlovákok és mi egy kelet-nyugati publicista szemével” olvasva rá kell ébrednünk arra, hogy tulajdonképpen már a szovjet térhódítás előtt mert és tudott nyilatkozni a nép nevében egy politikai kalandor, bizonyos Eduard Benes, aki a semmiből hozott létre egy új politikai egységet, a későbbi Kárpátalját.

Benes már Párizsban „kötelességének” érezte, hogy „figyelembe vegye” a román és csehszlovák csapatok által elfoglalt északkeleti magyar megyék „ruszin lakosságának azt az óhaját”, hogy azok önálló államot alkotva szoros föderációba lépjenek Csehszlovákiával. El lehet képzelni, amint a ruszinok a Verhovinán – mindenféle tömegtájékoztatási eszköz híján – kezüket tördelve, sóhajtozva, epkedve várják az általuk soha nem hallott és nem látott Benes látványos bevonulását a ma Kárpátaljának nevezett vidékre. A magya-

rokról és a többi nációról nem is beszélve...

Nem véletlenül idéztem a tanulmánykötetből éppen a Benesre vonatkozó kitételeket, hiszen a csehek anno hosszú távra rendezkedtek be mifelénk. Elég csak végigmenni Ungváron, az épületeket elnézve rögtön kiderül, hogy Prága komolyan hitte: Kárpátalja ennek a mesterséges államalakulatnak a része marad a következő ezer évre. A városnak legalább ennyi haszna volt a cseh megszállásból. Pedig a csehszlovák politika mindent megtett céljai megvalósításának érdekében. „En egyáltalán nem igazságokra törekszem, én politikát csinállok. S ezért olykor tudatosan követek el jogtalanságokat, az állam érdekében és személyes érdekemben” – nyilatkozta a párizsi békekonferencián Benes.

Debreceni Mihály televíziós szerkesztő, Skultéty Csaba politikai újságíró, Grigora Éva nagyszőlősi művelődési szakember és Kovács Sándor közíró.
A fotó 2010. november 13-án Nagyszőlősen készült.

Egy objektív szemtanú vallomásai

■ Aztán mégis következett 1938 ősze: a müncheni és a bécsi döntés, a mesterséges állam széthullása. Innen idézzük Skultéty Csabát: „Benes, mélyen megálázva, rádióbeszédben búcsúzott. 'Mám svuj plán, vagyis tartogatok még egy tervet' – mondta, mielőtt repülőgépre szállt. 'Svuj plán? Hát igen: aeroplán' – hangzott a felszabadult ironia. Mint felvidéki magyar fiatal, én is így kiáltottam fel.”

A folytatást ismerjük. A második világháború után jöttek a benesi dekrétumok. Készen kihírdették, hogy a magyaroknak nincs helyük abban a tisztán szlávnak álmódott országban. Csak azt felejtette el „a győzteseknek kikiáltott világ, hogy a Tiso-féle Szlovákia mindenkit megelőzve igyekezett hadat

még az orvul szerzett zsákmány vagy az elnyomott büntudat jegyében élnék.”

Nem vagyok optimista, de adja Isten, hogy így legyen!

Néhány évvel ezelőtt kollégáimmal portréfilmet készítettünk Skultéty Csabáról. Többek között arról is mesélt, hogy két egyenrangú nyelv létezett 1938 után Kárpátalján: a magyar és a ruszin. Nos, az 1938-as állapotok már és még messze vannak tőlünk. Aki ket érdekel Kárpátalja évtizedek óta nem tanított (most sem tanítják) története, nos, azoknak ajánlom a figyelmébe Skultéty Csaba új könyvét (is). Hiszen a csehszlovák világról itt már szinte senki nem tud semmit. A szovjet korszak tanítása pedig csakis és kizárólag a hazugságokra épült. Bár módszereit

még sokáig fogja használni az éppen aktuális politikai vezetés és a szovjet iskolán nevelkedett mindenre kapható történészi gárda, ma már ez nem okoz problémát, hiszen adott a lehetőség a válaszra. Itt az internet világa. Persze el is beszélhetünk egymás mellett. A XX. század itteni eseményeinek ismeretében talán nem véletlenül sok az áthalás Skultéty tanulmányaiban. Bár rossz az, aki rosszra gondol...

Térjünk vissza azonban Beneshez. Gonoszságánál és naivságánál csak hiúsága volt nagyobb. Azt hitte, hogy szilárd híd lesz Európa közepén Kelet és Nyugat között. „Bizalmával Sztálin felé fordulva, a híd biztosítását főleg a kontinensen hatalmi pozícióba jutott Szovjetuniótól várta. Igen hamar, 1948 februárjában a moszkovita Gottwald és csapata látványos puccsal magához ragadta a teljes hatalmat. (...) Benes ráébredhetett arra, amit nem akart észrevenni, tudniillik hogy egyszerű figura volt a Kreml urának sakktábláján, ahol mostantól feleslegessé vált. Másodszor is megaláztatott, immár betegen és legyengülve röviddel ezután meghalt. (...) Egész tevékenységével generációkra szórta szét a békétlenség és a gyűlölködés magvát. Az általa megvetett szlovákság pedig, a csehszlovákságot megtagadva és önálló államiséghez jutva, óráhivatkozva védi tíz körömmel az ingyen zsákmányt, amelyet valójában neki köszönhet.”

Igy múlt el a világ dicsősége! Ha Benes tudta volna! A többiekéről nem is beszélve... Isten éltesse, Csaba! Erőt, egészséget kívánok neked! Várjuk a következő – hasonlóan homályoslató – kötetet!

DEBRECENI MIHÁLY

Fülöp Árpád

A szerencse úgy forog

1. (Trianon óta...)

A szerencse úgy forog:
Ungvárból lett Uzsgorod,
Munkácsból lett Makacsevo;
Isten látja egyik se jó!

2. (1938. november 2-ika óta...)

A szerencse-kerék úgy jár
Uzsgorodból lett már Ungvár;
Azt kiáltja úr és munkás:
Mukacsevo ismét Munkács!

3. (1944. október óta...)

A szerencse úgy forog:
Ungvárból lett Uzsgorod,
Munkácsból lett Mukacsevo;
Isten látja egyik se jó!

meg a Kreml ura Benest, és tüntetőleg poharat emelt a szlovákok egészségére.”

Miközben Skultéty Csaba, a magyar újságírás doyenje legújabb tanulmánykötetében a magyar–szlovák kapcsolatok, viszonyok történetét elemzi kellő történelmi és megélt személyes rálátással, ismerettel, el kell gondolkoznunk azon, amit nemrég nyilatkozott a pozsonyi Új Szónak: „Egyszer eljön az idő, amikor csak a történelmi tények lesznek fontosak, nem a mítoszok, a hamis történelemképre alapozott büszkeség. Hosszú publicisztikai pályám során ugyanis egy dolgot megtanultam: a megoldatlan nagy dolgokat nem lehet a szőnyeg alá söpörni. Sosem tudjuk, mikor történik olyasvalami, ami mindent a felszínre hoz, és a régi sebek új konfliktusokat okoznak. Nincs más ellenszer, csak az, ha ezt a fájó, fontos kérdést nem tabuizáljuk, nem rendeljük alá pillanatnyi politikai érdekeknek, hanem napirenden tartjuk. Beszélni kell róla, hogy mindenki tisztában legyen a történetekkel, és talán jön majd egy fiatal szlovák (megfelelő rész behelyettesítendő – D. M.) politikai nemzedék, amelyik talán nagyobb megértéssel lesz irántunk, mint azok, akik

Skultéty Csaba

1920. december 31-én született Nagykaposon. Iskolai tanulmányait szülőhelyén, továbbá a késmárki német gimnáziumban végezte, majd a Felvidék visszacsatolása után Ungváron érettségizett.

1939–44-ben Budapesten járt közgazdasági karra, ahol doktorátust szerzett. 1945 januárjában a főváros ostromakor a szovjet csapatok az utcáról elhurcolták. Gödöllő és Cegléd légere után a moldvai Foksánba került, ahonnan megszökött.

1946-ban a csehszlovák-magyar lakosságcsere során hivatalos funkciót töltött be Miskolcon, Budapesten és Pozsonyban.

1947 októberében Prágán keresztül Párizsba disszidál. A Sorbonne-on nemzetközi jogi diplomát szerez, majd posztgraduális politológiai tanulmányt folytat a belgiumi Brugesben létesített Európa Kollégiumban.

1951-től 1984-ig Münchenben a Szabad Európa Rádió munkatársa. Itt előbb a hírszerkesztőség tagja, majd húsz éven át Ambrus Márton néven nemzetközi politikai szerkesztő. A rendszerváltáskor hazatelepül. Budapesten független publicistaként tevékenysége előterében a határon túli magyarság ügyének szolgálata áll.

Kitüntetései

A magyar államiság milleniumi ünnepén – a 2000. év Szent István napján – Mádl Ferenc köztársasági elnök „Skultéty Csaba írónak, a Szabad Európa Rádió volt munkatársának kisebbségkutatói munkássága, publicisztikai tevékenysége, egész életútja elismeréseként a Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztje kitüntetését” adományozta.

A szerző Buda várának a török uralom alóli visszavételének idej, 320. évfordulója alkalmából a „Budavárért emlékérem” kitüntetésben részesült. Szülővárosa a 2005. évi Mécs László Napokon Nagykapos díszpolgárává választotta.

A szerző korábbi könyvei:

A Szabad Európa Rádiótól az Ungpartjáig

Anyanyelvi Konferencia,
Budapest, 2000

Vasfüggönyökön át

Madách-Posonium,
Pozsony, 2006

Kárpátalja magyarsága a viharok sodrában

Kairosz,
Budapest, 2009

Vári Fábián László 60 éves Születésnap i köszöntő helyett Spártába kellene menni...

Hajól emlékszem, 1968 tavaszán futottam össze legelőször az ungvári székhelyű Kárpátontúli Ifjúság című lap szerkesztőségében Vári Fábián Lászlóval (akit akkor még csak Fábián Lászlónak hívtak). A szép arcú, göndör hajú, nyílt tekintetű fiatalember a maga 17 esztendejével tele volt világ-megváltó energiával. Ma is előttem van, milyen nagy hévvel olvasta fel „Spártába kellene mennem” című versét. Hitem szerint ebből a kis írásból bontakozott ki a későbbi József Attila-díjas, Balassi Bálint emlékkarddal kitüntetett (és még sorolhatnám az elismeréseket) költő alkotói vilásképe.

A Forrás Stúdió mindkettőnk irodalmi és politikai eligazodásának bölcsője volt. Az 1969-es Kárpáti Kalendáriumban Zselicki József stúdióelnök örömmel számolt be arról, hogy bár „csak rövid ideje működik a Forrás Ifjúsági Stúdió, de máris szép sikereket könyvelhetünk el. A fokozatos fejlődés folytán a Stúdió egyes tagjai: Fodor Géza, Fábián László, Füzesi Magda, Peleskei Jenő, Dupka György már több ízben publikáltak a Kárpátontúli Ifjúságban és a Kárpáti Igaz Szóban”.

Boldog békeidők!

A hetvenes évek zűrzavarában nem sok vers került ki a költő tolla alól. Ez nem is csoda, hiszen „Háborúban hallgatnak a múzsa...” De hogy megtoldjam még egy bölcsességgel: „Ami nem öl meg, az megerősít”. Vári Fábián László költészetének

Fábián László

... Spártába kellene mennem

Mert Spártába kellene
mennem,
hogy fogcsikorgatva
kaparjam ki a férfiasságot
a kövek közül, –
ha tíz körmöm árán is...
Elhoznám, –
és háboruellenes jelszavakból
fönné koszorút köré, –
ugy adnám
a huszadik század
legényeinek!
Menjünk! Váltsuk meg
a világot!

Vörös Zászló 1968. július 23.

formálódásához talán éppen a „teher alatt nő a pálma” helyzetre volt szükség, hiszen kedvezőbb körülmények között nem biztos, hogy megszülettek volna az immár a kortárs magyar irodalom gyöngyszemei között számon tartott olyan versei, mint az „Útban Törökország felé”, az „Ady alkonya”, az „Illyés Gyula fejfája előtt”, az Összefoglalás, hogy csak néhányat említsék kedvenceim közül.

Kitüntetések sora kereste meg a költőt, megérdemelten tartja az irodalomkritika ki-váló alkotónak. Vári Fábián László szeiz-mográfja szűkebb hazánk történeteinek, nem fél szembeszegülni a globalizáció, a posztmodern divatjával, még akkor sem, hogyha akad olyan kárpátaljai költő, aki valamiféle megfelelési kényszer, stréberséget tetelezz fel minden olyan alkotótársáról, aki közösségi problémákat érzékel, és azt meg is jeleníti verseiben. Az ilyen bírálat szót sem érdemel, elég, ha mi tudjuk, költők és olvasók, hogy igenis fontos olyan műveket papírra vetni, amelyek a kárpátaljai magyarság önazonosság-tudatát erősítik, „mert a haza nem eladó!”. Igaz, ezt a sokak által ismert, már-már közmondássá vált sort egy másik kárpátaljai költőtárs, Horváth Sándor írta, aki ugyancsak a szűkebb haza megmaradását féltők közé tartozik.

A Forrás Stúdióval kezdtem. Időközben a „magasabb” hazába költözött S. Benedek András barátunk, akinek mi, „hatvanasok” (1968–69 táján indult kárpátaljai irodalmárok) nagyon sokat köszönhetünk. Bizonyára most elégedetten néz le a felhők közül barátjára, Vári Fábián Lászlóra, aki nemcsak költőként, hanem néprajzkutatóként is beváltotta a mester hozzá fűzött reményeit.

Itt volna az ideje, hogy üljön a babérokön, de azt hiszem, az ünnepelt nem az a fajta. Lelki szemeimmel szinte látom, amint gyöngybetűivel hosszú sorokat ró egy határidőnaplóba, mert hihetetlenül elfoglalt.

Vajon mit szólna hozzá, ha azt mondanám, te, Laci, ünnepeljük meg, hogy elszállt hat évtized, aztán csomagoljunk, mert volna még tennivaló: Spártába kellene menni...

FÜZESI MAGDA

Versmondás: ablak a világra

Dr. Szabó Józsefné Jobák Márta kárpátaljai gyökerű. Persze ez a tény még nem lenne elég ahhoz, hogy híres legyen Magyarországon. De van más is: nyolcvan-hat éves korában kezdett el szavalóversenyekre járni, és nem kis sikerrel. A költészet napja küszöbén vele beszélgettünk.

– Mindig is szerettem verseket olvasni. A családom beregszászi gyökerű, édesapám nővére, az 1892-ben született Jobák Anna a maga korában ismert színésznő volt. Kolozsváron és Budapesten is játszott, amíg férjhez nem ment. Annak idején sok előadó-művész adta fel a karrierjét a családért. Én nem vágytam művész pályára, de a színházhoz mindig vonzódtam – mondta.

Megtudtuk, hogy a 2010. november 6–7-én az immár ötödik alkalommal Ozorán megrendezett „Illyés Gyula” nemzeti vers-és prózamondó verseny döntőjében ő is ott volt a 31 versenyző között, akik 27 települést képviseltek. A verseny megyei és regionális fordulóját a múlt tavasszal és ősszel tartották, és bizony nem volt könnyű bekerülni a legjobbak közé. De ő ott volt, sőt, őt érte az a megtiszteltetés, hogy Illyés Gyula szülőhelyén, Ráceszpusztán, ahol az egybegyűltekké megkoszorúzták a szülőház helyén álló kopjafát, elmondja a költő „Béres temető” című versét.

Dr. Szabó Józsefné Jobák Márta 87 esztendő, de nyugodtan letagadhatna a korából egy-két évtizedet. Hogy mi a titka fiatalágának? Szeret rendezvényekre járni, emberek között lenni, olvasni, azaz szellemi

felfrissülésre törekszik. Úgy érzi: a versmondás ablak a világra...

Elmondta: ismeri, szívesen olvassa a Kárpátaljai Hírmondót, amelyet színvonalasnak tart. Különösen azért kedveli a lapot, mert idő-ről időre visszatér a lap a gyökerekhez. Gyökereket keres. Gyökereket, amelyekkel a távoli szülőföldhöz kötődhetnek az egykori kárpátaljaiak. Véleménye szerint a folyóirat szerkesztősege szem előtt tartja és népszerűsíti a nemzeti értékeket, amelyek, ebben a globalizálódott világban igencsak háttérbe szorulnak.

Márta asszony most az „Anyám fekete róza” című versenyre készül. Ismert magyarországi művészekből álló zsűri előtt már folynak az előválogatók a Felvidéken, Kárpátalján, a Délvidéken, Erdélyben és három magyarországi helyszínen. A versenyre a 12 éves korosztálytól a szép korúakig négy kategóriában jelentkezhetnek nem hivatásos versmondók. Sokan vesznek részt a megmérettetésen, mert sokaknak van kedvenc költeményük. Hogy is írta Babits? „Mindenik embernek a lelkében dal van / és a saját lelkét hallja minden dalban / s akinek lelkében szépen szól az ének / az hallja a mások énekét is szépen...”

i-m

A képen: dr. Szabó Józsefné Jobák Márta a Kárpátaljai Hírmondó legutóbbi számának társaságában.

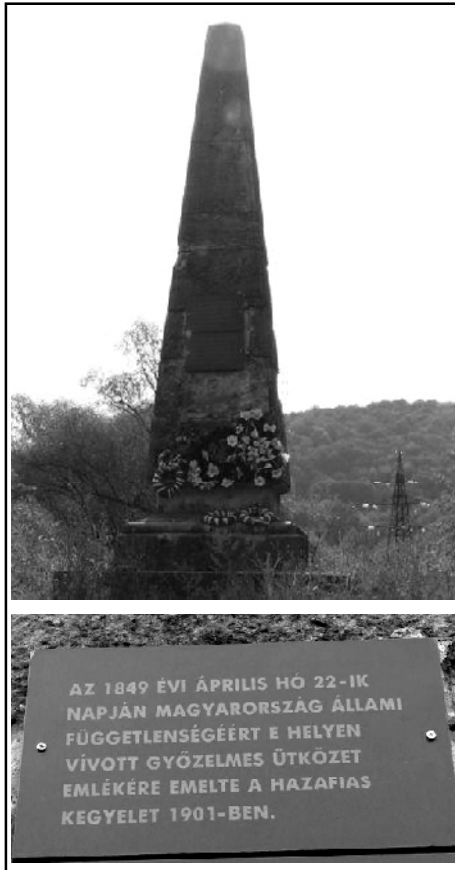
A PODHERINGI CSATA

A történelmi Ung, Bereg, Ugocsa, Máramaros vármegye területén nem zajlott egyetlen nagyobb ütközet sem az 1848/49-es szabadságharc során. Jelentős honvédseregek sem állomásoztak itt. A Kárpátok keleti hágóit és a négy vármegyét az Eötvös Tamás kormánybiztos által toborzott 180 000 magyar és ruszin nemzetőr védte. Szükség is volt az éberségre, hiszen a Galiciában állomásozó császári csapatok betöréssel fenyegettek.

1849 áprilisának elején a Vereckei-hágón át indult meg a támadás. Barko tábornok parancsnoksága alatt a 3600 fegyvermezett gyalogos és a 650 lovaskatona alkotta sereg benyomult a mostani Kárpátalja területére és erőltetett menetben tört Munkács vára felé. A mintegy 800 fős honvédsereg meg sem kísérelte a harcot, a túlerő elől visszavonult a Latorca-völgyében. Parancsnokuk, Martini János őrnagy úgy döntött, hogy a Munkács közelében lévő Podheringnél, a Latorca bal partján építi ki védelmi állását. Ide rendelte a környék nemzetőrségét és a népfelkelőket. Utóbbiak gyengén voltak felszerelve, többnyire saját fegyvereikkel indultak csatába, a kiképzésük sem volt megfelelő. Ennek ellenére nagyobb bátorságról és hazaszeretetről tettek tanúbizonyságot, mint néhány reguláris egység, akik harc nélkül megfutamodtak. Péchy Pál, Bereg megye alispánja, aki a beregszászi, a beregsurányi és a csarodai nemzetőrséggel vonult harcba, Beregszásznál visszafordította Mandics Pál százados menekülő vadászszázadát, akik öt ágyúval is rendelkeztek. Viszont csapataival együtt elvonult a csata elől Bangya József őrnagy, Ármán Ferenc őrnagy, Petrovics András főhadnagy és Koch Mihály főhadnagy. Bangyáról később kiderült, hogy császári ügynök volt. Koch Mihály azt mondta a mégis csatát vállaló Mandicsnak, aki egyébként a felettese volt, hogy kár a legénységet mészárszékre vinni.

Barko csapatai április 22-én érkeztek Podhering alá. Az előrenyomulást az időjárás és a császáriak fosztogatása is hátráltatta. A magyar védvonal gerincét a honvédek alkották, a Latorca-hídtól balra a munkácsi nemzetőrség foglalt állást, a hídfőt védő ágyúkat a beregiek fedezték. A közeli hegyen a munkácsi várból kölcsönzött hatfontos ágyúkat állították fel, ezeket Szunyoghy József mérnök és néhány fiatal diák kezelte. A Szarka-hegyen Mezössy Pál őrnagy, a munkácsi vár parancsnoka foglalt állást négy ágyúval, amelyeket Lángfy László és tanuló társai, továbbá 18 közlégyény kezelte. A védők között kevés volt a képzett tüzér. Az ellenség megérkezésének hírére Munkácsra félreverték a harangokat. Aki tehette, fegyvert

fogott és a harctérre sietett. Meg kell említenem a vidék ruszin lakosságának hozzáállását: tömegesen siettek a magyar szabadság megvédésére, felismerték, hogy ez az ő érdekük is. De akadtak németek és zsidók is a nemzetőrök között.

A magyar seregnél Martini János parancsnokolt, a honvédek Ruttner György százados, a nemzetőröket pedig Kralovonszky László irányította. Kevés volt a tiszta, a nemzetőrség egységeit honvéd altisztek vezették. Anépfelkelők zöme nem rendelkezett lőfegyverrel, ezért csak a közelharcban lehetett hasznosítani őket. A lovasságukat főként csikósok alkották, meg egy-két volt betyár.

A császáriak első egységei április 22-én 9 óra körül tűntek fel. Amikor lőtávolba értek, megszólaltak a magyar ágyúk. A becsapódó golyók nagy zavart keltek az osztrák lovasság körében. Barko kitűnő felderítéssel rendelkezett. Értesült a honvédség visszavonulásáról. Ez túlzottan magabiztossá tette, mivel a nemzetőrséget nem tekintette számottevő ellenfélnek. Hiba volt. hiszen ezek az emberek a szülőföldjüket, az otthonukat védték, amíg a honvédek többsége távoli tájakról érkezett.

Andrejkovits Endre ungvári görög katolikus papnövendék pontosan kezelte az ágyúját: miután eltalálta Habermann ezre-

dest, a Deutschmeister-század vezetőjét, kilőtte a lovat a tábornok alól. Az ágyútűz délben befejeződött, mivel újra eleredt az eső. A korábbi esőzések már amúgy is felduzzasztották a Latorca vizét, Martini őrnagy ezért is választotta ezt a természetes védvonalat. Az akkori haditechnikával nem volt egyszerű dolog átkelni egy megáradt folyón.

Az ágyúzás után a magyar gyalogság a Latorca-hídon átkelve ellentámadásba kezdett, amivel kímőzította állásából az ellenséget. A fehérkabátosok Kőlcsey felé húzódtak vissza. Néhány egységük a timsógyárban keresett menedéket, de az újabb ágyúzás innen is kivette őket. Itt halt meg a két testvér, W. Bubna ezredes és F. Bubna őrnagy, gróf Catty főhadnagy pedig megsebesült. Barko parancsára Kőlcsey alatt két zászlóalj megkísérelte az átkelést, de a magyar puskatűz és kartács megfutamította őket. A felázott talaj miatt a nehézkes császári vértések nem tudtak beavatkozni a harcba. Tulajdonképpen a csata folyamán alig került sor közelharcra. Kétségtelen, hogy ez a magyaroknak kedvezett, hiszen az ellenség jól képzett katonákból állt. A sikertelen átkelési kísérlet után az osztrák hadvezér belátta, hogy nem tudja elérni a célját, ezért általános visszavonulást rendelt el és rövid úton visszatért Galiciába. Martini őrnagy nem üldözte az ellenséget, jól tudta, ha a császáriak egy, számukra kedvezőbb terepen ellentámadásba mennek át, a magyarok könnyen vereséget szenvednek. Így jártak Rákóczi Ferenc csapatai Trencsénél, amikor túl korán kezdték ünnepelni a győzelmet.

A podheringi csata a szabadságharc többi ütközetéhez mérten jelentéktelennek tűnik. Az ellenség 4 tisztet és 16 katonát vesztett az ötven sebesült mellett. A magyar veszteség: két tiszt és hat honvéd, tizenötön pedig megsebesültek. Viszont ez által négy vármegye megmenekült a megszállástól. Ebben nagy szerepet játszott a nemzetőrség, a diákokból verbuválódott tüzérek és a köznép.

A győzelem fokozottan javította az általános közhangulatot. Anap végén örömművet tartottak Munkácsra. Az ütközet helyén 1901-ben emelt emlékművet a hálas utókor, amelyen ez állt: „Az 1849. április 22. napján a Magyarország állami függetlenségéért e helyen vívott győzelmes ütközet emlékére emelte a hazafias kegyelet 1901-ben”.

2009-ben ismeretlen vandálok, a Vereckei emlékmű mellett az újra felállított Podheringi-emlékművet is megrongálták. (Azóta rendbe hozták – a szerk.) Talán nem is tudták, hogy mire emlékeztet. Ki tudja, talán őseik ott küzdöttek a csatában, vállvetve a magyarokkal.

LENGYEL JÁNOS

Kárpátaljai, ha magyar lesz

Kétségtelen, hogy Trianon és Párizs után a határon túli magyarság legnagyobb sérelmét 2004. december 5-én szenvedte el, mégpedig az anyaország polgáraitól. Úgy vélem ez olyan mély seb, amit csak enyhíteni tudott az időközben elfogadott új állampolgársági törvény.

... Kárpátalja magyarságát is megdöbentette a sikertelen népszavazás. Legálábbis a többséget, mert voltak olyanok, akik eleve pesszimistán álltak hozzá az egész ügyhöz. Ki lélekből, ki hivatalból. Ezért a sajnálatos eredmény nem volt számukra meglepetés, pusztán rossz előérzetüket igazolta. Ezek közé tartozok én is. A népszavazás idején hosszabb-rövidebb megszokásokkal már tíz éve éltem Magyarországon, így jól ismertem a társadalmi közhangulatot. Testközelből éreztem mennyire sikeres a hatalmon lévő kormány félrevezető kampánya, az ország lakosságának a határokon túli magyarok ellen való hangolása. Bár az egész népszavazási kezdeményezést nem tartottam szerencsésnek, minden tőlem telhetőt megtettem a sikeres végeredmény érdekében. Szórólapokat terjesztettem éjjel-nappal, a témát tárgyaló cikkeket írtam különböző magyarországi lapoknak, a környezetemben őket igyekeztem meggyőzni, hogy a sikeres népszavazás esetén nem veszik el a munkájukat a határon túlról bezúduló magyarul beszélő idegenek milliói. Ismétlem, nem bíztam a sikerben, de úgy éreztem, meg kell tennem érte minden tőlem telhetőt. A kampánycsend előtti éjszakán sokadmagammal Budapest utcáit jártuk, hogy újabb szórólapokat helyezzünk el az autók szélvédőjén, a házak postafiókaiban, pótoljuk az ellentábor által letépett, IGEN-re buzdító plakátokat.

Hiába volt minden igyekezet: Magyarország lakosságának csak egy kis része érezte nemzettársának az utódállamokban rekedt magyarságot. Azon a vasárnap este megdöbbenve álltunk a Kossuth téren az Országháza előtt, az ünnepségre érkezett tömeg összehajtogatta a nemzeti zászlókat és szomorúan indult haza. Csak néhányan maradtunk ott egészen hajnalig a csipős hideg dacára és megpróbáltuk megérteni, mi is történthetett. A legtöbben világvége hangulatban voltak. A bemutatkozáskor kiderült, hogy néhányan a határon túlról érkeztek. Az anyaországiak könnyes szemmel kértek bocsánatot tőlünk, egy erdélyi és egy felvidéki fiatalemberről vigasztaltuk őket. Hiszen a Föld tovább forog, reggel újra felkel a nap. Arra gondoltunk: Mikulás napja van, a gyerekek izgatottan rohannak, hogy megnézzék, mit rejt az ablakba kitett csizmájuk. Mi már megkaptuk a magunk ajándékát. Amikor fázósan hazaindultam, a téren a köztisztasági munkagépek a szemetet tolták össze, a munkások pedig a kukákba dobálták. Összeszorult a szívem, mintha engem is a

szemétre dobta volna.

Aztán néhány nappal később újra keserű lett a szám íze. Egy Beregszászról áttelepült ismerőssel találkoztam. Szóba került a népszavazás is. Felháborodva vette tudomásul, hogy én az igen mellett kampányoltam. Kijelentette, hogy ő már otthon is a baloldali értékeket(?) tartotta a legfontosabbnak, miért kell itt magyarkodni? Ukrajna egy másik ország, aki akar, amúgy is átjöhet, ugyanúgy, mint ő. Nem azért dolgozik, hogy majd idegenek élvezzék munkája gyümölcsét. Sértő szavak voltak, szégyelltem, hogy egy földim szájából hangoztak el. De nem ő volt az egyetlen. Egy másik ismerősöm, aki akkor már szintén magyar állampolgár volt, azért nem ment el szavazni, mert nem ért rá, ugyanis a barátaival hajnalig egy buliban szórakozott. Hát igen, mint a magyarországi pártok, akik kényükre-kedvükre húzzák elő a határon túli magyarok ügyének kártyáját, hogy aztán, érdekeik által vezérelve dobják el azt. Játékszerek vagyunk azok kezében, akiktől a támaszt, a segítséget reméljük. És még a sorstársainkban sem bízhatunk.

Amikor egyetemre jártam Budapesten, néhány honfitársam megkért, ne hangoztassam, hogy Kárpátaljáról jöttünk! Minek feleslegesen keresni a problémákat? Hát igen, csendben beolvadni, ez a legfontosabb. Egy Magyarországon családot alapított barátomnak az apósa, sőt a felesége is nemmel szavazott annak idején. De hányan lehetnek azon állampolgárok, akik hasonlóan cselekedtek, vagy éppen nem mentek el szavazni, pedig korábban Kárpátalján maguk is a bőrükön érezhették, mit jelent magyarnak lenni? Mennyire más ideát és odaát!

Szűkebb hazámban azt tartják, hogy aki átköltözik „magyarba”, nagyon megváltozik, gyorsan elfelejti, honnan indult el. (Olyan lesz, mint a „valódi” magyarok.) Mintha valami agymosáson mennének át, tisztelet a kivételnek. Ezt személyesen is tapasztalhattam, amikor néhány ismerősömmel felvettem, hogy esetleg összejárhatnánk olykor. Megkérdeztem, tudják-e hogy Budapesten a Magyarok Házában székel a Kárpátalja Szövetség, amely szervezet az áttelepült kárpátaljai magyarokat fogja össze és igyekszik segíteni az otthoniakat? Sokan azt válaszolták, hogy felejtük már el a múltat! Az akkor volt, most Magyarországon élnek, új életet kezdtek. Sokan többé még látogatónak sem mennek haza, vagy lesajnálóan beszélnek szülőföldjükről.

De vajon ők vannak-e többen vagy a másik tábor? Ki tudhatja? Az emberek különböznek egymástól, mint egyén, de fajtáként mindenütt egyformák.

Az állampolgárság kettőssége

Hát megszületett végre! Magyarország törvényhozása elfogadta az állampolgársági törvény módosítását: a határon túli magyarok, ha akarják, és egyénileg kérvényezik, 2011. január 1-jétől hivatalosan is magyarok lehetnek. Kivéve Ukrajnában és Szlovákiában. Előbbi jogrendje nem ismeri a kettős állampolgárság intézményét, utóbbi nem ismeri a jogrendet. De, ahogy a klasszikus mondás tartja, ahol van nagykapu, ott van kiskapu is. Megbecsülni sem lehet azon Ukrajnában élő oroszok és románok számát, akik már hosszú idő óta, a törvényi tiltás ellenére, az ukrán mellett az anyaország állampolgárságával is rendelkeznek. Odáig mentek, hogy a Krím-félsziget már az elszakadás gondolatával kacérkodik. Érdekes dolgok derülnek ki, ha megvizsgálunk, hogy az ukrán parlamenti képviselők közül kinek milyen útlevél lapul a fiókjában az ukrán mellett. Tehát vannak alternatívák, járható ösvények azok számára, akik ezt a célt tűzik ki maguk elé. Nem eszik olyan forrón a kását, hiszen a szlovák hatóságok is elismerték, egyelőre fogalmuk sincs, miként fogják kideríteni, hogy a felvidéki magyarok közül ki igényelt magyar állampolgárságot. Ezt az ukrán hatóságok sem tudják ellenőrizni. Tudtommal még senki ellen nem indult eljárás azért, mert az ukránon kívül más állampolgársággal is rendelkezik.

Az ukrán kormányzat eddig érdemben nem szólalt meg a témában. Viszont szélsőséges sajtóorgánumok már azt nehezményezik, hogy Ukrajnának nincs terveze az arról, hogyan bánjanak a magyarsággal. Attól félnek, hogy Kárpátalján a krímihez hasonló helyzet alakulhat ki. És akkor még nem szóltam a majdnem egymillió ruszinságról! El lehet képzelni, hogy a korábbi kormánykoalíció egyes pártjai és bizonyos társadalmi szervezetek milyen módszert ajánlanának. Emlékezzünk a beregszászi magyar vonatkozású szobrok és emléktáblák festéssel való lefújására, vagy a Vereckei-emlékmű szorozatos megrongálására!

Az új kormány megígérte, az új kormány meg is valósította. Kétségtelen, hogy történelmi tett volt, hatalmas lépés a nemzet újraegyesítése felé. Köszönöm. Köszönjük! De vajon ezzel egy csapásra begyógyultak a sebek? Ledőltek a korlátok magyar és magyar között?

Nem késett-e el ez a törvény? Vajon miért nem 2004-ben, vagy már 1990-ben került elfogadásra? Miért? Miért nem? Ezek is történelmi kérdések. A politológusok és a történészek majd megadják a választ. A válaszokat.

Az ember már csak ilyen. Amikor eléri azt, amit annyira akart, már többre vágyik. Akisebbségi létből a többségbe. A számkivetettségéből az otthon melegébe. A végekről a kezdetekhez.

Egy új kezdethez.

Nagyon remélem, hogy ez egy új korszak kezdetét jelenti. Egy olyan korszakét, amelyben megszűnik a széthúzás, az acsarkodás, egymás minősítése és a magyar valóban egy lesz a magyarral, szerte a világon.

LENGYEL JÁNOS jegyzetei

„VÉRED TINTA/LELKEDBEN OLDALAK...”

A Kreatív Alkotók és Művészek Klubja (KAMK) január 26-án tartotta évnyitó összejövetelét. A rendezvénynek ismét az ungvári Váralja múzeum-kávézó adott otthont. A Rusznák György vállalkozó által működtetett rusztikus vendéglátóipari egység az 1970-es években tanúja volt a kárpátaljai magyar irodalom mai nagyjai szárnypróbálgatásainak, így nem véletlen, hogy az ungvári irodalmi élet „feltámasztásán” ügködők éppen ezt a helyszínt választották. A KMMI és a MEKK által szervezett klubdelutánok vendégei voltak korábban Vári Fábián László József Attila-díjas költő, Zubánics László történész, Fodor Géza költő, Brenzovics Marianna író. Az est házigazdája, Csordás László irodalmár, az Együtt című kiadvány olvasószerkesztője ez alkalommal Lőrincz P. Gabriella és Bakos Kiss Károly fiatal költőket mutatta be, kicsit másként. Az élő interjú keretében megtudhattuk, hogyan indul egy fiatal költő pályája Kárpátalján, milyen buktatókon kell átesniük, amíg nyomtatásban is megjelennek a műveik. Mai felgyorsult világunkban azt gondolhatjuk, hogy a versek internetes megjelenítése elegendő a kitöréshez. Az irodalom ebből a szempontból azonban még igencsak konzervatív – egy költő elismertségének alapvető feltétele a nyomtatott termék – az első kötet.

Fiatal szárnypróbálgató költők munkáinak bemutatásával vidékünkön egyedül az Intermix Kiadó foglalkozik, azonban 2010-ben anyagi forrásainak beszűkülésével ez a tevékenység szünetel. Ahogy korábban a Forrás Stúdió, majd később a József Attila Alkotókörösség, a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet is sokat foglalkozik a tehetséggondozással. Ezt a feladatkört Lőrincz P. Gabriella és Bakos Kiss Károly vállalták magukra, mondván, ők még nagyon közelről emlékeznek arra, milyen pályakezdőnek lenni. Az elmúlt években sok tehetséges fiatal megfordult a KMMI-ben, kinek jó tanáccsal, kinek biztatással tudtak segíteni. S mindez nem volt feleslegesen elpazarolt idő – ezt mutatja a III. Tehetséggondozó Program eredménye

is, amelyre minden kategóriában sok érett munka érkezett.

A klub összejövetelére a szervezők egy kis meglepetéssel is szolgáltak: a KMMI-Füzetek sorozat 10. darabjaként „Véred tinta/lelkedben oldalak...” címmel Csordás László összeállításában (és előszavával) megjelent egy válogatás Bakos Kiss Károly és Lőrincz P. Gabriella verseiből. Ezekből ízelítőül Marcsák Gergely egyetemi hallgató olvasott fel néhányat.

A fiatal költőket köszöntötte Felhős Szabolcs, a Vásárosnaményban megjelenő Partium című irodalmi lap főszerkesztője, aki röviden bemutatta a kiadvány legújabb számait is.

Dupka György az Együtt című irodalmi lap 2010/4. számát mutatta be, külön felhívva a figyelmet a kiadványban debütáló Marcsák Gergely verseire.

Az est befejező részében dr. Tóth Mihály jogtudóssal a kisebbségi joggyakorlásról, a nyelvi és kollektív jogokról, a kettős állampolgárságról Zubánics László készített élő interjút (a lenti képen). A tartalmas beszélgetés során betekintést nyerhettünk az elmúlt 20 esztendő történéseibe, a kárpátaljai magyar civil mozgalom legizgalmasabb mozzanataiba (különös tekintettel az 1990-es évek elejére, amikor magyarságunk megszerezte kisebbségi jogainak többségét).

Tóth Mihály röviden vázolta életpályáját, politikai pályafutását: volt Beregszász polgármestere, az ungvári kommunális válnalat főmérnöke, a KMKSZ alel-

nöke, Ukrajna elnökének megbízottja a Beregszászi járásban, parlamenti képviselő, az UMSZ elnöke, Ukrajna budapesti külképviseletének külgazdasági attaséja, jelenleg pedig jogi pályán, kisebbségpolitikai szakértőként tevékenykedik. Mint elmondta, egyik legfontosabb eredményének az ukrainai alkotmányozás folyamatát tekintti, amely során az alaptörvénybe számos, a kisebbségi jogok biztosításával foglalkozó törvénycikkely is bekerült.

Mivel a jelenlévők elsősorban a kedvezményes honosítással kapcsolatban érdeklődtek, a jogtudós elmondta: az anyaország kormánya a törvény elfogadásával jelentős erkölcsi jóvátétellel szolgált a Kárpátmedence magyarságának. A törvény ukrainai alkalmazásával kapcsolatban azon véleménynek adott hangot, hogy minden magyar nemzetiségű személynek magánügye, kíván-e élni a kedvezményes honosítás nyújtotta lehetőségekkel.

A jó hangulatú rendezvényt megtisztelte jelenlétével Szalipszki Endre, a Magyar Köztársaság Ungvári Főkonzulátusának konzulja, Gyurin Miklós, a beregszászi konzulátus konzulja, jelen voltak a beregszászi és Ung-vidéki alkotók, újságírók, diákok és pedagógusok.

Tudósítónk

Lőrincz P. Gabriella
Bakos Kiss Károlynak

Véred tinta
Lelkedben oldalak.
Látom: te is
Csak papírfecni
Érzed jól magad.

Beregszász

Magammal sétálok,
A város didereg.
Nézem, hogy ölelik
egymást a hegyek.
Lábam alatt az aszfalt
Útra kész.

Templomtorony nyújtózik
az égért,
valami Istent keres.
Gyomrában pár asszony
Éneke kordul.

Úgyhiszem, szombat este van...
Igen, talán szombat...
November.
És a drága város nem is álmos,
Csak könnyes szemében
Szétfolyik az ég.

Bakos Kiss Károly
Vagyunk

Vagyunk a rángó békaláb
Csak szerv a savban amputált
Csak végtagok és rugdosás
Csak teste nélkül Teste más
Szike-élnek van kitarva
Tű s a cérna kulcsra zárva
S az edzett acél fémlepek
A mindig metsző tegnapok
A mindig fájó vagdosás
Csak tátozás és csapkodás
A vesetál s az eszközök
A steril ég és földközök
Köpeny-fehér hab a szájban
Ere-tépett tag a tálban
S amputáltan darabokká
Önmagunkban is rabokká
Szervekké s nem szervezetté
Békalábbá s békatestté
Sejtjeinket is megosztva
Megmaradni így kifosztva
Hogy írni sincs erőm tovább

Vagyunk a rángó békaláb

Tanulság

Behull a fény az ablakon.
Reggel-e vagy végítélet?
Csak szeretkezzünk angyalom,
Míg a világ szerteszéled.
S mert a világ szerteszéled,
Ne várjuk meg angyalom.
Reggel-e vagy végítélet...
Behull a fény az ablakon.

KÖNYVKIADÁS KÁRPÁTALJÁN EGY KÖLTŐ SZEMÉVEL

Ma már történelmi ténynek számít, hogy az állami kiadás válságát tapasztalva a kárpátaljai magyar szerkesztők, írók közül néhányan beindították a magánkiadást magyarországi alapítványok támogatásával. Így alakult meg Ungváron először a Galéria Kiadó (Galéria Kisvállalat Kiadója, később Galéria-Écriture) teljesen magánvállalkozásban, egyik prominens alapítója Balla D. Károly író.

A kiadás és a kiadók problémáit vállalta felegette mellett az 1992. március 26-án Ungváron bejegyzett Intermix Kiadó Kft. is. A kiadó célul tűzte ki a magyar intézmények, egyházak, szervezetek hathatós támogatását. Ugyancsak kiadói tevékenységbe kezdett 1996-tól a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ), a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség (KMPSZ), a Kárpátaljai Magyar Cserkészszövetség (KÁMCSSZ), legújabbban pedig a Kárpátaljai Református Egyházkerület, a Kárpátaljai Apostoli Adminisztrátúra. Sok az eszkimó, kevés a foka? Vajon „termelődik-e” elég színvonalas kézirat Kárpátalján, hogy ennyi kiadót életben tartson? Vajon kapnak-e a kiadók pályázati támogatást, hogy fenn tudjanak maradni a jelenidő háborgó tengerén?

A közelmúltban Bakos Kiss Károly költőt személyes tapasztalatairól faggattuk a kárpátaljai kiadásról.

– Szüksége van egy költőnek arra, hogy nyomtatásban is megjelenjen a versei?

– Ismertség szempontjából mindenképpen. Az Együtt című folyóiratban 2005-ben jelentek meg verseim. Ettől kezdve megnyíltak a publikációs csatornák. Abban az évben lírai nívódíjjal jutalmazott a szerkesztőség. 2007-ben „Legyen vers” címmel napvilágot látott első kötetem. Vári Fábián László azonban még a kötet megjelenése előtt elküldte írásaimat a Hírlap című irodalmi, művészeti és társadalmi folyóiratnak, valamint a Kortársnak, ahol közölték is azokat. Ezután egyre több publikációs lehetőséget kaptam. Mivel a könyv igen alacsony példányszámban jelent meg, hamar elfogyott. Ezt követően Budapest V. kerületének önkormányzata anyagilag támogatta a kötet újrakiadását.

– Mi az oka annak, hogy bár a nyakra odafigyel a kiadványszakra, a legtöbb verseskötet alacsony példányszámban jelenik meg?

– Ennek elsősorban pénzügyi okai vannak, és az sem mellékes, hogy alapvetően a társadalom egészében a szépirodalom iránt viszonylag alacsony az érdeklődés. Főleg korunkra jellemző az a sajátos beidegződés, hogy ha valakinek volna is pénze könyvekre, akkor is inkább mulandó tömegfogyasztási cikkeket vesz meg, mintsem hogy olvasmányokra költene.

– Mennyire reális és gazdaságos manapság Kárpátalján több kiadó működése?

– Szerintem bizonyos mértékig kiegészítik egymást, mivel különböző szempontokat vesznek alapul. Az egyházi kiadók szinte kizárólag vallási tematikájú könyveket adnak ki. Az Intermix Kiadó azt vállalta, hogy viszonylag kis példányszámban minél több szerzőt jelentessen meg. A KMKSZ kiadójának, meglátásom szerint az a szándéka, hogy viszonylag kevesebb művet adjon ki, ugyanakkor szebb kivitelben.

szítik egymást, mivel különböző szempontokat vesznek alapul. Az egyházi kiadók szinte kizárólag vallási tematikájú könyveket adnak ki. Az Intermix Kiadó azt vállalta, hogy viszonylag kis példányszámban minél több szerzőt jelentessen meg. A KMKSZ kiadójának, meglátásom szerint az a szándéka, hogy viszonylag kevesebb művet adjon ki, ugyanakkor szebb kivitelben.

– Az olvasók közül sokan nehezményezik, hogy nem értesülnek időben egy-egy kiadvány megjelenéséről. Megtélés szerint mi ennek az oka?

– Úgy gondolom, a problémát a publikációs hiánya és a terjesztés hiányossága okozza. Sajnálatos módon Beregszászban szinte egyetlen forgalmazó hely a Bereg könyvesbolt, ahol magyar nyelvű kiadványokat vásárolhat az olvasó. E tekintetben nem lehet összehasonlítani a jelenlegi helyzetet akár a nyolcvanas évek végéig terjedő korszakkal, amikor is a szovjet bi-

rodalom összeomlásai az emberek akár rendelkezhetek magyarországi lapokat, és hozzájuthattak az új könyvekhez. Másrészt épp az említett alacsony példányszám miatt fordulhat elő, hogy sokan nem jutnak hozzá az új kiadványokhoz. Egyes vélemények szerint a kárpátaljai irodalom újraközlő irodalom. Miért is? Azért, mert egy alkotást csak egyszer tudunk megjelentetni néhány száz példányban és az kevés. Azért közzük újra, mert a következő kötetekbe is bevélogatjuk az előzőekben sikeresnek ítélt írásainkat, amelyeket szeretnénk újraolvasni az olvasók, és más-hogy nincs rá lehetőség. Bármilyen népszerű is egy kötet, második kiadásról szó sem lehet.

– Mennyire vált tisztán gazdasági szemponttá az, hogy valakinek tehetségétől függetlenül kötetet jelenjen meg?

– Magánkiadásról beszélünk? Ha valakinek a pénztárcája megengedi azt, hogy a saját pénzén kötetet jelentessen meg, az a kiadvány a mai feltételek mellett meg fog jelenni, függetlenül attól, hogy arra érdemes vagy sem. Ha egy nehezebb anyagi helyzetben lévő, ámde sokkal tehetségesebb szerző jelentkezik a műveivel egy kiadónál, számolnia kell a kiadó lehetőségeivel. Ez általános jelenség, nem lehet Kárpátaljára leszűkíteni. Bármennyire is tiltakozunk ellene, a dilettantizmus virágzni fog mindaddig, amíg erre gazdasági lehetőség van. Az már más kérdés, hogy az olvasási szokások alakulásakor mennyire jelent ez majd izlésficamot. A dilettantizmus egyidős a művészettel. Minden korszak kitermelte és kitermeli a saját értékeit, ez törvényszerű. Az más kérdés, hogy mennyire divatos vagy felkapott egy szerző. Irodalomtörténeti példának említhetném Szabolcska Mihályt, aki Ady Endre kortársa volt. Ha Karinthy Frigyes nem ír róla egy viszonylag durva paródiát, egy átköltést, akkor ma már csak az irodalomtudománnyal foglalkozók ismernék a nevét. Egy biztos: divatok jönnek-mennek, ám a valódi érték az irodalomban is megmarad.

– Tervezi újabb verseskötet megjelentetését?

– Előkészületben van egy újabb kötetem, de az igazság az, hogy mielőtt a verseimet könyvben publikálnám, szétküldöm. Szerencsére írásaimat az egész magyar nyelvterület folyóiratai szívesen fogadják és általában közlik is azokat.

– Köztudomású, hogy az ifjú tehetségek neveléséből is kiveszi a részét.

– Megpróbáltam tevékenyen bekapcsolódni a tehetségek kutatásába. Sokak véleménye az, hogy a diplomáciai készségemnek köszönhetően szót értek a szármáyakat bontogató fiatal szerzőkkel, és fel tudom hívni úgy a figyelmüket a

KÖNYVKIADÁS KÁRPÁTALJÁN EGY KÖLTŐ SZEMÉVEL

kezdeti hiányosságaikra, hogy közben ne vegyem el a kedvüket az alkotástól. Keresem az utánam jövő nemzedék képviselőiben azokat a jellemzőket, amelyek majd komoly alkotóvá tehetik őket. Örömteli dolog számomra, hogy sokan díjakat nyertek az után, hogy felfedeztük bennük ezt a fajta készséget. Célom az, hogy átadjam a tapasztalataimat. Már egy évtizeddel a verseskötetem megjelenése előtt elhatároztam, hogy szépirodalommal szeretnék foglalkozni. Ezért tanultam egyetemi szinten ezt a szakmát. Meg akartam fejteni annak a titkát, hogyan képes egy szórendszer, egy szörend úgy hatni, hogy széperzést keltsen. Mint ahogy bennem keltettek-keltenek a klasszikusok művei.

– Tehetségesek a kárpátaljai fiatalok?

– Sokkal több olyan fiatal van, aki szeretne írni, mint aki tud is. Ugyanakkor feladatunk, hogy buzdítsuk a vállalkozó kedvüket.

Érdekes jelenséget figyelhetünk meg szűkebb pátriánkban. Éppen azért, mert a fogyasztói társadalomnak egyfajta peremvidéke vagyunk, itt nem érvényesül olyan intenzíven az értékrend-átrendeződés. A hatás és ellenhatás törvénye szerint minél inkább igyekeznek elnyomni – akár az államhatalmi szervek – a nemzetiségi-nyelvi kultúra fejlődését, annál erőteljesebb védekezés tapasztalható. Mintegypasszív ellenállásként egyre nagyobb az igény a magyar nyelvű művekre, csak azért, mert hivatalos szinten megpróbálják valamilyen módon gátolni a művelését. Ez magyarázza azt is, hogy a fiatal, szárnypótló tehetőségnél erőteljes a nemzeti ihletettség. Pozitív jövőképem van a kárpátaljai magyar írást illetően, amit Lőrinc P. Gabriella és Csordás László feltűnése is mutat a szerzői palettán.

– Mekkora felelősséget ró a megmaradás szempontjából a kárpátaljai magyar művészekre a közelmúlt kisebbségellenes nyelvpolitikája?

– Úgy gondolom, hogy a magyar érdekvédelmi szervezetek létrejötte előtt sokkal nagyobb volt az írástudó felelőssége. Ma már inkább a politikusok feladata a nemzeti kisebbségek jogainak megvédése. Mindazonáltal, véleményem szerint, mindmáig az írók, a költők és művészek felelőssége a nemzeti öntudat okos ébrentartása.

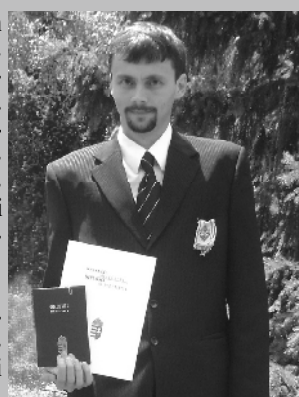
– Köszönöm a beszélgetést. Tevékenységéhez kitartást, szakmai sikereket kívánok!

MOLNÁR BERTALAN

Az újságíró ha kertészmérnök...

A Kárpátaljai Hírmondó tavalyi decemberi számában Szemere Juditot, lapunk „mindenesét” fogtuk vallatóra. Ezúttal Molnár Bertalant mutatjuk be, akilegutóbbi lapszámunk címlapfotóival is felkeltette olvasóink figyelmét. De ki is az a Molnár Bertalan? Édesapja, id. Molnár Bertalan annak idején évekig gépszedőként „segítette a világra” a Beregszászi járás magyar nyelvű újságjának lap-számaikat. Ráadásul a család akkoriban éppen a beregszászi nyomda emeleti lakásában élt, úgyhogy akár azt is mondhatnánk, hogy az ifjabb Bertalan az, akit „az ólom göze már csecsemőkorában megcsapott”.

Molnár Bertalan most is Beregszászban él. Több újságnak is tudósítója, az újságírói tevékenység mellett tavaly szerzett kertészmérnöki diplomát a Budapesti Corvinus Egyetemen. Idén januárban A magyar kultúra napja küszöbén a Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága – Anyanyelvi Konferencia oklevelével tüntették ki.

– Mióta vagy újságíró?

– Első publikációm 2003 nyarán látott napvilágot. Abban az évben szereztem főiskolai szintű diplomát a Budapesti Szent István Egyetemen. Beregszászi konzulens tanárommal, Bodnár Istvánnal döntöttünk úgy, hogy a diplomamunkám témájának apropóján közösen publikálunk egy szócikket. A tanulmányt a KárpátInfo című hetilap közölte. Ezután a lap főszerkesztőjének, Kovács Elemérnek a biztatására próbálkoztam más témájú cikkek írásával is. Az első önálló munkám 2003 telén jelent meg egy mezőgazdasági szakmai fórumról készült tudósítás formájában. 2004-ben a Kárpátalja hetilap akkori vezetésével elindítottunk egy kertészeti rovatot, amelyben rendszeresen jelentek meg írásaim. Később hasonló tematikájú cikkeket írtam az Ukránjai Magyar Krónika című hetilapnak is.

A Beregi Hírlap című beregszászi járási laphoz 2005 őszén jelentkeztem az akkor megüresedett tudósítói állásra. Jelenleg is ennél az újságnál vagyok főszerkesztő munkatárs, de a Beregszász című városi hetilapnak is írok tudósításokat.

– Hogy kerültél kapcsolatba a Kárpátaljai Hírmondó szerkesztőségével?

– A folyóirat olvasói bizonyára észrevették, hogy az újságban számos „hazai” tudósítás is napvilágot lát, hiszen a lapnak éppen az a szerepe, hogy hidat képezzen az „ittthoniak” és az „otthoniak” között. Nos, Füzesi Magda főszerkesztő ehhez az elképzeléshez keresett

támogatókat, segítőkét kárpátaljai újságírók személyében. Így történt, hogy immár 5 esztendeje számos, elsősorban kultúrával kapcsolatos írásom jelent meg a lap hasábjain. El kell mondanom, nagyon büszke vagyok arra, hogy a Kárpátaljai Szövetség által kiadott, negyedévente megjelenő folyóiratban időről időre helyet kaphatnak az én tudósításaim is, hiszen a lapot többségében a határon túl élő, Kárpátjáról elszármazott egykori honfitársaink olvassák.

– Kertészmérnöki diplomát szereztél. Hasznát vetted az egyetemen gyűjtött ismereteidnek az újságíró pályán?

– Ha arra gondolsz, amit József Attila a „Kertész leszek” című versében írt, akkor igen. A kertészmérnöki tanulmányok elsajátítása rendszerességre nevelt, amely elengedhetetlen a sokoldalúságot megkövetelő hivatás művelői számára. A természettudomány ismerete is sokszor segít egy-egy szócikk megírásában. Azonkívül sosem tudja az ember, minek mikor veszi hasznát. Ha nagyon didaktikus akarnék lenni, akár azt is mondhatnám, hogy „amit az ember tud, azt soha senki el nem veheti tőle”...

– Mire elég egy újságíró fizetése Ukránjában?

– Ha azt mondom, hogy országunkban sajnálatos módon a kultúrára jut a legkevesebb állami támogatás, akkor gondolhatod, mire elég. Véleményem szerint napjainkban idehaza újságírással leginkább a „megszállottak” foglalkoznak, azok, akik valóban hivatásuknak érzik ezt a szakmát és szeretnek dolgozni.

– Gondolkodtál-e azon, hogy kipróbáld magadat a szépirodalomban?

– Ha őszinte akarok lenni, akkor azt mondom, hogy nem. Egyrészt érzem hiányosságaimat, másrészt az a véleményem, hogy csak olyan ember foglalkozzon a szépirodalommal, aki arra valóban elhivatottságot érez, és tehetsége is van hozzá. Én jól érzem magam a tudósító bőrében, arra törekszem, hogy írásaim érdekesek, olvasmányosak legyenek.

– Köszönöm a beszélgetést, további sikereket kívánok.

(szamóca)

Weinrauch Katalin

Régi tavaszok, húsvétok...

Unottan csepereg az eső reggel óta. Néha-néha nekiveselkedik és szaporábbra fogja, aztán amikor látja, hogy a tócsák szép kövérré híztak, s már kedvére való a mélységük is, egy rövidke időre alább hagyja, talán, hogy erőt gyűjtsön a következő zuhéhoz. Tavasz van, de ez még nemigen látszik: a fák ágai sötétek, nem gömbölyödnek rajtuk kipattanó rügyek, a fű még csak halványzölden sejlik, de a kiskertekben a tözike már vidáman rázza apró csengettyűit és a barka ezüst bársonya ünnepet sejtet. Holnap Virágvasárnap, tűnődöm magamban, miközben a járda előtt nyújtózó, tekintélyesre növekedett pocsolján legeltetem méltó tekintetemet. Most éppen nem verik esőcseppek a víz háttát, nem hullámszik a tócsa vize, így a fölébe hajló hatalmas fák némán ringatózva szemügyre vehetik magukat a víztükörben, az égbolt sápadtszürke vásznára kirajzolódott sötétlő ágaik pedig megmártózhatnak benne. Rácsodálkozom a különleges, természetet alkotta grafikára, mesetermüre, amitől rossz hangulatom is enyhülni látszik.

Ezen a szomorkás márciusi napon emlékezni gyűltünk össze a nagyságos fejedelem, Rákóczi Ferenc születésének évfordulójára a grófi laknál, a Bethlen-háznál... Lehattunk vagy harmincan. Középkoriak, idősök, még idősebbek... De hol vannak a fiatalok? Az út túloldalán egy csapat tizenéves fiú halad, kíváncsi tekintetüket ránk vetik egy pillanatra, aztán közönyösen továbbisietnek.

Tavaszi szünidő van, a húsvét is itt jár már a kertek alatt, azért volt ilyen kevesen – vigasztalom magam, amíg az esernyő takarásában hazafelé veszem az irányt. Ha holnap is esni fog, akkor húsvétra sem várhatunk szép időt, így mondták a régiek... Amilyen a Virágvasárnap, olyan a Feltámadás ünnepe is.

Mennyi szép napfényes, nagybőjti időszakra, ragyogó húsvéti emlékszem gyerekkoromból... Talán, mert az idén korábban van a húsvét, ezért nem kényeztet bennünket a tavasz? Mindegy, szeretem húsvétot, bármilyen is legyen az időjárás!

Eszembe jut, mit mondott nekem valaki nemrég, amikor a közelgő ünnepről beszélgettünk:

– Én nem szeretem a húsvétot; csak jönnek a férfiak, a sok gyerek, én meg egyebet sem csinállok, mint magállás nélkül tálalok, kávét főzök, italt töltök, elmosogatom a használt poharakat, tányérokat, körülugrálok a vendégeket, és közben szagolom a rám locsolt sokféle kölninek az összeczagvált pacsuli illatát...

– Nem szeretni kell a húsvétot, hanem megünnepelni. Nekem az istentisztelet, az úrvacsora szokta megadni az ünnep igazi áhitatát, neked a húsvéti szentmise hozná meg, ha járnál templomba... Mert a húsvét nemcsak az evés-ivásról szól – válaszoltam csendesen. – Amit felsoroltál, csak hozadéka az ünnepnek... Hagyomány, szép régi magyar szokás. Mint a hímes tojás festése, ami úgyszintén népszokás... A hagyományt a szüleink, dédszüleink hagyták ránk, s amit nekünk is jó lenne megőrizni, tovább adni a gyerekeinknek, unokáinknak. Nem annyira kellemetlen és fárasztó a húsvét, amilyenek mondod. Nemrég még te sem így vélekedtél... Igen, ezen az ünnepen sokan meglátogatnak, azok az emberek is bejönnek a házunkba, akikkel ritkán, legfeljebb évente egyszer, húsvétkor találkozunk. Megtisztelnék azzal, hogy eljönnek kellemes ünnepet kívánni, ami persze öntözködéssel jár és ilyenkor illik leültetni, megkínálni a vendéget. Aztán a nálunk eltöltött rövid időt jóízű beszélgetéssel lehet színessé, gazdaggá tenni. Elüldögélve az ünnepi asztal mellett, kényelmesen, kapkodás nélkül. Ami egy külön öröm, mert sajnos az emberek lassan elfelejtene beszélgetni, hiszen alig van már idő, alkalom a meghitt, érdeklődő diskurálásra... Pedig a gondolatcsere, az élő szó nagyon hiányzik az életünk-ből, az igazi, baráti kapcsolat-tartáshoz. Én nagyon csalódott lennék, ha húsvét hétfőjén nem nyitná rám senki az ajtót, nem volna kinek adni a szépséges hímes tojásokat... Sajnos, a kényelem mindennél előbbrevaló, féltő, hogy már lassan itt, nálunk is... Mert mostanság a „divat”

úgy diktálja, hogy húsvétkor el kell menni otthonról, kirándulni, autózni, bárrová, ahogy ezt az anyaországban teszik, s amit eleinte minálunk mindenki olyanra elítélt, emlékszem te is, szóval el otthonról, minél távolabb, nehogy bárkit vendégül kelljen látni a házban és időt pocskolva szót váltani vele...

Ilyenkor az jut az eszembe, hogy a Magyarország határain kívül élő sok magyar sorstársammal együtt nekem is mennyire fájdalmas volt az az ominózus népszavazás, amikor a magyar szocialista kormány miniszterelnökének a felhívására „Nem”-mel kellett szavazni magyarországi testvéreinknek, hogy nevesítsék: azok, akik ugyan nem önhibájukból, de mégis a gyepűn kívül rekedtek, nem kellenek az anyaországnak! Nos, az a szavazás mélyen bántó és megalázó volt a számunkra, ám tett azért valami jót is. Nem velünk, hanem az anyaországi magyarokkal. Mert ennek köszönhetően mi, a haza megtagadott, mostoha gyermekei egyideig még megmaradtunk hagyományörzőknek. Nálunk még élő az, amit Magyarországon már csak pénzért hirdett rendezvényeken, vagy a skanzenekben látni: a pászkaszószentelés, a húsvéti locsolkodás, a tojásfestés és mindaz, ami évszázadokon át velejárója volt a húsvéti ünnepeknek, a magyarlakta vidékeken mindenütt. Szomorú, hogy ezek a hagyományok ma már csak a határokon kívül élő magyarok körében lelhetők fel... Vajon még meddig?

Kicsi lány szedi a lábát sietve előttem, biztosan nem szeretne megázni. Egyik kezével a sapkáját fogja, amelyet a hirtelen felkerekedett böjti szél nagy előszeretettel igyekszik lekapni a fejéről, a másik kezében nagy csokor barkát szorongat – gondolom, hogy holnap, virágvasárnap, a templomba viszi megszentelni.

A kislány vékonyka lábait csipkementás, fehér nylon harisnyanadrág takarja, figyelmesen kerülgeti a tócsákat, nehogy sárfolt kerüljön szép harisnyájára. Barka... húsvét... fehér harisnya... jaj, Istenem, de ismerős, mire is emlékeztet... Igen, már tudom! Gondolataim falán ajtó tárul a múltba és én már nem a lánykát, hanem magamat látom gyerekként.

Olyan hét-nyolc éves forma

lehettem abban az időben és húsvétra készültünk. Sok gyermekkori húsvétom közül ez maradt meg bennem legelőbben, kristálytisztán. Talán a fehér harisnya miatt... Szegény világban éltünk akkoriban, nem sok jóval kényeztetete el az élet az embereket, de az én családom a húsvétot úgy tartotta meg évről évre, ahogyan azt annak előtte az eleink tették. Az öntözködőket nyitott ajtóval, örömmel vártuk. Mindig került az ünnepi asztalra főtt tojás, sonka, sonkalében kifőzött töltött káposzta, finom töltött borjúszeggy vagy dagadó, még akkor is, ha előtte hónapokon át nem láttunk egy falatnyi húst és hetekig többnyire fekete kenyeret ettünk egyszerű ételeinkhez. Húsvétkor mindig volt foszlós köttes kalács – mi pászkának mondjuk –, diós meg mákos patkó, aprósütemény. Mert a locsolkodókat ezekkel illett megkínálni. Pironkodva gondolkodok rá, mennyire örültem, ha a vendégek csak csipegettek az ételből és nem fogyasztottak sokat, mert úgy nekünk több maradt...

Valamit nagyon tudott az én anyám, aki abban a nehéz világban, az apám keresetéből mindezt elő tudta állítani, s mint valódi bűvész, a semmiből teremtett nekünk igazi ünnepet hagyományos, finom falatokkal. És milyen feledhetetlenül fölséges zamata, illata volt valamennyi ételnek! Azóta is ezeket a húsvéti ízeket vágyom, keresem mindenütt... Mindhiába...

Húsvétkor rendszerint új ruhát kaptam, mert anyám szerint egyik évtől a másikra úgy megnőttem, mint a kender és csak ritkán fordult elő, hogy a tavalyról maradt ünneplő ruhát egy évvel később is rám tudták adni. Azon az éven is kaptam új ruhát. Az anyám egyik fekete-fehér pepita szövetruháját fejtegette szét és varrta át nekem az utcabeli híres varrónő, Mancika néni. Nagyon csinos, szép ruhát alkotott, és én úgy örültem annak a pirossal paszpólozott, pipacsszínű gombokkal díszített mutatós kis ruhának, mint azóta egynek sem, az újonnan vett, sok drága ruháim közül. Alig vártam, hogy fölvehessem húsvét első napján és abban mehessek anyával a templomba. Erre minden eshetőséggem megvolt, mert már aprilis közepén jártunk, és me-

Weinrauch Katalin

Régi tavaszok, húsvétok...

Leg volt az idő. A böjti szelek is alábbhagytak, talán éppen nagycsütörtökön, amikor megcsendesülve, szárnyukra kapták a templomok harangjait és elszálltak velük Rómába... A kertünkben, az aranylő pity-pangszőnyegre kéklő ibolyák, nevető százszorszépek írtak tiritarka ákombákkal titkos üzenetet a virágba borult fák ágain éneklő madaraknak. A fű puha volt és selymes, s én naiv gyermeki hittel, mámorosan a tavasztól, a kalácsillatú nagyszombat varázslatos hangulatában kerestem a virágzó fák alatt a legjobb helyet, ahová elkészíthetem a fészket, hogy másnap reggel a húsvéti nyuszi tudja hova hozni a nekem szánt hímestojásokat. Hogy a fészket a nyulacska számára jól látható legyen, éppen a virágvasárnap barkacsokorból letörött kis ágacska tőlért mesterkedtem oda a szénakupac mellé, amikor édesanyám szólított. Aggodalmaskodva kérdezte, nem fázom-e a kertben, hiszen a lábam szárazmeztelen, csak kis bokáig érő zokni van rajtam... Én meg váltig tiltakoztam, hogy nem, dehogy is, hiszen nagyon meleg van, a ragyogó napfényben már táncoló pillangót is láttam, bizony...

Holnap akkor is harisnyát kell húznod, a templomban mindig hideg van, mondta.

– A szép új ruhámhoz azt a meleg, csúf, barna patentharisnyát? – kérdeztem elszontyolodva.

– Nem telt fehér harisnyára, kevés a pénzünk, hiszen tudod, új cipőre sem futotta... De nem baj az! A félcipődet még fel tudod húzni, az nem szorítja a lábadat. Fekete cipőkrémrel jól bekenjük, fényszerre keféljük és meglátod, olyan szép lesz, akár az új...

– Van egy rövid fehér zoknim is – próbálkoztam reménykedve.

– Majd holnap meglátjuk! – zárta anyukám rövidre a vitát. – Hanem most szükségem van a segítségedre. Nincs elég élesztőm és még nem dagasztottam be a pászkat. Szaladj el, gyermekem, Imruska nénihez a Kínizsi utcára, és kérjél tőle vagy kétdekányt, neki biztosan maradt élesztője... De kapkodjád ám a lábadat, mert a kalácsnak

meg is kell még kelni... Csak oda meg vissza!

Fél óra sem telt bele, és én, a zsebemben az élesztővel, már a visszaúton jártam. A Vérke hídjához közeledve egy csapat fiúra lettem figyelmes, régi, utcabeli játszótársaim voltak. Jókedűen, nevetgélve, fából-pléből eszkábált, hangosan zörgő rolleren száguldoztak a vízparti lejtős úton és engem majd szétfeszített a vágy, hogy én is velük rollerezhessek. Engedjétek meg, hogy a tolobicskával lemehesek a lejtőn én is, egyszer, csak egyetlen egyszer – könyörögtem szívhezszólón. Naaa, Józsi, kérlek! Többen voltak, de én tudtam, hogy a roller, vagy ahogy mi, gyerekek hívtuk, a „tobicska” a Józsié, ezért őt kérleltem.

A fiú nagyvonalúan bólintott: rendben, te leszel az ötödik. Mindenki tízszer megy le, ez a szabály, én kezdem. Nem rabolt volna el tőlem túl sok időt a rollerezés, ha közben a fiúk valamin össze nem vitatkoznak, azután meg, amikor végre mégiscsak rám került a sor, az egyik kerékből ki nem esik egy tartószög. A szöveget természetesen pótolni kellett, aztán egyenesbe hozni az elgörbült kereket, ami bizony már nem kis időbe telt. A fiúknak nem volt sietős a dolog, s én, bár éreztem, hogy azonnal haza kellene indulnom, semmiképpen nem tudtam úgy elmenni, hogy kihagyjam a rollerezést. Hogyha már egyszer olyan sokáig vártam a soromra... Így történt aztán, hogy az élesztőért ugyan otthonról nem sokkal ebéd után indultam el, mégis négy órákörül járt az idő, amikor beléptem az utcaajtón.

Ahogy anyámat megláttam, már éreztem, hogy baj van, de amikor a kezében észrevettem a hajlékony aranyeső ágat, akkor már tudtam, hogy a baj még annál is nagyobb! Aztán anya idegességtől reszkető kezében táncba fogott a suhogó vessző és a két meztelen, pipaszárvevény lábam szárát pillanatok alatt sajgó, vörös csíkok sokasága csúfította el, festette tarkára. Jajveszékélő sirásom ritmusára szaporán kapkodtam a lábam, igyekeztem az ütések elől kitérni, elkerülni a csípős suhintásokat, de nem sok siker-

rel. Ha aznapapám nem jön haza korábban a munkából, egyhamar aligha szabadultam volna... Ő szedett ki anyám keze közül, miközben halkandörmögte neki: ezt nem kellett volna Pirike, másképpen is meg lehetett volna büntetni a lányt, ha rosszat tett... Holnap húsvét vasárnapja, hogy meg majd ilyen csúf, vertveres-csíkos lábbal a templomba?

Anyám haragosan válaszolta: majd eltakarja a sötétbarna patentharisnya, de tudom, amíg él, el nem felejtí ezt a napot!

Apám beteretelt a szobába, maga felé fordított és a szemembe nézve csendesen annyit mondott: helyetted szégyellem magam! Te nem látod, szegény anyád mennyit dolgozik azért, hogy az ünnepre minden időben készen legyen? Milyen gyermek vagy te, aki a játék, a szórakozás kedvéért így fel tudod bosszantani az anyádat?! Sajnálalak, mert nincs benned jó érzés, te nem tiszteld, és nem szereted az édesanyádat...

Lábaimon égett, lángolt a vessző nyoma, de nekem mégis az apám szavai fájtak jobban, igazán.

Nem, nem igaz! Én szeretem, nagyon szeretem az anyukámat! Kirohantam a konyhába és átkaoltam édesanyám nyakát: bocsáss meg, anya, kérlek szépen, és hidd el, én szeretlek, nagyon szeretlek! Ne haragudj rám, anyukám, mert ha haragszol, akkor hiába jön a húsvét, hiába van Feltámadás, én többé nem akarok élni! Anyám szomorúan nézett rám és sóhajtván megbocsátott.

Hittem neki, aznap este mégis úgy aludtam el, hogy álomba sírtam magam. Hogy mit álmodtam, arra reggel nem emlékeztem, de amikor felkeltem, még mindig nedves volt a fejem alatt a párna. Simogató kéz érintése ébresztett. Anya állt az ágyamnál fáradtan, kialvatlanul: Jó reggelt, álomszuszék, Feltámadt Krisztus! Nézd, milyen gyönyörűen ragyog kinn a nap, menj, nézz körül a kertben, hátha már járt a nyuszi...

Két lábamát óvatosan kidugtam a takaró alól, hogy szemügyre vehessem, s elkeseredve láttam, hogy a tegnap még vörösben játszó csíkok mára megkékültek, csúnyábbak, mint az előző nap.

Hol van a barna harisnyám, felvenném, motyogtam halkan.

Anya arcán büntudatos, szárazköz mosollyal válaszolta: nincs rá szükség... Hosszú volt az éjszaka, volt elég időm, nézd, horgoltam neked egy pár fehér, csipketérdzoknit... Jó lesz az új ruhához, eltakarja a lábadat... és fázni sem fogsz!

Nem hiszem, hogy sokszor voltam olyan boldog életemben, mint azon a húsvétvasárnapon, amíg anyával kézen fogva mentem az ünnepi istentiszteletre. Kisgyerek voltam, nem tudtam felfogni, értékelni, hogy milyen áldozatot hozott értem az édesanyám, aki egész éjszaka a szemét le nem hunyva, feledve az egész nagyhét fárasztó munkáját, s azt a bosszúságot, amit én okoztam neki, az ünnep reggelére meghorgolta nekem azt a különleges csipkecsodát. Az ismerősök megdicsérték, milyen szép vagyok a pepita ruhámban, és megcsodálták a fehér térdharisnyámat. Anya fáradt arcát mosoly szépítette, és cinkosan megszorítva a kezemet, súgta: látod, most már örökre elfeledhetjük a tegnapi napot!

Édesanyám, én tudom, biztos vagyok benne, hogy te tényleg megbocsátottál nekem a haszontalan viselkedésemért, a szófogatatlanságomért, s valóban elfelejtetted azt a fájdalmas hangulatú húsvétváró nagyszombatot, a rosszat, amit én okoztam neked. Az akkorit, meg a többi. Hiszen az életemben volt sok egyéb megfontolatlan cselekedet, amelyekkel akaratlanul is fájdalmat okoztam neked, s amelyekért meg büntudatot sem éreztem. Voltak olyan neked mondott bántó szavak, amelyeknek élet észre sem vettem... De te, anyám, mindig megbocsátottál, s a megbántásodért érzett jogos haragodat gyorsan feledve, többnyire te voltál az, aki igyekezett túllépni a dolgon, elfelejteni, jóvátenni... Ahogy a gyerekeiket igazán szerető anyák teszik, valamennyien... Mert az igazi anyák már csak ilyenek... Talán nem is gondoltad akkor komolyan, hogy mennyire igazad lesz, amikor annak az egykori kicsi lány-nak, nekem, azt mondtad: ezt a napot amíg élsz, nem fogod elfelejteni! Mert áldásként örízve magamban egykori megbocsátó szavaidat, látod, még ma is emlékszem arra a gyermekkorban maradt, távoli, húsvétra. És arra az anyai szeretetből született, fehér csipke térdharisnyára.

VENDÉGÜNK AZ ERDÉLYI MŰVELŐDÉS

Pomogáts Béla irodalomtörténész, a Kárpátaljai Hírmondó szerkesztőbizottságának tagja már több alkalommal javasolta, hogy tapasztalatszerzés céljából vegyünk fel a kapcsolatot a Magyarország határain kívül megjelenő, a Kárpátaljai Hírmondóhoz hasonló profilú kulturális lapok szerkesztőiségeivel. A közelmúltban erre is sor került (a képen Szabó Zsolt, Füzesi Magda és Pomogáts Béla).

Február 21-én Budapesten, a Petőfi Irodalmi Múzeumban mutatkozott be az immár több mint hat évtizedre visszatekintő Művelődés c. folyóirat. Az egybegyűlteknél Szabó Zsolt főszerkesztő, irodalomtörténész beszélt a kezdetekről, a jelenről, és vázolta az elképzeléseket is. Az 1948-ban létrejött lap szerkesztőisége 1991-ben, a romániai rendszerváltás után Bukarestből Kolozsvárra, Erdély fővárosába költözött, egy szóval hazahozták a Művelődés madarát. Ez a lépés felvirágoztatta, közelebb hozta az olvasókhoz a folyóiratot, amely a nehézségek ellenére töretlen energiával tölti be szerepét. Publikációiban tájékoztat, őrzi a hagyományokat, közművelődési feladatokat vállal, néprajzi, népzenei, az épített örökséggel kapcsolatos tanulmányok közlésével értékmentésre rendezkedik be, olvasmányos, szórakoztatva nevelő.

Könyvkiadói tevékenységet is folytatnak: kiadványaik tematikája sokszínű, érdemes odafigyelni azokra a könyvekre, amelyekhez nevét adta a Művelődés.

Az est háziasszonya, Havas Judit, a Petőfi Irodalmi Múzeum munkatársa felkér-

te a jelen levő szerzőket, hogy osszák meg gondolataikat az érdeklődőkkel. Kósa László művelődéstörténész hangsúlyozta a folyóirat jó értelemben vett regionalizmusát: a szerkesztőség és a kiadó azon törekvését dicsérte, hogy kellő alaposággal törekszik Erdély tájegységeinek megismertetésére. Egyik legszebb kiadványának a közelmúltban napvilágot látott Mezőség című monográfiát (szerkesztette Keszeg Vilmos és Szabó Zsolt) említette, amelyet részletesen be is mutatott. Örvendetesnek nevezte, hogy a Művelődésben a tudományos igényű publikációk mellett helyet kapnak a honismereti, a lokálpatriotizmussal áthatott népszerű írások is, az olvasóközönség jellegének megfelelően.

Méltatta a folyóiratot Oláh János költő, a Magyar Napló főszerkesztője, a Kulturális Folyóiratok Szövetségének elnöke, Sas Péter művelődéstörténész és Fekete Albert tájépítész. Mindhárman a közösen szervezett programokról, a kiadott könyvekről szöveget olvastak részletesebben.

Nagyon emlékezetes volt számomra Szabó Zsolt főszerkesztő egy mondanéja, miszerint nemcsak a balladai Kőműves Kelemenné volt befalazva ama magos Déva várába, hanem ki-k magát is befalazza oda, ahová a sors éppen megszületni engedte. A mondat üzenete, hogy próbáljuk jól érezni magunkat abban a közegben, amelyben létezünk, amelyben feladatot vállaltunk. A Művelődés és alkotótáborunk bizonyítottan erre törekszik. Bízom benne, hogy a Kárpátaljai Hírmondóval kötött testvérkapcsolat mindkét folyóirat olvasóinak épülésére szolgál.

Az érdeklődők a www.muvelodes.ro honlapon ismerkedhetnek az erdélyi folyóirattal.

FÜZESI MAGDA

A fotók a rendezvényen készültek

Most egy olyan írást közlünk, amelyet a Művelődés szerkesztőisége ajánlott fel lapunknak azzal az aprópóval, hogy Beregszászban és Csetfalván is őrzi emléktábla Széchenyi István, a legnagyobb magyar emlékét, és éppen árvízmentesítő tevékenységével köthető szűkebb pátriánkhoz.

Sziklarepesztők a Vaskapunál

Amikor a legnagyobb magyar folyam-szabályozási tervekkel kezdte ostromolni a bécsi udvari kancelláriát – a 19. század harmincas éveinek elején –, nem kevés ellenállással, sőt iróniával, gúnnal is fogadták. „Ez a Széchenyi azt gondolja, hogy ő fedezte fel a Dunát” – elméskedett egy alkalommal Metternich kancellár.

A történelmi Magyarország nyugati kapuján, Dévénynél betörő Duna Pozsony alatt több ágra oszlott. A medrében egymást váltó zátonyok, szigetek, az oldalágakkal megszakított rendezetlen vontatóút miatt a víz ellenében való haladás már itt is nagy nehézségekbe ütközött. Az országból kelet felé kilépve, a Kazán-szoros szűkülete, a Vaskapu sziklászirtjei és zuhatagjai tették veszedelmessé a hajózást.

Az Al-Duna összesen 120 kilométeres mederszakasza másodpercenkénti vízhozamának határértékei 2100 illetve 16 000 köbméter között változtak. A vízmélység 50 centimétertől 50 méterig terjedt, utóbbi a Kazán-szorosban, ahol a folyamviselkedés mindössze 170 méterre szűkült.

A nagy tömegű áru szállítása iránt rohamosan növekedő igényeket vontatós-evezős kishajókkal már egyre kevésbé lehetett kielégíteni. Erőteljes gazdasági érdekek követelték, hogy a hajózás ősi módszereit és eszközeit modernebbek váltsák fel.

James Watt első gőzgépe még bányaszivattyúkat működtetett, de hajókon már a 18. században kísérleteztek vele. A kishajóság ellenállását a kezdetleges előzmények után Fulton Clermont nevű gőzhajója törte meg. A lapátkerékes gőzös 1807-ben 32 óra alatt, akkor még szédületesnek számító sebességgel, 240 kilométert hagyott maga után a Hudson folyón. Tíz évre rá a bécsi Kék-Dunán is pőfőgött már az első gőzhajó. A Carolina hossza 13,37 m,

Sziclarepesztők a Vaskapunál

szélessége 3,16 m, merülése 1,02 méter volt. Gőzgépe, amelyen több műszaki újítást is saját szabadalomként alkalmaztak, 24 lóerőt fejtett ki.

További 12 évnek kellett eltelnie, amíg egy bécsi bankár és angol mérnökök, egyben műszaki újítók megalakították az Első Dunai Gőzhajózási Társaságot (Erste Donau-Dampfschiffahrts Gesellschaft, DDSG). Széchenyi, aki a gőzgépek hasznosságáról Angliában már korábban meggyőződött, a társaság részvényesévé és igen aktív vezetőségi tagjává vált. Látókörét már korábban nyugat-európai utazások mellett keleti körúttal is kiszélesítette. A dunai gőzhajóknak a Fekete-tengerig kellett utat nyitniuk, ha a Vaskapu medersziclái és vízzuhatagai ezt megengedték volna.

Már folytak a folyamszabályozást megelőző felmérések, amikor a munkálatok helyszínét felderítendő, Desdemona nevű evezősevel Széchenyi romantikus dunai utazásra indult, Pestől a Fekete-tengerig.

A másfél hónapos víziutat itt most nem részletezhetjük, az útvonal nagy részét betegente meg, de a töredékes feljegyzésekből is tisztán felsejlik a Duna bal partját egészen a sulinai torkolatig megszálló cári csapatok és a túloldáról velük farkasszem néző török helyőrségek szembenállása. Ami aztán fél évszázad múlva véres háborúk forrása lett, végül is gyökeresen átirta az egész régió hatalmi viszonyait, politikai-közigazgatási térképét pedig újrarajzolta.

Az 1833-ban kezdődő sziclarepesztéseket Széchenyi István már királyi biztosként irányította. Hogy mai divatosabb szóhasználatlal éljünk, ő volt az ötletgazda, a projektmenedzser, és mivel nem egyszer a saját zsebébe kellett nyúlania, a vállalkozás egyik fő szponzora is. A projekt elkészítése és a munkálatok szakszerű levezetése Vásárhelyi Pál mérnök érdeme. Magukat a munkálatokat, kissé irodalmiasított változatban, Fekete Sándor Széchenyi-regényéből idézzük fel:

„Nagy baj, hogy kevés a szabad munkás – jelentette ki a barázdált arcú mérnök. – A határőr ezred által kirendelt nap-

számosok a rossz táplálkozás miatt erőtlenekek, a környékbeli bányák munkásai nehezen barátkoznak a vízi építéssel. De azért, hála az alacsony víznek, hat hét alatt többet végeztünk, mint amennyit magas víznél hat évtized alatt tettünk volna.

Széchenyi is elégedett volt. Muzsikaként hangzott a fülébe a kalapácsok, csákányok, súlyok és vésők lármája. Szívdobogva járkált a merész átvágások és alagutak környékén, a bozotos cserjékben, sziklákat repesztő, csaknem ezer munkás között. Vásárhelyi annyi sziklát puskázott ki az útból, hogy Pest minden utcáját akár kétszer is ki lehetett volna kövezni vele.

Csak az a kár, hogy vannak olyan sziklák, amelyeket nem lehet felrobbantani, s ezek a sziklák olykor mintha teljesen elzárnák az utat... Egyfelől a kormányhatóságok, másfelől a törökök.”

Bár az eredeti terveket nem sikerült teljes egészében megvalósítani, nem csak a pénzügyi akadályok, de az osztrák politika irányváltása miatt sem, a Duna hajózhatóságát mégis átlagosan évi 152 napra tudták emelni. Agózhajók közepes vízállásnál már áthaladhattak a kritikus folyamszakaszon, de hogy a szárazabb hónapok gondjaira is megoldást találjanak, a Duna bal partján megkezdtek a később Széchenyiről elnevezett út építését. Alacsony vízállásnál az érintett szakaszokon így az árut szárazföldön vihették tovább, és miután a terheléstől megkönnyített hajókat átvontatták, a rakományt újból behajózva, vízi úton szállíthatták tovább.

A Széchenyi-utat, akárcsak a teljes vaskapui vízműrendszert, majd csak a század kilencvenes éveiben, a Millennium táján fejezték be. Forrásaink hangsúlyozzák, a Baross Gábor minisztersége alatt magyar pénzen, magyar vállalkozásként elkészült századvégi vízmunkák végig a Vásárhelyi Pál által elkészített, fél évszázad múltán is nagyon pontosnak, használhatónak bizonyult felméréseken, korabeli szóhasználatlaltal a Duna Mappáción alapultak.

KRAJNIK-NAGY KÁROLY
Művelődés, Kolozsvár,
2010. szeptember

IRKA VOLT, IRKA VAN, IRKA LESZ!

A közelmúltban felkerestük Punyó Máriát, Kárpátalja egyetlen magyar nyelvű gyermeklapjának főszerkesztőjét, akivel a kiadványról, a szerkesztőbizottság terveiről beszélgettünk.

– Arra kérem, ejtsünk néhány szót az Irka létrejöttéről!

– A Szovjetunió összeomlása és a rubelészámolás megszűnése után a kárpátaljai iskolások magyarországi gyermeklap nélkül maradtak. Addig ugyanis elérhető áron megrendelhető volt a *Dörögő Dömötör*, a *Kisdobos*, a *Pajtás*. Felismerve a helyzet tarthatatlanságát, a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség akkori elnöksége felvetette egy helyi gyermeklap megjelenítésének fontosságát. Felkértek néhány pedagógust (köztük engem is), készítse el egy gyermeklap tervezetét. A beadott pályázatok elbírálása után én kaptam lehetőséget a lap szerkesztésére. Jankovics Mária grafikus lett az illusztrátor.

– Kiknek szánják a folyóiratot?

– Mivel régióinkban az Irka az egyetlen gyermeklap, szerkesztéseink mindenre gondolok, az óvodásoktól az általános iskolás korosztályig. Aszaktanára is gondolok, hiszen gyakorló pedagógusként magam is felhasználtam a gyermeklapokat a tanításban, a körfoglalkozásokon. A szépirodalmi rovatok inkább a kisebbek körében kedveltek, az ismeretterjesztő írásokat pedig a felső tagozatosok olvassák szívesebben. Az *Irka* elsősorban szépirodalmi folyóirat, feladata az olvasóvá nevelés, az anyanyelv- és a hagyományápolás. Célunk a gyerekek azonosság-tudatának elmélyítése, otthonvilágának megteremtése, egyfajta közösségteremtés is. A szépirodalom mellett a lapban számos ismeretterjesztő, foglalkoztató jellegű írás is található.

– Kiknek az írásai kaphatnak helyet a kiadványban?

– Bárkinek, felnőtteknek, gyerekeknek egyaránt. Természetesen ez nem jelenti azt, hogy a lapban bármi megjelenhet. Például van egy *Aranyhal* rovatunk, amelyben a gyerekek megírják, miről szeretnének olvasni a lapban. Visszatérő kívánság, hogy foglalkozzunk a sztárokkal, a celebekkel. Bármennyire is szeretném teljesíteni az olvasóim kérését, ez irányú óhajaiktól határozottan elzárkózom, és levélben próbálom megértetni a kis

olvasókkal, hogy ilyesmiért nem vájuk ki a fákat... Kár a papírért... Annak örülök igazán, ha kárpátaljai szerzők írásait olvashatják a gyerekek az *Irka*-ban.

– Mennyire sikerült megszerezni az olvasókkal a lapot?

– Bízom benne, hogy szeretik az *Irka*-t. Természetesen nagyon sok függ a pedagógustól, attól, hogy ő szereti-e, ő fontosnak tarja-e, hogy a gyerek így módon is kötődjek a szülőföldjéhez, anyanyelvéhez, nemzetéhez.

A folyóirat nem előfizetéses, a lapot a magyar iskolákban terjesztjük a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség alapszervezeti elnökeinek segítségével. Az olvasók tábora nem csökken, de nem is növekedhet, hiszen Kárpátalja-szerte egyre kevesebb a magyar iskolában tanuló gyermek.

– Az Irka tizenhét éve szolgálja az olvasókat. Főszerkesztőként milyen tapasztalatokat szerzett a lapkiadás terén?

– Gyermeklapunkat az ukrán állam egyáltalán nem támogatja, így a megjelenés esetleges, pályázatfüggő. Soha nem tervezhetünk hosszú távra, mert nem tudjuk, az alapítványok hogyan bírálják el pályázatainkat. Előfordult, hogy míg más kárpátaljai sajtóorgánumok tetemes összeget kaptak, addig az *Irka*-nak megítélt összeg nulla forint volt. Nyilvánvalóan a döntő pozícióban lévők más értekekben gondolkodtak. De életben maradtunk!

– Véleménye szerint hogyan lehetne megoldani a gondokat?

– A rendszeres támogatásban, a tervezettségben látnám a megoldást, s természetesen abban, ha végre a saját államunk is fontosnak tartaná az egyetlen kárpátaljai magyar gyermeklap megjelenését.

– Megítélése szerint milyen a kárpátaljai magyar írók és költők szakmai megbecsültsége?

– A kárpátaljai magyar szerzők megbecsülésénél külön kell választanunk az erkölcsi és az anyagi megbecsülést. Előbbivel többnyire minden rendben van, ám anyagi megbecsülésről nemigen beszélhetünk. Az *Irka*-ba sem a honoráriumért adják az írásokat... De azt hiszem, minden fizetség nélkül többet jelent, ha a gyerek rámosolyog a kárpátaljai szerzőre, sajtomdjára: „Olvastam a versét az *Irka*-ban!”...

– Köszönöm a beszélgetést, további sikereket kívánok.

MOLNÁR BERTALAN

Szentelmények a népi orvoslásban

A népi orvoslás nem csupán a testre, mint a gyógyítás tárgyára, hanem – hite szerint – a test működését irányító, és az azzal szervesen együttműködő lélekre is figyel. Ezt bizonyítják a mindennapi orvosló gyakorlat során megjelenő mágikus elemek, amelyek nem tudatosan ugyan, de a lélek gyógyítását, gyógyulását szolgálják. A népi orvoslás hagyományainak a vizsgálata során szem előtt kell tartanunk, hogy a tapasztalati tudáson alapuló ismeretek nem hiányosak, csupán más rendszerben működnek, mint az ún. akadémiai, vagyis hivatalos orvoslás. Fontos megjegyeznünk, hogy a népi orvoslás holisztikus szemléletű, vagyis a „minden minden-
nel összefügg” elvén alapul. Bár fő célja a beteg gyógyulását elősegíteni, a betegségek kialakulásának okára és mikéntjére is mindig megtalálja a magyarázatot. Ha másban nem, akkor a hiedelmekben – rontás, igizés (szemmel verés), megajgatás, megátkozás, megrontás –, amelyek a betegség okaként vannak jelen a gyógyító rendszerben, és csak a külső szemlélő számára nem fogadhatók el kórokként.

A népi orvoslásban a ténylegesen gyógyító hatású szerek és eljárások gyakran kiegészülnek tisztán járulékos hiedelmekkel, mágikus rítusokkal. A hagyományos orvoslásban a racionális és a mágikus elemek szorosan összetartoznak, kerek egészet alkotnak, éppen ezért elválaszthatatlanok egymástól. Ez a kettős hatás a mindennapok gyakorlatában jól nyomon követhető, és kizárólag a kutatók, vagy a külső szemlélők tesznek különbséget a két eljárás között. Hiba volna azonban azt gondolnunk, hogy minden „varázslat”, babona vagy hiedelem hiábavaló, haszontalan cselekedet lett volna! Azt sem állíthatjuk egyértelműen, hogy a gyógyulás szempontjából a mágiának semmi jelentősége nem volt! Kétségtelenül előfordulhatott, hogy a hiedelmeknek és a mágikus elemeknek pozitív hatásuk is volt, hiszen lehetett az igen hatékony lelki gyógy mód is, aminek a segítségével a beteg szervezete a gyógyulás érdekében mozgósította belső energiáit.

A hívő ember az élet minden jelentősebb állomásánál (születés, házasság, halál) az egyház áldásában akar részesülni. Ezeknek az eseményeknek megvan a saját rítusuk, amelyek az idők során változnak, de továbbra sem nélkülözik a keresztény vonásokat. Az olyan, lényegében váratlanul bekövetkezett eseményekre, mint amilyenek a balesetek, és az ezekből következő sérülések vagy a betegségek – első reagálásuk ösztönös. Ilyenkor gyakran hangzanak fel a Szent Isten; Uram Isten; Jézus, Mária; Szűzanyám stb. felkiáltások, amelyek indulatot, elsősorban riadalmat fejeznek ki, de tekinthetők rövid fohásztörredékének is. Ezt követően a hagyományos gyógyító tudást alkalmazzák, amely

nem nélkülözi a vallásos étellel kapcsolatos mágikus hiedelmeket sem. Mágikusnak nevezzük a népi orvoslásnak azon elemeit vagy eljárásait, amelyek nem közvetlen gyógyító beavatkozást írnak elő, hanem segítségükkel közvetett módon igyekeznek befolyásolni a betegek állapotát és elősegíteni a gyógyulásukat. A hitélettel, a vallási rítusokkal és hiedelmekkel kapcsolatosak azok az orvoslásra használt szerek és eszközök, gesztusok, amelyeket a szentelmények csoportjába sorolunk. A szakrális térből (templomból) származó, keresztény rítusokban használt vagy általa szakrálissá vált anyagok, tárgyak, gesztusok összessége alkotja ezt a kategóriát.

A szentelményeket, mint a népi orvoslás gyógyító szereinek különös csoportját, egy kistáj, az Ungi sík kárpátaljai részének magyar közössége körében gyűjtött anyag alapján vizsgáljuk. A szakirodalomban népi liturgikus szentelményeknek nevezett dolgokat a keresztény közösség tagjai – egyházi mintát követve – az egészség megőrzése céljából megelőzőként, a testi-lelki javak kérésére, a gyógyító eljárás sikerének fokozására, a gonosz távoltartására, vagy gyógyító szándékkal alkalmaznak. Lehet ez egy mozdulatsor, mágikus szöveg vagy imádság, esetleg egy rövid fohász. Miben rejlik a szentelmények ereje, mi a „hatóanyaga”? Nem más, mint az a mélységes hit, amellyel a mozdulatsort elvégzik, a mágikus szöveget esetleg imádságot elmormolják, vagy a fohászt elrebegik.

A keresztény közösségek tagjainál – így a gyógyítóknál is – a leggyakrabban megfigyelt rituális mozdulatsor a *keresztvetés*, amellyel a gyógyító az égiek segítségét kéri orvosló műveletéhez, és egyben hangsúlyozza a cselekedet nem mindennapi voltát. A gyógyító művelet végén is előfordulhat a gesztus hálaadó fohász kíséretében, amikor a gyógyító megköszöni a Teremtőnek, hogy segítette őt az orvosló eljárásban, a gyógyító szer elkészítésében.

Hasonlóan gyakran fordult elő a *szenteltvíz* használata, amit a gonosz távoltartására, valamint betegségmegelőző és gyógyító céllal egyaránt alkalmaztak. A szenteltvízzel összefüggő hiedelmeket az egyház is erősítette. Az 1499. évi boroszlói szertartáskönyv szerint a szenteltvíz használ a dögvész és a méreg ellen. Távol tartja a portától a békákat és a mérges férgeket is. Míg élő hiedelem szerint: ha igazi pap szenteli a vizet, akkor az egész évben nem romlik el, nem poshad meg. Rend szerint vízkereszt napján (január 6.) a templomból hozzák haza, és pótolják folyamatosan, ha kifogynak belőle. Vízkereszt ünnepén a gazdaasszony kereszt alakban megszentelte vele a ház valamennyi helyiségét, hogy megőrizze a hajlékot a rontástól, illetve egész évben távol tartsa csa-

ládjától a gonoszt. Szentelés közben a következőket mondta: „Az Atyának, a Fiúnak, a Szentlélek Istennek nevében. Ámen.”

Ezt követően a család minden tagja egy-egy kortyot ivott a vízből, hogy ne fogjon rajtuk se a *szemmel verés*, se a rontás, és ne fájjon a torkuk. Az év során, amikor a család valamelyik tagja megbetegedett, sok esetben a szenteltvizet használták gyógyító szerként. Miután szentelt gyertya lángjánál meglangyosították, alkalmazták öblögetésre torokfájás és fogfájás esetén, borogatták vele a gyulladt szemet, csöpögtették a fájós fülbe. Nyeltek belőle, ha makacs csuklás vagy gyomorfájás gyötörte őket, lemosták vele a sebeket éppúgy, mint a gyermeket, ha valamitől megijedt. Fogyasztották a szenteltvizet az idegek megnyugtására is. Meg kell jegyeznünk, hogy bár nem volt általános, egyes református családok is tartottak otthon szentelt vizet gyógyítás céljából. A húsvétkor megszentelt sónak a mágikus fürösztés során volt/van jelentős szerepe: a fürösztéshez előkészített víz egyik fontos kelléke.

A vallásos közösségek erősen hisznek az *imádság* erejében. Kizárólag gyógyításra használt imaszövegeket nem ismernek, ezért az orvoslás során is a megszokott imákat mondják. A gyógyító célt szolgálja az, hogy egymás után többször – háromszor, hétszer – mondják el ugyanazt az imádságot. Megszokott, hogy a gyógyulás érdekében a betegek ágyánál hét Miatyánkot, hét Üdvözlégyet és hét Hiszek-egyet imádkoznak, hét napon keresztül. *A jó Isten meghallgat, mi ezt hisszük* – mondták. A rossz szándékú emberek távoltartására az alábbi imádság szolgált: *Most segíts meg Mária, ó irgalmas Szűzanya*. Ennek a hosszabb változata is általánosan ismert: *Szűz szülője Istennek, engedd, hogy tied legyenek! Most segíts meg Mária, ó irgalmas Szűzanya!*

Gyertyaszentelő Boldogasszony ünnepén, február 2-án gyertyát szenteltek, aminek ezt követően mágikus erőt tulajdonítottak. Ezt gyűjtötták meg, ha égháború volt, mert a hiedelem szerint eloszlatta a veszedelmes fellegeket, a házat pedig megvédte a villámoktól. A haldokló kezébe is szentelt gyertyát adnak, hogy az *örök világosság fényeskedjék néki*. A megszentelt gyertya lángjánál melegítették meg a mézet vagy a szenteltvizet a szem-, a fül- és a torokfájás gyógyításakor.

A *Balázs-áldás* a torokfájást megelőző eljárás, amely a római katolikus egyház liturgiájában fordul elő. Minden év február 3-án a templomban a szertartást végző pap a fogadalmi gyertyákat az áldást kérők álla alá tartja, és így kéri Szent Balázs oltalmát a hívőkre. Egyébként Szent Balázs püspököt már a 6. században a torokfájás gyógyítójaként emlegették. A legenda szerint a püspök imádsággal mentette meg a fulladástól egy özvegyasszony fiát, akinek egy halszálla akadt meg a torkán. Az asszony, hálája jeléül gyer-

Szentelmények a népi orvoslásban

tyát ajándékozott a püspöknek. Ennek emlékére alakult ki az a szokás, hogy a pap gyertyákat tart az áldást kérő torka elé, miközben az egészségéért imádkozik.

A húsvét előtti nagyböjt kezdetét jelzi hamvazószerda napja, amely szigorú böjti nap, és a húsvéti időszak kezdete. Az ehhez a naphoz kapcsolódó hamvazkodás a 12. századtól a katolikus vallású közösség körében általánossá vált egyházi rítus. A hiedelem szerint, aki a húsvét előtti hetedik vasárnapon *hamvazkodik*, annak egész évben nem fog fájni a feje. Általánosan elterjedt, hogy a hamvazottak a templomból hazatérve kevés hamut kennek az otthon maradtott nem hamvazottak homlokára is, hogy ily módon ők is részesüljenek az áldásból, és őket is elkerülje a betegség.

Az Ungi sik hagyományában fontos gyógyító hatású szentelmény a *szentelt barka*, amelynek az orvosláson kívül a gonosz távoltartásában is jelentős szerepet tulajdonítanak. Miután hazavitték a templomból, a család minden tagja lenyelt egy-egy barkaszemet, hogy megelőzzék a különféle betegségeket. Torokfájás esetén – gyógyító szándékkal – hasonlóképpen jártak el. A megszentelt barkaköteget rendszerint a padláson tartották, a mestergerenda alá szúrták, hogy az megőrizze a ház népét a rontásoktól, valamint a természeti csapásoktól. Az ereszt alá és a csűrbe is tettek belőle, hogy a portát elkerülje a villámcsapás. Ha nagy égháború volt, vagyis nagyon dörgött és villámlott az ég, akkor meggyújtottak egy-egy ágat, hogy a füstje távol tartsa a villámokat. Szentelt barkát, vagy úrnap sátorból származó zöld ágat szúrtak le a káposztasorok közé, hogy ne legyen benne hangya és ne pusztítsák a kártevők. Az *úrnap sátorból származó* ág teáját fogyasztották köhögés csillapítására és gyomorbántalmak megszüntetésére is.

A szentelt ételek maradékának is mágikus erőt tulajdonítottak, ezért nem dobták ki, hanem elégették – a tűznek adták –, vagy az állatok eledelébe keverték. A húsvéti kalácsot *pászkának* hívják. Ahol gyermek volt/van a családban, ott rendszerint sütnék kispászkát vagy madár formájú fonott kalácsot is. A kismadárnak nevezett kalács tenyérnyi nagyságú, amelynek a lelápított farkát bevagdallják, a madár szeme pedig egy-egy szem fekete bors. A pászkát kosárban vitték szentelni, amelyet díszes *pászkatakaróval* fedtek be. A díszes terítőnek fontos szerepe volt a viasz öntésekor, persze csak abban az esetben, ha *hétyszer nem mosott* volt, vagyis már hét alkalommal szentelte meg a pap. *Aszentelt tömjént* a fájó lyukas fogba tömték, füstjével a fájdalmat csökkentették, és gonoszűző szerként használták.

A Szent Márk napján, április 25-én *megszentelt zöld búzát* az imakönyvben tartották. Az evett belőle egy-egy szálát, akit valamilyen betegség gyötört. Fülfájáskor az ebből vett szállal piszkálták meg fülüket, bízván a gyógyulásban.

A búzát *életnek* is nevezték, és a kenyeret a szent dolgokat megillető tisztelettel övezték: mert a kenyér Jézus teste, és mert a búzaszem mélyedésében a kisgyermek Jézust karjaiban tartó Mária képét látták. Ezért még napjainkban is, ha véletlenül egy darabka kenyér a földre esik, felveszik és megcsókolják. Korábban, amikor még otthon, kemencében sütötték a kenyeret, dagasztáskor keresztet vetettek a lisztre, utána a bedagasztott tésztára, majd a kiszakított nyers kenyérré is. Kemencébe vetés előtt a sütőlapáton újra keresztet vetettek a kenyérré, csak ezt követően tették a kemencébe. Mielőtt megszegették a friss kenyeret, a késsel ismét keresztet rajzoltak rá. Bűnnek tartották a kenyeret szemétté dobni, vagy rátaposni.

A kereszténység legnagyobb ünnepe Jézus születésének napja, a Karácsony. A Krisztus születésének december 25-i megünnepléséről szóló első adatokkal a 4. században találkozunk. Karácsony napja és vigíliája sok olyan népszokást és hiedelmet vont maga köré, amely részint a kereszténység előtti időkből, részint pedig keresztény jellegéből táplálkozik. Ung vidéken a helyi szokás úgy tartotta, hogy a karácsony előestéjén fogyasztott ételek maradékát, a *karácsonyi morzsát* nem szabad kidobni, hanem tűzbe kell vetni, vagy az állatok eledelére kell szórni. Más magyar lakta területeken még él a karácsonyi asztalon szereplő só, bors, fokhagyma és méz mágikus gyógyerejébe vetett hit. A vizsgált területen ezek már kikoptak az emlékezetből.

A *karácsonyi abrosznak*, amelyről karácsony előestéjén, szentestén a vacsorát fogyasztották, szintén mágikus erőt tulajdonítottak. A tavaszi munkáknál átalvetőként használták: ebből vetették a gabonát, abban bízva, hogy ezáltal biztosítják a bő termést. Más vidékeken az abrosz gyógyerejében is hittek, megdörzsölték, átkötötték, becsavarták vele a beteg testrészt, esetleg letakarták vele a szenvedő embert vagy állatot. Megint máshol a füstölés és az öntés segédeszköze volt, sőt egyes tájakon a koporsóra terítették a temetőbe való kísérés idejére. Az utóbbi hiedelmek az Ung vidékén nem ismertek.

Amint azt a fenti példák is bizonyítják, a szentelmények a népi orvosló hagyományokban fokozatosan elvesztik szerepüket, helyüket – a hívő embereké is – a hivatalos orvoslás által ajánlott gyógyszerek, esetleg az alternatív gyógymódok valamelyike által alkalmazott orvosló szerek veszik át.

Dr. KÓTYUK ERZSÉBET

A Credo Együttes a XV. Csángó Bálon

A Kisebbségéért – Pro Minoritate Alapítvány és a Moldvahun Csángó Kulturális Egyesület idén már tizenötödik alkalommal rendezte meg a Csángó Bált a budapesti Petőfi Csarnokban. A február 5-i rendezvénynek Schmitt Pál köztársasági elnök volt a fővédnöke. A rendezők fő célja, hogy minél szélesebb körben megismertessék a csángó hagyományokat, felhívják a figyelmet azokra a problémákra, amelyek már létük alapjában fenyegetik a közösséget.

A rendezvényen megemlékeztek a Széchenyi-díjas Domokos Pál Péterről, a csángó kultúra egyik legavatottabb szakértőjéről, születésének 110. évfordulójára alkalmból. A műsorban részleteket vetítettek Hanák Gábor Domokos Pál Péter életéről szóló *“Édes hazámnak akartam szolgálni”* című filmjéből. A Tázló teremben Petrás Mária keramikus alkotásait tekinthették meg az érdeklődők, Figuli Judit fotóművész munkái pedig az elmúlt évek csángó báljainak hangulatába engedtek betekintést. Az előtérben több standnál kirakodó vásár színes forgataga várta a közönséget.

A hivatalos megnyitóra 19 órától került sor, de a gyerekek már délután részt vehettek a Köketánc Gyerektánc ház programjában. A Duna teremben hagyományörző táncegyüttesek, kórusok, népdalénekesek adtak izelítő szülőföldjük kulturális kincseiből. A Pusztinából, Klézséből, Csikfaluból, Hidegségből érkezett előadók mellett fellépett a Somos, a Zigony, a Zurgó együttes, Berecz András mesemondó, Nyisztor Ilona népdalénekes és még sok más művész. Szűkebb hazánkat a Credo Verseneklő Együttes képviselte. Az est folyamán kétszer is színre kerültek: a Duna teremben két dal erejéig, majd a Szeret teremben adtak hosszabb koncertet Nyisztor Ilona és Kovács Krisztián pusztinai népdalcsokrát követően. Itt mutatták be *Istenről keletre* című legújabb CD-jüket is, amelyről a címadó dal hangzott el. Az együttes vezetője, Ivaskovics József elmondta, hogy már másodszor vettek részt a Csángó Fesztiválon. Meglátása szerint nincs ebben semmi különös, hiszen az igazi csángó magyarok Kárpátalján élnek. Ezzel a kárpátaljai magyarságot sújtó nehézségekre utalt.

A koncerten Bodnár Éva, Reményik Sándor, Túrmezei Erzsébet, Kányádi Sándor megzenésített versei hangzottak el. A nagysikerű előadás végén a közönség kívánságának eleget téve Varga Katalinék a szalókai és a kisgejőci fiatalokkal közösen énekelték el Horváth Sándor *Mert a Haza nem eladó* kezdetű költeményét. Személyi változás történt az együttesben: Fekete Zsuzsanna helyett Hajtó Georgina szalókai énektanárnő csatlakozott a zenekarhoz.

A koncerteket hajnalig tartó tánc ház követte, ahol a magyarországi közönség megismerkedhetett a csángó táncokkal és népdalokkal.

LENGYEL JÁNOS

Bátyától a forgó lányig

1864-ben Pesty Frigyes akadémikus mozgalmat indított: „összegyűjteni a haza helyneveit”. Kérdőívének egyik pontja arra is kíváncsi volt, hogy mi lehet a helység-név eredete. Többnyire nem tudták a válaszadók. Próbálkozások természetesen adódtak. Előfordult, hogy megtalálták a helyes választ. Egyes jegyzők tudakosan próbálták magyarázni községük, városuk nevének eredetét, mások viszont a néphagyomány alapján kísérelték meg ezt. Az idézetek az 1864-es leírásból valók.

Legelőször is nézzünk néhány olyan települést, amelyek helyes választ adtak helységük nevének eredetét illetően, azaz magyarázatuk ma is megállja a helyét: *Balázsfalváról, Iványiról, Péterfalváról* megállapították, hogy az első birtokos nevét őrzik, *Batár, Feketeptak, Fertőszalmás, Huszt* víznévi eredetű, míg *Borkút* határában több savanyúvízes forrás volt – ezek voltak a névadók.

A tudakos magyarázat a tudományos-ság látszatával lép fel. Az okoskodás nagyon könnyen tetten érhető. *Baranya, Dabolc, Szirma* a Baranyi, a Dabolcsi, a Szirmay földesuraktól vezeti le a nevét, pedig éppenséggel a falvak adtak nevet a birtokosoknak. Kezdjük *Asztély* községgel! „Hogy honnan vette eredetét a falu neve, bizonyosan nem tudatik; vannak, kik az *Ostály* szóból származtatják”. *Ungdaróc* lejegyzője a talaj minőségével magyaráz, amely „*darócosan* és soványon iszapolja a hajlásokat”. Meglepve, sőt megmosolyogva olvashatjuk, hogy például *Busztyaháza* helységnevét nem más, mint a *bús atya háza* szó szerkezet származéka. *Rahó*-hoz még érvelést is csatoltak. A ruszin *ráchovati* „számlálni, számolni” jelentésű szóból eredeztetették a városnevet. Ezt azzal magyarázták, hogy a rablók, fosztogatók időnként azon a területen gyűltek össze, ahol most *Rahó* áll, és összeszámlálták a rablott holmikat: itt osztottak a zsákmányon. A meglevő hangalakot próbálták értelmesíteni ezek a „tudósítások” – többnyire nyakatekert magyarázatokkal.

Néhány esetben a lejegyzők a „szóhangyományra” támaszkodnak, tehát az ott élő népességnek is volt véleménye a községnevet illetően. Az a terület, hol most *Bátyú* fekszik, „hajdan mocsáros marhalegelő lehetett, és ennek következtében a mostani falu pásztorok tanyája – mintegy ezek két szigetét laktak, melyekről árvises időkben nem lehetett mindig az egyikről a másikra átmenni, tehát csak felhívások és megszól-

lítások után közlekedtek egymással *Bátya* név alatt, innen vette a falu nevét később, miután a pásztortanyából egy község társaságot alakított”.

Csongomak a régebbi neve *Csomonya* volt. Ezt egészen a XV. századig vezetik vissza: „a közmonda szerint azt állítják a mostan élő emberek, hogy hajdan Cseh nyomának nevezhették”. Mégpedig azért, „mert azon időben, amikor a csehek Magyarországot megszállották, ezen községben csehek (értsd: husziták) is lakhattak”. *Szerencsfalva* lakói egykor elhagyták régi falujukat, és új helyre költöztek. Ekkor mondogatták: „Menjünk tovább *szerencsét* próbálni”. Az már nem monda, hogy ezt lefordították ukránra, így a falu neve ma: *Scsaszlive*. *Técsöröl* is népi magyarázat van: „Némelyek állítják, de nem elég alaposan, hogy hajdan e’ Városnak telepítői meglepetve e’ Megye bércei között terjedő azon rónaság szépségétől, hol a’ Város a Tisza jobb partjára telepített, mondták volna azt, hogy ez *tet-sző* vidék, és a’ megtelepített város innen nyerte volna a *Técső* nevet”.

Nevetlenfalva régebbi neve *Gyakfalva* volt: „A népmonda szerint a *Gyakfalva* név azért töröltetett volna el, hogy egy leány mo-sással foglalkozván, egy csapat katonaság vonult mellette, s kérdezvén a’ leányt, mondaná meg, miféle helység lenne ez? Ki is szégyenelve a *Gyakfalva* nevet mondani, *Nevetlenfalva*nak mondá. Ezen katonasággal utazó tiszt aztán – ki szinte azon időben N. Szöllőse a’ megyegyűlésre utazott – a’ megye gyűlésén a’ leánnyal történt esetet fel-émlítvén, határozottatott el *Gyakfalva* eltör-lése, és *Nevetlenfalva* lett elnevezése, amint az a’ leány mondá”. A név megváltoztatását a tudomány is igazolta.

Forgolány így magyarázta nevét: „*Forgolány* helység vette nevét bizonyos *Forgolány Istvántól* – némelyek előmon-dása szerint egy leánnyal nevezetett *For-gó leánynak*, s innen neveztetik *For-golány*”. Az első megjegyzés a helytálló: személynévi eredetű a falu neve. Hogy az a bizonyos lány táncban forgott-e vagy örvénylő vízben, arról nem szól a „néme-lyek előmondása”. Az viszont igaz, hogy az ukrán nevének (Gyivicsne) megállapítá-sakor beleértették a *lány* szót. Nagyjából ugyanaz történt, mint *Szerencsfalva*val. A népi magyarázat is a hasonló hangalakból indul ki, de nem tudományoskodó érvekkel jön elő, hanem az illető helységhez fű-ződő néphagyománnyal, mondával. Ez te-szi vonzóvá ezeket a magyarázatokat.

MIZSER LAJOS

Szószó

Emlékpark Szavoján?

Tapasztalataim szerint még napjainkban is akad olyan magyar ember, akinek fogal-ma sincs arról, hol van Kárpátalja. Több-ször előfordult, hogy el kellett magyaráz-nom, hogyan szülehettem magyarként Kár-pátalján. Sokan kérdezték, hol is található Beregszász városa? Néhány éve a Hódme-zővásárhely mellett lévő Mártély nevű fa-luban dolgoztam, ahol nem sikerült elosz-latnom két férfiú azon meggyőződését, hogy szülővárosom Somogyban van, egy másik jól értesült atyafitól pedig azt tudtam meg, hogy Beregszászon keresztlük folyik át a Szamos. Ő már csak tudja, mondta, hiszen járt is a városban, jól ismeri Romániát! Így is lehet újraegyesíteni az országot...

Persze meglehet, hogy egy átlagember-től nem várható el, hogy ismerje a Kárpát-medence minden településének a nevét, hi-szen a térképen számos helységnév több-ször is előfordul. Gondoljunk csak arra, hogy Gyula városán kívül Kárpátalján is van ilyen nevű település, Muzsalyról nem is beszélve! De azért a tájegységeket és a fontosabb helységeket nevét illik tudni.

Hogy miről jutott eszembe a fenti gon-dolat?

Egy alkalommal a közszolgálati televízió 1-es csatormáját néztem. A műsorban ismert humoristák emlékeztek a régi szép időkre. Majd előzetes következtet, amelyben egyik kedvenc sorozatom, a „*Magyarország története*” adására hívták fel a figyelmet, amelynek témája a II. világháború és a 40-es évek. Szomorú, vészterhes idők. Elhang-zott szűkebb hazám neve is. Az ismeretlen férfihangtól megtudhattam, hogy a kárpát-aljai Szavoján (Savoyán?) található a ma-gyar Golgota, azaz a Gulág áldozatainak emlékparkja. Az utóbbi fél mondat igaz is. Sok évvel a gyászos események után, a föld mélyéről tömegével kerültek elő az emberi maradványok. Az NKVD egykori gyűjtőtá-bora helyén alakították ki az Emlékezés fa-lát, ahová felírták az áldozatok neveit. Hogy emlékeztessenek, hogy emlékezzünk, hogy emlékezhessünk. Viszont ez Szolyván van, egy többségében ruszinok lakta városban.

Persze én sem ismerhetem minden kár-pátaljai település nevét, de tudtommal Szavója, az egykori királyság, ma Franciaország részét képezi. Nem is olyan régen téli olimpiát is rendeztek a vidéken. El sem tudom képzelni hogyan kerülhetett az Al-poktól a Kárpátokba? Sok talány van eb-ben az összekuszált világban, nem igaz?

L. J.

A magyar nyelvről mondták

„Bátran kijelenthetem, hogy miután évekig tanulmányoztam a magyar nyelvet, meggyőződésemmé vált: ha a magyar lett volna az anyanyelvem, az életművem sokkal értékesebb lehetett volna. Egyszerűen azért, mert ezen a különös, ősi erőből duzzadó nyelven sokszorta pontosabban lehet leírni a parányi különbségeket, az érzelmek titkos rezdüléseit.”

George Bernard Shaw drámaíró

„A magyar nyelv logikus és tökéletes felépítése felülmúl min-den más nyelvet.”

Jakob Grimm meseíró, aki egyben az első német tudományos nyelvten megalkotója is volt

„Az a tény, hogy anyanyelvem magyar, és magyarul beszélek, gondolkodom, írok, életem legnagyobb eseménye, melyhez nincs fogható.”

Kosztolányi Dezső

Múlt időben

Rajó bácsit úgy vártuk, mint a Mesiást. Minden reggel ott álltunk a vegyesbolt előtt és lestük az érkezését. Két korosztály verődött össze a korai órákban ezen a helyen: a nyugdíjasok és mi, gyerekek. Délutáni váltásban jártunk iskolába, ráértünk, ezért aztán mi voltunk a beszerzők. Rajó bácsi fuvarozta idáig a város másik végében levő pékségből a friss kenyeret szekéren. Nem akármilyen szekér volt az, hiszen egy nagy bódé volt rajta, hátul lakattal lezárva, benne az illatos fekete kenyérral. Nyikita Szergejevics Hruscsov országglásának utolsó esztendejét írtuk ekkor, vagyis 1964 tavaszát. A bolthoz, amely egy családi ház egyik szobáját jelentette, meredek, korlát nélküli falépcső vezetett. Az öreg mindig komótosan szállt le a bakról, az ostort fennhagyta az ülésen, majd hátra ballagott, hogy levegye a lakatot. Rögtön akadtak önként jelentkezők, akik segítettek a kenyeres ládákat becipelni az olajos padlójú boltba, cserében nem kellett kivárniuk, amíg rájuk kerül a sor. Mindenki vehetett két téglá formájú kenyeret, többet nem lehetett. Ezekkel rohantam én is haza boldogan nagyanyámékhoz. Ha gazdagabb volt a szállítmány, akkor még egyszer megpróbálkozhattam a vásárlással.

A pártfőtitkár három évvel korábban jelentette be, hogy 1980-ra beérjük és el is hagyjuk Amerikát. Csak azt nem tudtuk, melyiket? Latin-Amerikát vagy az Egyesült Államokat? Ott és akkor a fekete kenyérnek örültünk a legjobban. Meg a margarinak, meg a cukornak, meg a vajnak, meg minden fogyasztható árunak, mert a kirakatban nem volt semmi. Külföldre nem mehettünk, csak szüleinktől, meg az öregebektől hallhattuk, hogy nem mindig volt ez így. Számunkra teljesen elképzelhetetlen volt, hogy az üzletekben nyugodtan lehessen vásárolni. Ekkoriban még a töltött káposztába sem jutott rizs, nagyanyám nagy szemű burizzsal rakta tele a tölteket, jobb esetben kukoricadarával, mert abból volt bőven. Hruscsovnak ugyanis a kukorica, vagy, ahogy mifelénk mondják, a tengeri volt a „csodafegyvere”.

A május elsejei és a november hetedikei felvonulások felejthetetlenek voltak! Ilyenkor feltöltötték a polcokat, a lózungoktól pedig igyekezett mindenki gyorsan megszabadulni és rohanni az első, útba eső boltba. Ez volt ám az igazi proletár virsaft! Friss kenyér, felvágott, egy csomag vaj – legalább ilyenkor! –, és az elmaradhatatlan vodka hozzá. Meg az olcsó szeszelt bor, a

krepák, amitől pillanatok alatt lereszedett a fél ország.

Hétköznapiakon azonban továbbra is a sorban állás volt a legfontosabb feladatunk. Az oroszoktól Kárpátalján mindenki ezt a szót tanulta meg a leg hamarabb: ocseregy. Nem is ment ki a divatból hosszú évtizedekig. Még a legöregebb, oroszul egyáltalán nem beszélő magyar mamókák is így használták. Ők mindig ocseregyben álltak, egészen a birodalom széthullásáig.

Gyerekként hamar megtanultuk a láger szó jelentését is, mivel gyakori beszédtema volt ez odahaza. Úgy hangzott ez, mint az „időszámítás előtt” kifejezés. Amikor elvitték a lágerbe, amikor ott maradt a lágerben, vagy amikor hazajött a lágerből. Nem is lehetett más-ként. Minden házból elvitték a „derék felszabadítók” amagyar férfiakat 1944-ben, erről nem beszélni kikerülhetetlené vált. Persze csak otthon, egymás között. Mi gyerekként nemigen fogtuk fel, hogy ez miért történt, miért pont velünk, magyarokkal? Ki hallott még akkor egész népcsoportok meghurcolásáról a világ legdemokratikusabb országában?

Még 1990-ben is komoly ellenérzéseket váltott ki a pártvezetőkől az ukrainai éhínség emlegetése. Vajon ki mert volna addig arról beszélni, írni, hogy az egykor Európa éléskamrájának számító Ukrajnában a harmincas években több millió ember halt éhen? Ki hallott, olvasott arról, hogy ebben az országban létezett kannibalizmus? Ki látott olyan fényképeket, amelyeken a pártvezetők által kiragasztott plakátokon az olvasható, hogy a szovjet embertől idegen az emberevés? Pedig a szovjet ember is megéhezett olykor, még ha nem is erre születtek. Nem erre, csak éppen ide, a világnak erre a szerencsétlen fertályára.

A mi korosztályunkat már nem vették sem a Gulagra, sem a Donyec-medencébe. A mi nemzedékünk jelentős részének más jutott: fegyverrel harcolni a békéért Afganisztánban. Az agyalágyult Brezsnyevnek köszönhetően családok milliói retteghettek, mikor viszik fiúgyermeküket a „vágóhídra”. Ma sem tudni pontos adatot arról, hogy hányan veszítették életüket hazájuktól távol, hányan váltak örökre nyomorékká a békeharc jegyében. Pedig ez nem is olyan régen történt.

Volt egyszer egy Szovjetunió... Jó dolog múlt időben beszélni róla. Egyébként Rajó bácsi friss fekete kenye-re mindig jólesett, ezt viszont tényleg némi nosztalgiával állíthatom... Vagy csak folyton éhesek voltunk?

DEBRECENI MIHÁLY

A kibic közbeszól...

A betegek (mi sem természetesebb, hiszen nem vagyunk egyformák) különbözőképpen viszonyulnak állapotukhoz, környezetükhöz, orvosukhoz. Minderről viselkedésükkel is tanúbizonyságot tesznek. A témának könyvtárnyi feldolgozása van. Több tízéves orvosi gyakorlatom alatt magam is számtalan érdekes esettel találkoztam, tapasztalataimat sokszor volt alkalmam felhasználni pácienseim gyógyulása érdekében. A legbősegebb „források” a visszajáró, krónikus betegek voltak.

Az élő kapcsolat különösen a szemből nem sorraiból kikerült visszajárókat tette „bennfentessé”: ők lettek a kórtermek vezéregyéniségei, betegtársaik szószólói, gyámolítói, vagy éppen megregulázói. Önjelölt „alorvosként” bemutatták az újonnan érkező betegnek és kísérőinek – ha volt erre fogadókészség – a főorvost, a kezelő kollégát, a legjobb színben ecsetelve szakmai kvalitásukat, emberi mivoltukat. A szakma és a kórterem tudálékosai tájékoztattak a személyzetről, nélkülözhetlenségük tudatában a viziteket követően – néha közben is –, hallgatva az orvost, egyetértően bólogattak, megerősítve az elhangzottakat.

Ha szereplésük néha zavaró is volt, nem intettük le őket, mert segítettek az új betegeknek a beilleszkedésben. Történtek azonban olyan humoros esetek, amelyekre ma is mosolyogva gondolok.

... A nyolcvanas években egyre kevesebb lett a gyógyszer, ezért a továbbképzéseken sok „új” terápiás eljárást sajátítottunk el. Ilyen volt a hexensussz (ágyéki izomzsába), „kézi” kezelése, vagy, ahogy a köznyelv fogalmazott: a hátgerincsérv „helyremasszírozása.” Hogy milyen eredménnyel, az már más kérdés.

Fiatalt, erős testalkatú kollégám, alorvosom volt ennek a terápiának a papája. Sok páciense volt. Kórtermeket szakosítottunk erre a célra: ott csakis erre a gyógymódra beutalt betegek feküdtek.

A viziten egy első esetes beteg ágyánál ecsetelte kollégám – röviden – az eljárást, amire a beteg így reagált:

– Jaj, doktor úr! Nagyon fáj, mozdulni sem bírok, és még nyomkodni is fogja?

Erre megszólalt az általunk jól ismert visszajáró beteg:

– Ne izguljon, kedves! A doktor úr nagyon jól csinálja. Én már tizedik alkalommal vagyok itt a keze alatt, és mindig sikerül neki visszanyomni a sérvet. Tánclépésekkel megyek haza mindig.

Mi, orvosok, arra gondoltunk: az lenne az ideális, ha csak egyszer került volna sor erre a terápiára, nem tizedik alkalommal.

... Idős hölgyem felvételt osztályunkra idült vérkeringési panaszokkal. Néhány napi kezelés után, a nagyviziten kért, hogy írjam ki:

– Drága, főorvos úr! Öreg vagyok én már, nem segít rajtam, csak a sárgaföld, kár a sok gyógyszerért! Elég volt a sok szenvedésből, meg akarok halni...

Nyugtattam, érveltem a kezelés mellett, de – úgy láttam – nem győztem meg. Akkor jött a „segítség” az általunk jól ismert, a hozzánk sűrűn visszajáró Varga néni személyében:

– Maga csak hallgasson a főorvos úrra, ő tudja, mit csinál. S ha már annyira meg akar halni, hát szedje csak azokat a pirulákat, meg injekciókat, meglátja, milyen gyorsan sikerül...

SZÖLLŐSY TIBOR

Küldetés: a muzsika nagykövetei

Egy filmvetítés margójára

Filmvetítésre szól a meghívó az Urániába. Orbán Ágnes és Lengyel Gyula Küldetés c. filmje még 2005-ben készült a Pál családról. A család tagjait ma már szerencsére nemcsak Kárpátalján ismerik, hanem mindenütt a Kárpát-medencében, meg sok helyütt a világban, ahol értik és szeretik a magyar népzene. A csaknem egyórás film alkotói majdnem két évtizeden át követték a család életét Visktól Péterfalvára át Püspökhatvanig. Jó szimattal ráéreztek arra, hogy itt csoda születik? Valószínűleg igen. A kitartásuknak meglett az eredménye, a nézők öröme és szerencséjére.

A havas, szeles januári napon – 26-án – telt ház fogadta a bemutatót, sokan csak a lépcsőkre tudtak leülni. Mondta is utólag Pál Lajosné, Jancsó Kati: nem hitte volna, hogy ennyi ember lesz kíváncsi rájuk. Pedig az érdeklődésnek számtalan oka van, de a legfontosabb talán mégis az, hogy szeretik, tisztelik őket és elismerik azt a hatalmas munkát, amelyet eddig végeztek otthon és itthon, tanítványaikkal, gyermekeikkel.

Az idősebbik gyermek, Pál István zenei tanulmányait a Tiszapéterfalvai Zeneiskolában kezdte, majd Murzsa Gyula tiszaiújfalvi prímás keze alatt ismerkedett meg

a cigányzenével. Középiskolába a komoly múlttal rendelkező Debreceni Református Kollégium Gimnáziumába járt. A fiatal hegedűs 1993-ban elnyerte a Ki Mit Tud? televíziós tehetségkutató verseny különdíját, 1999-ben pedig a Népművészet Ifjú Mestere címmel tüntették ki. De ezt vajon hányan tudták, hogy Pál István Szalonna gyerekkorában mindenáron focikapus szeretett volna lenni? A filmből ez is kiderül, de jelen van itt a viski góbéság is, hiszen amikor Szalonna a Népművészet Ifjú Mestere lett, édesapja azzal fogadta: „Most már ideje lenne megtanulni hegedülni is, fiam.”

Ez biztosan jó pedagógiai fogásnak bizonyult, nehogy már a gyerek elbízta magát! Pál Lajostól egyébként meg is kérdezi a filmben Orbán Ágnes, hogy egy igazi pedagógus hogyan tanít, mire ő azt válaszolja: „Ezt egy igazi pedagógustól kellene megkérdezni.” Egy biztos, a „nem igazi pedagógus” fia, Pál István Szalonna nem lett focikapus, viszont évek óta a Magyar Állami Népi Együttes zenekarvezető primása, de emellett számtalan formációban láthatja, hallhatja őt a népzene és világzenét kedvelő közönség.

Húga, Eszter 2008-ban a Debreceni Egyetem Konzer-

vatóriumában zongoratanár és kamaraművész diplomát szerzett. A konzervatóriummal egyidejűleg elvégezte a Nyíregyházi Tanárképző Főiskola népzene szakát, majd a Liszt Ferenc Zene-művészeti Egyetem népzene tanszakán is befejezte tanulmányait. 2008 óta a Magyar Állami Népi Együttes zenekarának éneke, a kül-

földi (Amsterdam, Brüsszel, Luxemburg, Berlin, Varsó) és a hazai koncertek, fesztiválok (Népzene Ünnepe – Művészetek Palotája, Művészetek Völgye – Kapos, Tavasz Fesztivál – Budapest, Kalács Fesztivál – Diósgyőr) visszatérő fellépője. 2009 augusztusában a Pál család az Egyesült Államokba kapott meghívást, ahol több koncertet, előadást és kurzust tartottak.

Mikor Pálék 1986-ban Péterfalvára költöztek, elindították a hangszeres népzene és néptánc oktatását. 1987-ben megalapították a Gyermekek Néptánc és Népzenei Együttjét. A klasszikus zenét tanuló gyerekek párhuzamosan magyar népzene is tanulhattak. 2000-ben az együttessel átvehették a hamburgi Alfred Toepfer F. V. S. Alapítvány Európa-díj a Népművészetért kitüntetését. Jancsó Katalin a gyermek-együttessel egyidejűleg vezette a községben működő felnőtt népi együttes kórusát, amely elnyerte a Kiváló Együttes minősítést és megkapta a Pro Cultura Hungarica-díjat. Katalin szerint, bár a péterfalvai évek szakmailag igen gazdagnak bizonyultak, az ország nehéz gazdasági helyzete kényszerítette őket arra, hogy máshol keressék boldogulásukat.

1999-ben Magyarországra telepedtek, azonban a mai napig sem szakadt meg kapcsolatuk Viskkel, Péterfalvával és Kárpátaljával. Szervezik a Kárpátaljai Magyar Népdaléneklési Versenyt, nyaranta a Népzene és Néptánc Táborát, a Kölcsönös Nyári Akadémiát a pedagógusok részére.

Pál Lajos 1970 és 1975. között a Kijevi Zeneakadémia karvezetői karán tanult, amelyet kitűnő eredménnyel fejezett be. Közben az opera és szimfonikus karnagy szakon is diplomát szerzett. Ezek után munkát kapott a Kijevi Operaház kórusában. Rövid ideig a Viski Gyermekek Zeneiskolájában és a Huszti Közművelődési Szakközépiskolában dolgozott, közben vezette Visk nagyközség vegyeskarát. 1979-ben kötött házasságot Jancsó Katalinnal.

1986-ban családjával Péterfalvára költözött. 13 éven át volt a Péterfalvai Zeneiskola igazgatója, valamint a Tisza Ének- és Néptánc együttes művészeti vezetője, amelyet feleségével rövid időn belül országos hírűvé tettek. Ezek alatt az

Küldetés: a muzsika nagykövetei

Egy filmvetítés margójára

Évek alatt meghonosították a Kodály-módszert és a népzene- és néptánc-oktatást a zeneiskolában, valamint meg-alapították a Gyermek Népzene- és Néptáncgyűjtést. 1994-ben Igloi Évával és Rónai Lajossal elindították az első Kárpát-aljai Népzene és Néptánc Tábor Tiszapéterfalván, amelyet jelenleg is szerveznek évről évre. 1998-tól a népzenei tábor ének-zene és kézműves táborral bővült.

Jelenleg az Aszódi Podmaniczky Művészeti Iskola tanára. Pedagógiai munkássága mellett aktív résztvevője a Galga-menti községek kulturális életének. Püspökhátvan községben több együttes működése fűződik a nevéhez: felnőtt kórus, gyermek néptáncgyűjtés, három népi zenekar, hagyományörző együttes. A magyar mellett, figyelmet fordít a szlovák hagyományok feltárására és továbbadására. Pál Lajos hitvallása, hogy a magyar kultúra megismeréséhez és megszerettetéséhez, nemzeti értékeink megbecsüléséhez a népzene és a néptáncon keresztül vezet az út. Ahol élő muzsika, zenekar van, ott táncolni is lehet, míg gépzene képtelenség lélekből jövő táncot rogni.

Méltán lehetünk büszkéek a Pál családra, hiszen bebizonyították: Kárpátaljáról indulva is meg lehet hódítani a világot. Kicsit nehéz, de nem reménytelen vállalkozás. Pál Lajos mondja a filmben: "Amikor elvégeztem az ungvári zeneiskolát, azt mondta az apám, hogy most már kenyeret adott a kezembe. Igen ám, de én tovább akartam tanulni! Ekkor segített nekem az egyik tanárom, aki azt mondta apámnak, jó, jó, de a kenyérre vaj is kell. Apám értett a szóból. Mehettem Kijevbe."

Pál István Szalonnának már nem kellett könyörögnie a továbbtanulásért, de nem volt könnyű helyzetben, amikor 13 évesen átkerült Bodrogolasziba. Három nap után haza akart menni. Édesapja ekkor tudatosította vele, hogy ha most megfutamodik, akkor az életben mindig így fog viselkedni. A végeredmény közismert: Pálék nem adták fel soha. A küldetésük sikerrel járt.

DEBRECENI MIHÁLY

A képeken: Végre együtt. A Pál család valahol Amerikában.

Kedves Olvasóink!

A Kárpátaljai Szövetség honlapjain tájékoztatjuk az érdeklődőket az aktuális programokról, tervekről, beszámolóink korábbi rendezvényeiről. Szeretnénk kikérni véleményüket: mit látnának még szívesen a www.ksz.egálnet.hu c. honlapon, illetve a fiatalok www.karisz.egálnet.hu című honlapján.

KI HITTE VOLNA?!

Mire a kedves olvasó kezébe kerül a Kárpátaljai Hirmondó ezévi első száma, talán éppen április havában lépked, az én gondolataim pedig a múlt század 70-es éveiben kalandoznak. A beregszásziak, illetve azok a személyek, akik akkortájt Kárpátaljának ebben a legnagyobb, magyarok lakta városában megfordultak, bizonyára emlékeznek a település központi terén „ékeskedő” Lenin-szoborra. A kommunizmus alacsony termetű „génuszának” többszörös embermagasságú bálványá születésének 100. évfordulója alkalmából került az akkori Felszabadulás térre. Volt, akinek nagy esemény volt ez, és volt olyan is, akinek nem. De akár önszántukból, akár kényszerből vettek részt az emberek eme „grandiózus” ünnepségen, többségük csakhamar elfelejtette, mekkora hűhót csaptak a rendezők. A járőrök megszokták a szobrot, és egy idő után nem csodálkoztak a Bródi Iván kárpátaljai képzőművész jelképes Múzsza című gyönyörű domborművén sem, amely egy évvel korábban került az ugyancsak e téren álló kultúrház homlokzatára. Mert eleinte bizony ez a dombormű is vegyes érzelmet váltott ki a lakosság körében: a művész ugyanis a nőnemű műzsát csaknem meztelenül ábrázolta, csupán legintimebb testrészét takarta be némi lepellet.

A két látványosság – a téren álldogáló Lenin, meg a magasban diszélő műzsza – nem zavarta egymást: Lenin eltűrt a csaknem a feje felett lebegő istennőt, a műzsza meg nem sok ügyet vetett az alatta álldogáló proletárvezérre, a maguk gondjait cipelő emberek pedig rájuk sem hederítve jöttek-mentek naphosszat.

Ahogy szálltak az évek, szállt a por is a város felett. A Lenin-émlékmű sötét márványtalapzata elszürkült, ökelme fején pedig galambok találtak pihenőhelyet, olykor pimaszul otthagya névjegyüket. A város vezetői rég megfélemeztek a szobor tisztítatásáról, legfeljebb egy-egy zápor fürdette meg olykor a proletárvezér bronzokbáját.

Akkor is így történt, amikor egy magas beosztású elvtárs érkezett Kijevből Beregszászba. A várossal ismerkedő vendég megállt a Lenin-szoborral szemben és egyértelműen nemtetszését fejezte ki a kultúrház homlokzatán lebegő műzsával kapcsolatban.

– Mit keres ez a pucér nő a falon? – kérdezte mogorván. – Illetlen dolog, hogy pártunk alapítója felett egy ilyen pucérság lebegjen, szedjék le onnan! – méltatlankodott.

Szavai alaposan fejbévtágták a város és járás vezetőit. Próbálták megmagyarázni, hogy nem akármilyen meztelen nőről van szó, hanem a művészetek mitológiai istennőjéről, amelynek ott a helye a kultúrház falán. Az elvtárs erre még jobban felháborodott.

– Még hogy istennő! A Lenin-szobor a kommunisták eszményképét testesíti meg. Lenin ateista volt, semmiféle istennő nem díszelgethet felette! Davaj, le vele!

A helybeli elvtársak se köpni, se nyelni nem tudtak a szúrós megjegyzéstől. A parancs nem tűrt ellentmondást, de szerencsére a kijevei elvtárs hamar elutazott a városból, az otthon maradt főnökök pedig nem siették el a kapott utasítás teljesítését. Azt azonban mégis fontolóra vették, mi legyen a műzsával, mit lehetne tenni, hogy a kecske is jól lakjon, a káposztai is megmaradjon. Mi tagadás: bántotta az önérzetüket, hogy egy jöttment elvtárs csak úgy lesöpörtesse az általuk már egyszer jóváhagyott, és drága pénzen felrakott művészi alkotást. Addig-addig tanakodtak, amíg az „azonnal” szót felváltotta a „rövidesen”, majd a „későbbiekben”, végül a „jövőben” fogalom. Sőt, ha újabb támadás érte – márpedig érte – a műzsát, továbbra is halogatták a levétel ügyét. Így ment ez sokáig: elodáztak felette, meg-megálltak alatta... Nem kevesebb, mint húsz évig kellett ácsorogni, mire a probléma megoldódott. Csak nem úgy, ahogy annak idején a kijevei „főtanácsos” elvtárs gondolta.

Egy szép nap reggelén ugyanis arra ébredt Beregszász népe, hogy Lenin szobra eltűnt a helyéről, csupán csonka talapzata meredt az ég felé, csúfítva a városképet. Egyetlen éjszaka elég volt ahhoz, hogy odébb állítsák a nagy tanítómestert! A tér meg- és felszabadult az „élőknél előbb” eszményképtől, s így végre rászolgált az akkor még Felszabadulás tér elnevezésre. "Lenin élt, Lenin él, Lenin élni fog". A kommunista „aranyköpés” Beregszászban sem jött be. Éveket kellett várni arra, hogy a megmaradt talapzatra egy szökőkutat „eszakbáljanak”. Aztán ez is megtörtént, és a lenini eszmék helyett a víz csordogált az egykor „szent” helyen, bár egyre ritkábban: ahogy a magyar nóta is mondja, „néhanapiján, vásárnap”. Később a tisztító berendezés elromlott, a víz elszennyeződött a szökőkútban, így az „alkotás” a település szégyenévé vált. A városatyák jobbnak látták eltüntetni a térről.

Beregszászban végleg feledésbe ment a pártvezér, ám a műzsza még mindig örök-dik a szépen kikövezett, kandalláberekkel díszített, immár Kossuth téren.

Egyre halványabban emlékszünk arra, hogy annak idején Szovjetunió-szerte hatalmas színes plakátokon ábrázolták a vezért, amint karjával egy távoli, láthatatlan cél felé mutogat, mondván: „Helyes úton haladtok, elvtársak!” Csak hogy ezeket a reklámokat különböző irányú falakra rakták fel, miáltal a lenini kar a szélrózsa minden irányába mutogatott. Hogy is lehetett volna így kiválasztani a helyes utat?

Hála Istennek, a levitézlett kor plakátjai rég eltűntek, a fehér fogporral vörös szaténra pingált jelmondatok ideje is lejárt. Feledésbe ment a „davaj” szó is, már nem nógat, nem biztat, nem lendít – nem oszt és nem szoroz! Az „elvtárs” szó is kiment a divatból. Pedig egykor ki hitte volna?...

SCHOBER OTTÓ

ÜZENET HAZA

Kárpátaljai gyökerek

Kedves Judit!

Szeretném neked elmesélni az utolsó Polencsik történetét, aki a huzatos Máramarosban született Huszton, a Sárközi Pál u. 4-ben, még Magyarországon. A Máramaros pedig még a Beregnél is huzatosabb volt, talán ez volt Kárpátalja leghuzatosabb vidéke. Ugy mondják a családban, hogy szépapámék legalább fél tucat hatalmat szolgálták! Anyám szerint a Polencsikok már Rákóczi mellett is itt verekedtek, de hogy Kossuth alatt is szolgáltak, az már bizonyos, mert az első Polencsik, akiről papírom is van, József volt, csizmadiamester és Schin Karolinával 1878-ban Huszton kötött házasságot az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságában. Csak a mai fiataloknak mondom, hogy természetesen magyarnak tartotta magát.

A családban az volt a szokás, hogy az első fiú mindig a nagyapja nevét kapta, ezért a nagyapám János lett. Ő a keleti fronton verekedett Ferenc Jókáért, de valmit nagyon rosszul csinálhatott, mert mire hazaért, Huszton már a csehek, a románok, meg az ukránok veszekedtek a hatalomért a magyarokkal. Aztán az Antant, aki az igazságot képviselte a vitában, úgy döntött a Párizs melletti trianoni palotájában, hogy új országot kreál Csehszlovákia néven, és neki adja Kárpátalját öregapámmal együtt.

Szegényapám, József, aki 1908-ban még a Magyar Királyságban született, tanulhatott hát csehül, hogy mesterlevelet kaphasson szülővárosában, Huszton, aztán ráadásul, hogy jobban örüljön a magyar ember, még cseh katonának is kiképezték. Anyám szerint apám beszélt magyarul, oro-

szul, csehül, németül, ruszinul, ukránul és még a zsidókat is megértette, amikor üzletelni akartak vele. Mert apám üzletember is volt, ha a fuvarozókat annak nevezhetjük. Szorgalmas ember volt és a teherautó-tulajdonos már akkor is vagyonos embernek számított. Volt mit fuvaroznia! Főleg fát és követ. Nem panaszkodtak az emberek a csehek alatt. Volt munka elég, csak meg kellett fogni a végét. Mire apám megérte a krisztusi kort, már öt autója volt: két Mercedes, két GMC és egy Citroen, de mint legényember a legbüszkébb a BMW motorkerékpárjára volt. Igyekvő és most már tehetőssé vált legényfiára pedig az édesanyja volt a legbüszkébb, aki három fiút és egy leányt nevelt fel és adott a hazának. Egy bána volt csak huszti öreganyámnak, hogy cselákok lettek a gyermekei és nem magyarok. De jól imádkozott a nagyanyám, mert '39-ben bevonultak a Horthy-katonák és minden magyar sírt-riált örömeiben Huszton, amikor meglátták a háromszínű pántlikás sereget. Végre újra magyar lett a világ!

Apám hazafias örömet csak egy dolog múlta felül akkoriban, a szerelem. Meglátta egy somogyi lány fényképét és azonnal Karádra utazott, hogy feleségül vegye Rosta Máriát, az édesanyjamat. Mire én megszülettem, már Erdélyország északi része is a miénk lett és a Kárpátokban is egyre nőtt a kardcsörtetés, hogy meg is őrizzük ezt a szép Nagy-Magyarországot a bolsevikoktól. Ezért építették a kárpátaljai hágókon a Hunyadi és a Szent László védővonalakat. Ennek szellemében kaptam hát másodiknak a László nevet, de úgy, hogy a családi hagyomány se sérüljön: a János után! Persze a második Lászlót

azért húzták alá, hogy így még csak elsőnek is használhassam! Ez a szemlélet később is meghatározta az életemet, de akkor még nem sejtettem, hogy ez lesz az egyetlen hasznos örökségem, ami meg is maradt.

Akkor még minden nagyon szépnek látszott, és hogy bebiztosítsa magát a Nemzet, úgy döntöttek a kormányzással foglalkozó urak, hogy elviszik apámat a Donhoz, hogy állítsa meg a bolsevikokat jó messze Oroszországban, hogy eszükbe se jusson ide jönni Magyarországra. De ahogy öregapám sem tudta megállítani az oroszokat az első nagy háborúban, apámnak sem sikerült a bolsevikok megfékezése, sőt ő került bajba, mégpedig olyannyira, hogy Kondenzovónál az egységét is teljesen felmorzsozták és szegény édesapám aztóta sem találják.

Nagy bajba kerültek az otthoniak is! Jött Vorosilov a vörös armádjával, de fennakadt a Kárpátok védővonalain (amiről engem is elneveztek) mindaddig, amíg a szövetséges románok át nem álltak és délről a nyakunkra nem hozták a vörösöket. Ennek köszönhetően kezdődött el a vérengzés Kárpátalján, amiről neked kéne egyszer mesélni nekem. Anyai nagyszüleim, a Rosták akkor úgy döntöttek, hogy felpakolnak három teherautót menekültekkel és a maradék vagyonnal, aztán ők is menekülnek, amíg lehet! Meg sem álltak Budapestig! Jól tették, mert nem úszták volna meg élve! Csak a Polencsik mama maradt még Huszton: sírva várta apámat, az eltűnt katonafiát, mert a másik kettő addigra már odaveszett! Még tíz évig siratta őket Huszton, aztán a lánya elhozta Vecsésre, ahol a sírját néha tisztelettel meglátogathatom a családommal.

Egyszer megpróbáltam emlé-

ket állítani a huszti katolikus templomban édesapámnak, de a ferencesek nem vállalták, hiába ajánlottam fel az örökségemet is. Most Pákozdon, a Doni Kápolnánál tisztelek előtte, amikor csak tehetem. Miután az esztergomi egyházi bíróság hivatalosan is halottá nyilvánította édesapámat, lehetővé vált anyám számára, hogy Dr. Dutkay László is az oltár elé vigye, és ezzel hivatalosan az utolsó kárpátaljai Polencsik is eltűnt a családban. Eltűnt, mint a szél a huzatos Máramarosban.

Ez a levél, amit most írtam neked, ez is tiszteleg akar lenni apám előtt, Kárpátalja és a Polencsikok előtt. Mert a kő marad, de csak a kő marad...

Ezért is köszöntek ma különös testvérbaráti öleléssel úgy, mint:

DUTKAY P. J. LÁSZLÓ

Küldjön egy képet!

A Kárpátaljai Hírmondó szerkesztősége új rovatot indít. Arra kérjük olvasóinkat, lapozgassanak fényképalbumjukban, és ha találnak olyan felvételt, amely közérdekűvé tarthat számot, osszák meg másokkal is kincseiket. Alább Szöllősy Tibor, szerkesztőbizottságunk tagja mutatott jó példát.

Fradisták Kárpátalján 1967-ben

Édesapám, Szöllősy János, valamikori aktív játékos (és mezőgazdasági szakember), aki nagy tisztelője volt a magyar futballnak, meghívta és vendégül látta 1967-ben a Ferencváros csapatát.

A Fradi vendégszereplése, játéka valóságos szenzáció volt Kárpátalján. Több mint háromezer szurkoló sereglett össze Tiszapéterfalván a vidék magyarlakta helységeiből. A mérkőzés döntetlen eredménnyel ért véget, majd késő éjszakába nyúlt a vendéglátás.

Édesapám – aki ma már sajnos nem lehet közöttünk – az akkori lehetőségek közepette évekig tartotta a kapcsolatot a fradistákkal, akik a mellékelt, hátoldalán dedikált fényképet küldték neki és a kárpátaljai szurkolóknak. A fotót családi és sporttörténeti emlékként őrzöm.

Élő kapcsolat

Szerda délelőttként a Kárpátaljai Szövetségnek a budapesti Semmelweis utcai Magyarok Házában lévő irodájában rendszerint nagy a forgalom. A Kárpátaljai Hírmondó olvasói közül sokan tudják, hogy ilyenkor Schober Ottó elnökségi tag, szerkesztőbizottsági tagunk tart ügyeletet, és örömmel fogadja mindazokat, akik valamilyen kérdéssel, kéréssel, ötlettel fordulnak szövetségünkhöz. Preznánszky Bertalan Demjénben élő levelezőnk Budapesten járva egy tudósítást hozott a Kárpátaljai Hírmondónak. Ot kaptuk lencsevégre Schober Ottó társaságában.

KIRÁNDULÁS KÁRPÁTALJÁRA

Feljejtethetlen utazásban volt részük az Egri Kertbarátok Köre tagjainak: ellátogatunk Kárpátaljára, hogy a saját szemünkkel láthassuk, hogyan élnek Ukrajnában az idegenbe szakadt nemzettársaink. A kirándulás egyik fő állomása a Vereckei emlékmű volt, de tisztelegtünk a Szolyvai Emlékparkban eltemetett magyarok emléke előtt is, majd felkerestük a munkácsi várat.

Utítársaim közül sokan voltak kíváncsiak a híres beregi borvidékre is. Nagy örömmünkre szolgált, hogy felvehettük a kapcsolatot az itt élő és tevékenykedő borászokkal. Megtekintettük a Beregvidéki Múzeumot is. Sepa János, az intézmény igazgatója érdekes előadást tartott a múzeum létrejöttéről, kiállítási tárgyairól. Elmondta, hogy az épület pinchehelyiségében bormúzeumot létesítenek, és szívesen fogadnak el támogatást e nemes célra téglajegyek megvásárlásának formájában. Az adományozók nevét megőrzi a múzeumban. Csoportunk tagjai is vásároltak téglajegyeket, ezzel is megörökítve az Egri Kertbarát Kör tagjainak beregszászi látogatását.

Bene községben a faluturizmus keretében volt a szállásunk. A településen nagyszerű fogadtatásban részesültünk, amelyet ezúton is szeretnék megköszönni mindannyiunk nevében vendéglátóinknak. A háromnapos kirándulást kísérőnk, Horkay Sámuel beregszászi pedagógus kiváló idegenvezetése gazdagította.

PREZNÁNSZKY BERTALAN,
a Kárpátaljai Hírmondó olvasója,
demjéni lakos

A szerkesztőségtől. Az Egri Kertbarátok Köre tagjainak üzenjük, hogy 2011. március 3–6. között a XI. Beregszászi Nemzetközi Borfesztivál keretében megnyílt a Beregvidéki Múzeum szőlészeti-borászati kiállításának helyet adó Grófi pince.

Az olvasó üzeni

„A legfontosabb... az arányosság”

Sok jót mondhatok a Kárpátaljai Hírmondóról. A legfontosabb, ami nekem nagyon tetszik: az arányosság. Ez az arányosság nemcsak egyes oldalakra jellemző, hanem a Kárpátaljai Hírmondó egészére is. A borítón levő színes képek figyelemfelkeltőek, a belül levő fekete-fehér fotók hasznosan egészítik ki a szöveges részeket.

A rovatok sokoldalú ismereteket adnak. Kiváló szerkesztői munka. Több ilyen magas színvonalú kiadványra lenne még szüksége a Kárpát-medencei magyarságnak. Nagyon örülök annak, hogy ez éppen Kárpátalja vonatkozásában valósult meg. Bár hadd tegyem hozzá, hogy én Kárpátaljával kapcsolatban elfogult vagyok.

MIZSER LAJOS, Nyíregyháza

Egy publikáció utóélete

Vendégünk volt VII. Mihály

A Kárpátaljai Hírmondó 2007 márciusi számában ikeroldalon csemegéztünk olvasónk, Tatárné Csonka Márta fényképalbumából, aki az egykor Nagyberegi községben szolgált neves református lelkipásztor, Vígváry Mihály leszármazottja.

A publikáció nagy „kariert” futott be, egy országos jelentőségű egyházi kiadványban, a Reformátusok Lapjában is napvilágot látott. Itt fedezte fel Vígváry Mihálydédunokája, VII. Mihály, aki hosszú kutatás után eljutott a Kárpátaljai Szövetség irodájába, mert érdekelte, nem tudunk-e valami olyan adatot, amely nem szerepel a családi legendáriumban.

Annyit segíthettünk neki, hogy összehoztuk rokonával, a már említett Tatárné Csonka Mártával. Kiderült: évtizedek óta egy városban élnek, és még csak nem is tudtak egymásról. Mire jó a Kárpátaljai Szövetség!

Persze ez csak vicc volt, az viszont már nem tréfadolog, hogy a Vígváry család-

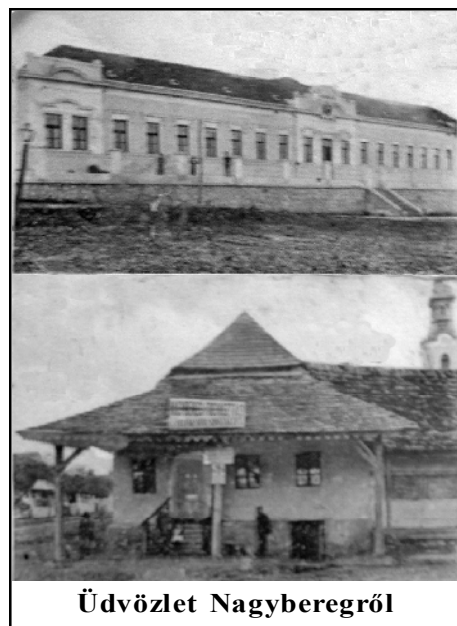

ban évszázadok óta minden elsőszülött fiúgyermek a Mihály nevet kapta. A mi látogatónk, VII. Vígváry Mihály nem a lelkipásztori pályát választotta. Annak idején a Debreceni Református Kollégiumban érettségizett, majd vegyész diplomát szerzett és magkémiai foglalkozott, kandidátusi tudományos fokozata van, a debreceni Atomkutató Intézetben, az ATOMKI-ban tevékenykedett. Ma már nyugdíjas.

Nosztalgiaival gondol a kárpátaljai Nagyberegre, ahol a nagyapja és az édesapja is született. Megtisztelt bennünket azal, hogy behozta a Kárpátaljai Szövetségbe feltve őrzött családi fényképalbumát. Forgattuk a megsárgult fotókat, mi is nosztalgiáztunk. Többek között megbámultunk egy képeslapot, a fotó a nagyberegi iskoláról készült, amely ma Kárpátalja első egyházi iskolájának, az 1993-ban nyílt Nagyberegi Református Líceumnak ad otthont. Egy családi kép is érdekes volt számunkra, több okból is: Ignáczy Géza, a híres beregszászi fotográfus készítette ugyanis 1910-ben. Rajta van az egész Vígváry család: Margit, Aranka, Jolán, Mihály, István, László, és persze a szülők.

A sok szép magyar név hallatán örül az ember lelke. Igen, örül, mondta vendégünk. Aztán egy kicsit elszomorodott. Elmondta, hogy az ő fiát ugyan még Mihálynak hívják, de ő az utolsó Mihály. Bár (egy kislány mellett) két fiúunokája is van, egyik sem viseli az ősök utónevét.

F. M.

Üdvözet Nagyberegről

Kirándulás a kárpátaljai képzőművészet múltjában

Mindig is vonzottak a művészetek, különösképpen a festészet s ez a vonzalom meghozta gyümölcsét: egyetemi éveimben, 1958–1964. között személyes kapcsolatba kerültem a kárpátaljai művészek második generációjának – ahogy Balla László fogalmaz „Erdélyi Béla és kortársai” című munkájában, azaz „sorrendet” állít – patinás képviselőivel, Soltész Zoltánnal, Konratovics Ernővel, Manajlo Tivadarral, Glück Gáborral. Később találkoztam a harmadik nemzedéket prezentáló Kassai Antallal, Balla Pállal, Sütő Jánossal, Horváth Annával, hogy csak néhány nevet ragadjak ki a színes, gazdag palettából. Megtisztelő és egy egész életre kiható, szemléletet, ízlést formáló ajándékban volt részem, mert élvezhettem társaságukat, látothattam műtermeket, szemtanúja lehettem egy-egy remekmű születésének, bepillantást nyertem magán- és családi életükbe.

Külön kell említenem a „kezdetet”. Albérletben Ungváron abban a háromszögben laktam amelynél „csúcsai” Boksay József, Manajlo Tivadar és Soltész Zoltán voltak – közeli szomszédságba kerültem velük. Boksay József, a kárpátaljai (és magyar) festőművészet világlátótornya, nemzedékek nevelője, iskolateremtő, akadémikus volt az első, aki vendégként fogadott műtermében. Abban a szentélyben, ahová kevés halandó nyert bebocsátást, mert az akkori politika, ami „természetesen” vezetői irányadó jogot vindikált a művészetekben is, nem méltányolta szakrális művészetét – ez volt jellemző a szovjet éra előtti alkotói periódusára –, nem vett tudomást róla, elzárta a külvilágtól azokat a remekműveket, amelyek – ott a műteremben – mozdulatlan némaságban várták sorsuk jobbra fordulását. Én láthattam, élvezhettem azokat, sőt – hála Jóska bácsi közvetlenségének és kitüntető bizalmának – egyik-másik születésének körülményeit is megismerhettem.

(Merő véletlen volt, hogy friss diplomásként Gyertyánligeten, az ecset mágusának szülőfalujában kezdtem pályafutásomat és egy ideig átépített szülőházában kaptam szállást. Később a helyi tanács képviselőjeként kezdeményeztem egy emléktábla állítását az épület falán.)

Pótolhatatlan mulasztásom, hogy nem rögzítettem, nem jegyeztem le a tőlük hallottakat, amélyszerző elemzéseket, véleményüket a rájuk erőszakolt szocreál művészetekről, az egyéni látásmód megjelenítésének meggátolásáról, a nem-uniformizált egyéni világlátásról, a szabad szellem korlátairól, a „hivatalos” művészet útvesztőiről, a kollégák alkotásairól, terveikről, és még sorolhatnám.

Tőlük hallottam először – suttogva mesélték –, milyen galád módon lehetetlenítette el a „felszabadító” hatalom Erdélyi Bélát (1891–1955), a „kárpátaljai iskola” megteremtőjét, és legfontosabb képviselőjét, az Európa-hírű művészt, megbélyegezve emberi és művészi mivoltában. Híres naplójúzeitnek egyikében így írt erről:

– Így ni! Lassan minden összeomlik bennem. Mint festő, állandóan megrúgott;

mint tanár, kirúgott; mint nyugdíjas, talaj-talan, élő, holtalan; mint félholt, élettelen; rá kell lépnem a sokmillió ember sorsára, el kell távoznom csendesen, földdé lennem örök sötétségben és meg kell köszönnöm nagyon azt a sok szép napot, amit Isten adott. Nincs értelme annak az életnek, ami már régen nem élet; nincs értelme a tengődés triviális mindennapiságának; nincs értelme a még sok tüzes hamu alatt hamvadásnak; mintha nem volna értelme mind-ama belső meglátásomnak, ami állandóan életbe kiáltozik bennem.

– Mintha elegendő lenne mindenből, ami körülöttem csupa hazugság. Nem tudok hazugságban élni – mikor minden imperativus bennem: a szépség, az igazság, a jóság és a szeretet. ... Pokol lett a föld. Mozdó sarak pokla; sátánok lidércnyomása, örültek egybekavarodása, esze-veszettek részegsége, egymás húsába harapása. – Mit kereselek, és mit akarhatok én még itt tovább? – Mégis! Talán fogom keresni a föld nagy szemétdombján azokat a magvakat, amiből kikél az emberek egymás iránti békessége, megértése és szeretete.

A változó idők szelleme felülkerekedett – azóta – az 50–60-s évek már szinte érthetetlen boszorkányüldözéseinek testet-lelket nyomorító szemléletén: Erdélyi Béla visszakapta az őt megillető helyét a művészettörténetben, az ő és kortársa, Boksay József nevét viseli az ungvári képzőművészeti főiskola, szobor hirdeti elévülhetetlen érdemeiket, utcákat neveztek el róluk, alkotásaik gyűjtemények ékességei, vásznaik sok tízezer dollárért cserélnek gazdát.

Mikor ezeket a sorokat írtam, megkértem telefonon egy kedves művésztárgyaló kollégám, hogy örömmel újságolja: előkerült Erdélyi Béla kézzel írott verses füzet, és több mint valószínű: hamarosan kiadásra kerül.

A kötetlen beszélgetések – ők beszéltek, én hallgattam – a művészettörténet fontos elemei. Ékkövei lehetnének /lennének a kárpátaljai, de helyell-közzel az egyetemes művészet diadéjának.

Meddő próbálkozás lenne felidézni minden találkozás hangulatát, de egy esetet, amely jellemző volt az akkori idők kultúrpolitikájára, mindenképpen közkincsé szeretnék tenni, már csak azért is, mert a történet csipetnyi szellemességgel ízesített.

A legbensőségesebb és legtöbb évet megért kapcsolatom Soltész Zoltánnal (1909–1992) volt; az ő művészte, gondolkodásmódja, ízlése állt legközelebb sarjadó szellemiségemhez – minden, amit tőle hallottam, tanultam egy életre meghatározta viszonyomat a képzőművészethez. Boksay József (1891–1975) tanítványa és sok tekintetben követője, autodidakta, szakiskolát nem végzett művész volt. A papi pályát választotta. Görög katolikus lelkész volt a szovjet megszállásig, mikor is – a fejleményeket mintegy előre látva – lemondott parókiájáról és Ungvárra költözött. A városban – „múltja” miatt nem tudott szellemi pályán elhelyezkedni – bútorgyári munkásként kereste kenyerét.

Rendszeresen látogatta Erdélyi Béla és Boksay József szabadiskoláját, zsánerfestőként kezdte, majd a szovjet időben – ez volt alkotó pályájának hosszabb szakasza – már csak tájképeket festett, ami abban az időben immúnis műfaj volt.

Habár a szakma nem publikus véleménye szerint nívós műveket alkotott, a hatalom nehezen enyhült meg iránta, holott realista látású valóságfestő volt, ami megfelelt az akkori kultúrpolitika elvárásainak.

Ma már megalapozottan állítjuk: Soltész Zoltán egyike volt Kárpátalja legnépszerűbb alkotóinak. Tagja volt a magyar, a csehszlovák és az ukrán képzőművészeti társaságoknak. (Furcsa fintora a politikának.) Jellemző volt rá, hogy sohasem festett műteremben, csakis a szabadban vitte vászonra tájélményeit. Alkotásait 35 egyéni és csoportos kiállításon mutatta be, amelyeket tömegek látogattak országon belül és külföldön. Képeit szívesen vásárolták, alkotásainak reprodukciói albumban látták napvilágot 1973-ban. 1974-ben a tokiói Hekasso Művészszalon 40 alkotását vette meg és vitte el Japánba. 1975-ben Erdemes művész címmel ismerték el tehetségét, de... rögzös volt az út idáig.

Egy alkalommal, amikor meglátogattam az idősödő mestert, rákérdeztem:

– Ismerve „múltját”, tudva azt, hogy nem volt a hatalom kegyeltje, hogyan sikerült kitörni a bezártság, „kaukázusi krétaköréből”?

A rá jellemző megfontoltsággal, arca redőiben bujkáló mosollyal válaszolt:

– Azokban az években, az 50–60-as évekre gondolok, ahhoz, hogy egy festő elismert legyen, nem volt elég mesterien kezelni az ecsetet. Alapvető követelmény volt megfelelni a szocreál elvárásoknak, a legtöbb esetben unintelligens és a művészekhez vajmi keveset konyító kultúrpolitikuskos ízlésének, azaz be kellett hódolni. Ezt azzal díjazták, hogy felvették a festőt a Képzőművészeti Szövetségbe, ami lehetővé tette a tárlatokon való részvételt, árusították alkotásait, írtak róla, esetleg plecsniket is biggyesztektek a mellére.

Én nem álltam be a sorba és talán éppen ezért a Jóisten elküldte hozzám Fortuna asszonyt. Történt pedig a következő:

– 1957-ben Moszkvában megrendezték a szovjet köztársaságok festőművészeinek kiállítását az októberi forradalom 40. évfordulója tiszteletére. Itt akár egy alkotással is jelen lenni nagy elismerés, rang volt: belépést jelentett az akkori idők művészvilágába. Az országos rendezvény előtt megyénkénti zsűrizést tartottak. Az ítések csapatában – itt nálunk – az akkor legelismertebb művész, Tatjana Jablonszkaja elnökölt. Szakmai, és persze politikai véleményezésüket megelőzte a helybeli előzsűrizés: kiválogatták, hogy a kárpátaljai művészek munkái közül melyek kerüljenek Jablonszkaja elé. A döntés az ungvári, a megyei pártbizottság által kijelölt „szakemberek” kénye-kedvére lett bízva. Mivel a megyei képzőművészeti szövetség tagja

(Folytatás a 40. oldalon)

Elismerések

* A MEKK felterjesztésére a Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága –Anyanyelvi Konferencia elnöki oklevelében részesült Vári Fábián László költő, Mihajlo Belenyszobrászművész, Molnár Bertalan újságíró, Kovács Sándor népzeneész, a Vári Művészeti Iskola tanára, Homoki Gábor, a Tiszapéterfalvai Művészeti Iskola igazgatója, Mikulyák László rahói plébános, Burkáló István munkácsi zongoraművész, zenetanár, Csákány Marianna énekes, a kisgyeőrci gyermekkorús vezetője. Az okleveleket Pomogáts Béla elnök nyújtotta át a beregszászi Európa–Magyar Házban.

* A Magyar Írószövetség Kárpátaljai Írócsoportja és az *Együtt* irodalmi folyóirat szerkesztőbizottsága nívódíjat Vári Fábián László főszerkesztő és Dupka György felelős kiadó nyújtotta át Csordás László irodalmárnak, a kiadvány olvasószerkesztőjének.

* A 2011-es Kárpátaljai Magyar Nívódíjakat Kincs Gábor, az UMSZ alelnöke nyújtotta át a kitüntetetteknek. A Posch Alajos Újságírói Díjat Kovács Elemér, a KárpátInfo főmunkatársa, a Drávai Gizella Közoktatási Díjat Györfly István, a Beregszászi Magyar Gimnázium fizikatanára, a Fodó Sándor Községi Díjat Szajkó Tibor pedagógus, beregszászi járási képviselő kapta.

* A Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet a Tehetséggondozási Program keretében immár harmadik alkalommal hirdette meg alkotói pályázatát vers, széppróza, grafika, műfordítás és fotó kategóriákban. Abíráló bizottság (tagjai: Vári Fábián László, Dupka György, Zubánics László, Bakos Kiss Károly, Csordás László, Lőrincz P. Gabriella) 2011. január 18-án hozta meg döntését, amelyről Zubánics László elnök számolt be.

A vers kategóriában Lengyel Vanda végzett az élen Pák Diána és Fodor-Nagy Gergely előtt. Különdíjban Dobai István részesült.

A próza kategóriában az ítések döntése értelmében Héder Ingrid kapta az első díjat, a második Kovács Eleonóra, a harmadik Hájás Csilla lett.

A műfordítás kategóriát Tárczy Andor nyerte meg Fedák Anita és Pliszka Mihály előtt.

A fotó kategóriában Kárpáti P. Zoltán lett az első, őt a képzeletbeli dobogón Sztecenko Andrea és Almási Irén követte.

A grafika kategória legjobbja Imre Ádám lett, második helyen Sárközi Kitti, a harmadikon Ferenci Mária végzett.

2010. DECEMBER

* Bayer Mihály, a Magyar Köztársaság újonnan kinevezett rendkívüli és meghatalmazott kijevei nagykövete november 29-én adta át megbízólevelét Viktor Janukovics elnöknek a fővárosban, majd december 1-jén bemutatkozó látogatásra Kárpátaljára érkezett. Az ukrainai magyar külképviseletek új vezetői: Bacskai József főkonzul (a Magyar Köztársaság Ungvári Főkonzulátusa), Tóth István főkonzul (a Magyar Köztársaság Beregszászi Konzulátusa).

* December 2-án a budapesti Magyar Kultúra Alapítvány székháza adott otthont a „Görög katolikus vértanúk a Kárpát-medencében 1914–1976” című nemzetközi konferenciának, amely az Országos Ruszin Kisebbségi Önkormányzat és a Kárpátok Régió Kultúráért Közhatalmú Egyesület szervezésében zajlott le. Ortutay Mária, a Pannon Világ című időszaki lap főszerkesztője elnökletével a

sztálinisták és a kommunista rezsim által üldözött ruszin-magyar vértanú papokról és ruszin politikusokról előadást tartottak Puskás László parochus, Botlik József történész, Bendász Dániel esperes, Riskó Mariann, Pilipkó Erzsébet tudományos kutatók. A konferencia munkájában részt vett Dupka György Gulág-kutató, a KMMI igazgatója is.

* A KMKSZ szervezésében a beregszászi II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Esztergom termében december 5-én megrendezték a Kárpátaljai Magyar Betlehemesek Találkozóját. Aszúri által legjobbnak ítélt hagyományörző csoportok – a nagymuzsalyi, a sárosorszi, a tiszacsomai és a beregújfalui – képviselték régióikat a Debrecenben december 10–12. között sorra került nemzetközi betlehemes találkozón.

* December 7-én Lakatos Mihály, a NEMFI kulturális államtitkárságának főtanácsosa Dupka György KMMI-igazgató

kalauzolásával felkereste a beregszászi Európa–Magyar Házat, ahol megismerkedett a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet kulturális értékmegőrző és -teremtő tevékenységével is.

* December 11-én Beregszászban a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség megtartotta közgyűlését, ahol mintegy 200 küldött képviselte a kárpátaljai magyar iskolákban és óvodákban oktató közel 2300 magyar pedagógust. Orosz Ildikó elnök indítványára a közgyűlés állásfoglalás elfogadásával ért véget. A dokumentum megfogalmazói követelik: a magyar iskolákban érettségizők számára állandó jelleggel biztosítsák a lehetőséget, hogy a független tesztelés anyanyelven történjen a szaktárgyakból, a magyar nyelv és irodalom pedig kerüljön be a választható tantárgyak közé.

* December 17-én az ungvári református templomban megtartották a Credo versenékkel együttes adventi lemezbemutatóját. Közreműködött Varga Katalin, Ivaskovics József, Csákány Marianna, Fekete Zsuzsa (Credo együttes), a Gyöngykalári Kórusiskola, valamint a Nyitnikék Művészeti Iskola. Hasonló műsorra került sor december 15-én Kisegyőcön, december 19-én Csapon. A Zurgó együttes közreműködésével Beregszászban a muzsikusok betekintést adtak a csángó zene világába. A koncertkörút december 23-án Beregdédában zárult.

* December 1-án a Ráti Művelődési Központban jótékonyági hangversenyt szerveztek abból az alkalomból, hogy Ivaskovics József vezetésével megkezdte munkáját a Szt. Mihály Gyermekotthon zeneiskolája. A szervezők a koncert teljes bevételét hangszerekre költik. A gyerekek mellett műsort adtak a Nagy Bercel vezette Zurgó együttes tagjai (Budapest), a Credo Alapítvány művészeti csoportjai és szólistái, a Gyöngykalári (Kisegyőc), a Nyitnikék (Szalóka). A koncert után csángó táncházra került sor Jakab Annamária és Bíró Zsuzsa szervezésében. A Kárpátaljai Vállalkozásfejlesztési Központ és a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet jelentős összeget adományozott a szervezőknek hangszerek vásárlására.

* December 21-én Ungváron megnyílt az idén 20 éves Kárpátaljai Magyar Képző- és Iparművészek Révész Imre Társaságának (RIT) jubileumi tárlata. A Boksay József Kárpátaljai Megyei Szépművészeti Múzeumban 21 művész mintegy 150 alkotását állították ki. A jubileumi tárlat kapcsán díszes katalógus jelent meg. A rendezvényt támogatta a Szülőföld Alap, a KMKSZ és a Boksay József Kárpátaljai Megyei Szépművészeti Múzeum.

* December 22-én első alkalommal került sor karácsonyfa-állító ünnepségre az Ungvári Nemzeti Egyetem Humán-Természettudományi Magyar Karán dr. Spenik Sándor dékán-helyettes (Fizikai és Matematikai Tanszék), valamint Dr. Kiss Éva professzor és Zubánics László tanár (Magyar Történelem és Európai Integráció Tanszék) közös szervezésében. Az eseményen megjelentek az ungvári városi civil szervezetek aktivistái, vezetői is.

* December 29-én a Kárpátaljai Megyei Állami Közigazgatási Hivatalban Olekszandr Ledida kormányzó eszmecserevel egybekötött fogadást adott a kárpátaljai nemzetiségeket képviselő civil szervezetek vezetőinek. A találkozón részt vett Orosz Ildikó, a KMPSZ elnöke, Zubánics László, az UMSZ UMNT elnöke, Dupka György, a MEKK elnöke, Fuchs Andrea, a KMMI projekt-menedzsere, Dupka Nándor, az UMSZ ISZ elnöke, Lizanec Péter, a Kárpátaljai Magyar Tudósok Társaságának elnöke.

* December 29-én az ungvári római katolikus templomban az orgona felújítása alkalmából jótékonyági hangversenyt rendeztek, amelyen klasszikus zeneszerzők orgonára írt darabjait adták elő. Ugyanezen a napon a viski kultúrházban komolyzenei koncertet szerveztek, ahol három viski művésznővendék, Czébely Beáta, a budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem II. évfolyamos hallgatója, Jörös Andrea, a debreceni Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakközépiskola ének-zongora szakos diákja és Bacsai János, a budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem IV. évfolyamos hallgatója adott zongorakoncertet a komolyzenekedvelőknek.

Szemelvények kárpátaljai eseményekből

❖ * December 30-án Munkácsen a száz évvel ezelőtt született Sáfáry László magyar költő emléke előtt tisztelegtek. A szülői házról eltűnt emléktábla helyére új került, amelyet a KMKSZ és a cserkészek közreműködésével a Szülőföld Alap támogatásával állítottak vissza. A költő munkásságát Popovics Béla, a Kárpátaljai Magyar Cserkészszövetség tiszteletbeli elnöke méltatta.

* „Kívánj igazi ünnepet” címmel a beregszászi Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház tagjai magyar szerzők karácsonyi verseiből, elbeszéléseiből és az ünnepkörhöz kapcsolódó dalokból szerkesztettek közel egyórás műsort. A megindító előadás zenei vezetője Császár István, szerkesztője Gál Natalia volt.

* Megjelent Kárpátalja méltán közkedvelt gyermeklapjának, az Irkának az őszutói száma. A Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség Punykó Mária által szerkesztett kiadványa ezúttal is az irodalomra, az ismeretátadásra és a szórakoztatásra helyezi a hangsúlyt. A lapot Kulín Ágnes grafikai illusztrálja.

* Az Együtt irodalom-művészet-kultúra 2002-től megjelenő számainak elektronikus változata a KMMI honlapján is olvasható: <http://www.kmmi.org.ua>

2011. JANUÁR

* Január 1-jén Kárpátalja szerte koszorúzási ünnepségeket tartottak a Petőfi-emlékhe lyeken. Ungváron Petőfi Sándor születésének 188. évfordulója alkalmából a költő szobránál Bacskai József, a Magyar Köztársaság Ungvári Főkonzulátusának vezetője helyezte el a tisztelet koszorúját.

* Beregszászban is méltatták Petőfi Sándor születésének évfordulóját a Beregvidéki Magyar Kulturális Szövetség (BMKSZ) szervezésében. Pirigy Béla, a BMKSZ elnöke üdvözlő szavai után beszédet mondott Tóth István, a Beregszászi Magyar Konzulátus újonnan kinevezett főkonzulja, Csobolya József történész és Zubánics László, a KMMI és az Ukránai Magyar Nemzeti Tanács elnöke, Kincs Gábor, Beregszász alpolgármestere, az UMDSZ alelnöke, a Kárpátaljai Magyar Szervezetek Fórumának elnöke.

* A 2011-es esztendő első badalói istentiszteletén Zán

Fábián Sándor, a Kárpátaljai Református Egyház püspöke hirdetett igét. Ezt követően emlékeztek Petőfi Sándor születésének évfordulójára.

* Január 13-án a budapesti Bárka Színházban a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház „A szarvassá változott fiú – kiáltás a titkok kapujából” című darabban mutatkozott be. A Jászai-díjas Vidnyánszky Attila által rendezett darab 2003 óta szerepel a beregszászi társulat repertoárján.

* Január 13–14. A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Pedagógiai és Közművelődési Intézet szervezésében „Új utakon” címmel zajlott a Dialógus-2011 nemzetközi konferencia, amelynek idén Özdon, az OMI Városi Művelődési Központ „Olvasó” intézménye adott otthont. „A kultúra, a magyarság megőrzésének eszköze” témakör felkért előadójaként megosztotta gondolatait ajelenlővőkkel Jankovics Marcell, a Nemzeti Kulturális Alap (NKA) elnöke és Zubánics László, a KMMI elnöke. A fórum munkájában Kárpátaljáról részt vett Dupka György, Szabó Tibor, Brenzovics László, Orosz Ildikó, Szoboszlai István, Kovács Elemér, Kovács Erzsébet, Bárdos István.

* Hagyományosan a vajdasági Zenta városa adott otthont A magyar kultúra napja keretében megrendezett Kárpát-medencei Közművelődési Fórumnak, ahol a jelenlővők megvitaták az idei esztendő kulturális stratégiáit. Ülést tartott a Kárpát-medencei Magyar Közművelődési Kerekasztal is, amely döntött a közösen lebonyolítandó rendezvényekről: a Kárpát-medencei Magyar Kulturális Napok rendezvénysorozatát ebben az évben a horvátországi magyarság szervezi majd. A rendezvénysorozaton részt vett a KMMI küldöttsége is.

* A Beregszászi Római Katolikus Egyházközség egyháztörténeti múzeum létrehozását kezdeményezi, amelynek Bohán Béla római katolikus plébános a szervezője. A közel ezer esztendő történéseit hét kiállítási részlegben szeretnék bemutatni. Az 1800–1900-as évek múzeumi anyagát tavasszal szeretnék elérhetővé tenni az érdeklődők számára.

* A regionális kultúra volt a vezérgondolata az Ungvári Nemzeti Egyetem Humán-Ter-

mészettudományi Magyar Karán január 22-én tartott ünnepi megemlékezésnek. Lizanec Péter professzor, a kar dékánja szolt az 1963-ban megnyílt magyar filológiai tanszéknek a helyi művelődési életben betöltött kiemelkedő szerepéről. Antonenko Miklós adjunktus előadásában a kárpátaljai magyar kultúra múltjáról és jelenéről beszélt. Horváth Katalin docens a Himnuszról tartott előadást.

* Január 22-én A magyar kultúra napja előtt tisztelegve, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) beregszászi és ungvári központi rendezvényein Örkény István Tótek című drámáját láthatta a közönség a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház társulatának előadásában. Az előbbi helyszín előadásán Tóth István beregszászi főkonzul, Sin József, a KMKSZ beregszászi járási szervezetének elnöke, az utóbbin Kovács Miklós, a KMKSZ elnöke mondott ünnepi beszédet.

* Január 27-én a Békés megyei Gyulán magyar–ukrán mezőgazdasági kiállítást és vásárt rendeztek, amelyen egyebek mellett Kárpátalja agráriuma is képviselve volt. A rendezvényt Farkas Zoltán, a Békés Megyei Közgazdászok elnöke és Jurij Muska, Ukrajna magyarországi nagykövete nyitotta meg. A nagykövet úr ezen a kiállításon a médiának bemutatta az ukránai termékeket, köztük a kárpátaljai borokat és az ásványvizeket.

* A Kárpát-medencei Családszervezetek Szövetségének (KCSSZ) vezetőit fogadta Kövér László, az Országgyűlés elnöke Budapesten. Tagszervezeteik Erdélyben, a Felvidéken, a Vajdaságban és Kárpátalján egyaránt jelen vannak, és részt vesznek az Európai Nagycsaládok Szövetség (ELFAC) munkájában is.

FEBRUÁR

* Február 4-én a székszárdi Bartina együttes népzenei hangversenyt adott Beregszászban, a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház nagyszínházban.

* A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola (KMF) adott otthont a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség február 11–12-én tizenegyedik alkalommal megrendezett óvodapedagógus-konferenciájának,

amelynek az óvodai művészeti nevelés volt a témája.

* „Multikulturalitás a mindennapokban” címmel február 14-én nyílt kiállítás a II. Rákóczi Ferenc Főiskola Gross Arnold kiállítótermében. A bemutató egy nemzetközi együttműködés eredményeként a Visegrádi Alap támogatásának köszönhetően jöhetett létre. A megjelenteket Soós Kálmán rektor, illetve Jávor András, a Debreceni Egyetem rektorhelyettese köszöntötte.

* Február 17-én a Magyar Köztársaság Beregszászi Konzulátusának szervezésében Vörösmarty Mihály Csongor és Tünde című darabjának előadásával méltatták Magyarország 2011 első félévi soros európai uniós elnökségét a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színházban.

* Ötödik alkalommal rendeztek farsangi mulatságot február 18-án a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán. Ajó-tékonyasági bála meghívott vendégek adományaikkal, cserépjegyek vásárlásával járulhattak hozzá a főiskola épülete tetőszerkezetének felújításához.

* Február 19-én nagy sikerrel lépett fel Kisvárdán a derceni Gyöngyösbokréta Népi Együttes (koreográfus Korolovics Zsolt).

* A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola könyvtára adott otthont a KMPSZ által szervezett Iskolai Könyvtárosok Konferenciájának. A résztvevők a művészetek és a könyvtár kérdéskörével foglalkoztak.

* Február 24-én Budapesten a Magyar Írószövetség költői szakosztálya Open Reading-et, azaz szabad felolvasást tartott, amelyen Vári Fábián László József Attila-díjas költő, az Együtt szerkesztőbizottságának elnöke és Csordás László költő olvasott fel verseiből.

* Az UNE Humán-Természettudományi Magyar Kara történelem szakos diákjai február 25-én hallgatták meg Dupka György Gulág-kutató előadását a kommunizmus kárpátaljai áldozatairól.

* Február 27-én a csapi Harmónia együttes fennállásának 15. évfordulója alkalmából Szabó Tibor a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közössége elismerő oklevelet adta át a társaság tagjainak.

D. GY.

„Egy arc sokat elárul”

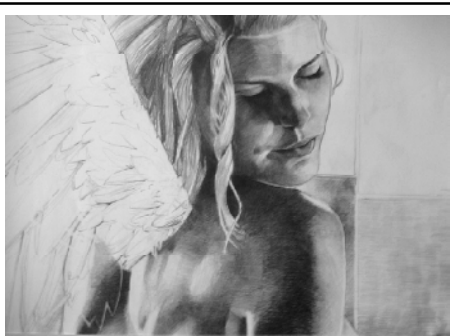
Juhász László, a kárpátaljai Sárosorosziiban élő fiatal grafikus 2009 óta tagja a Munkácsy Mihály Képzőművészeti Egyesületnek. A közelmúltban vele beszélgettem életéről, terveiről.

– Tavaly diplomáztam az Ungvári Képzőművészeti Főiskola Designer Karának kert- és tájépítészeti szakán. Jelenleg munkát keresek. Próbáltam elhelyezkedni a szakmában itthon és külföldön, de egyelőre sikertelenül. A tanulmányaim befejezését követően külföldre jelentkeztem másoddiplomás képzésre, ám adminisztrációs okok miatt ez nem sikerült. Bízom abban, hogy az idén, ha az anyagiak is engednek, tovább képezhetem magam. Főként nyelveket szeretnék tanulni, mert úgy gondolom, hogy Nyugat-Európában nagyobb lehetőségek adódnak a kibontakozásra, mint szűkebb pátriámban.

– *Miért pont a kerttervezés?*

– Először fémmezmunkálást szerettem volna tanulni a képzőművészeti főiskolán, de elbátortalanítottak azzal, hogy nagy a túljelentkezés, így végül a kerttervezés mellett döntöttem. Megkedveltem a szakmát, mert főiskolai éveim alatt nemcsak tájépítést tanultam, hanem általános tervezői ismereteket is szerezhettem.

– *Mióta foglalkozik grafikával?*
– Gyermekkorom óta szeretek rajzolni. Eleinte képregényeket rajzoltam át. Maga az a tény, hogy grafikával foglalkozom, nagyrészt a lustaságomnak tudható be: sokkal egyszerűbb elővenni egy papírlapot meg egy ceruzát, mint vásznakkal, festékekkel és ecsetekkel bíbelődni.
– *Milyen témákat kedvel?*

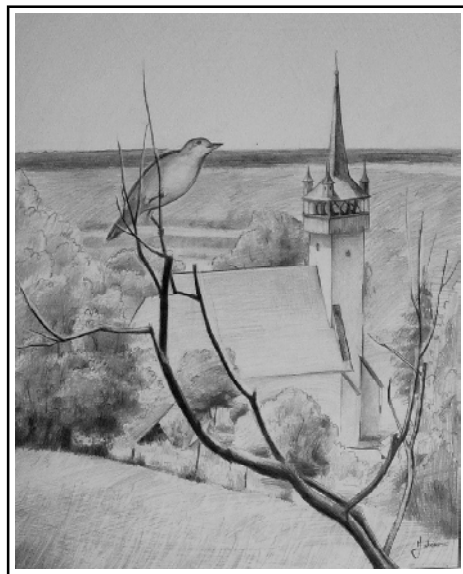

– Főként fantasy képeket szeretek rajzolni, de ezt kedvelik talán a legkevésbé. Előszeretettel rajzolok portrékat. Grafikáim jelentős hányadán arcokat ábrázolok. A főiskolai foglalkozások alkalmával, amikor modellekről rajzoltunk, az arcokat dolgoztam ki leginkább. Egy arc sokat elárul. Megrajzolása sokkal nagyobb precizitást igényel, mint mondjuk egy tájkép vagy egy csendélet megfestése. Számomra még egy tájképnél is lényeges, hogy ember, vagy valamilyen állat legyen rajta. Igazából a hangulatotól függ, mikor mit rajzolok. Van, hogy egy sikertelen próbálkozás után hetekig hozzá sem nyúlok a ceruzához. Gyakorlatilag az első grafitvonás dönti el, hogy befejezem az elkezdett munkát vagy sem.

A naturalista stílus áll hozzám a legközelebb. Én mindig arra törekszem, hogy a képeimen vissza tudjam adni azt, amit látok. Ehhez igyekszem minél jobban kidolgozni a fény-árnyék hatást. Egy grafikán például nem olyan kifejező egy arc, ha szemből kapja a fényt. Ugyanakkor a képalkotásnál arra tanítottak, hogy ne a sátirozásra helyezzem a hangsúlyt, hanem az arányokra. Fontos, hogy a képen minden a helyén legyen.

– *Sohasem vonzotta a festészet?*

– Tavaly ősszel kezdtem festeni. Talán azért is, mert a nagybátyám, Molnár Sándor autodidakta festő. A kezdeti próbálkozásaim elsősorban csendéletek, elmosódott álom-

képek. A főiskolán ugyan tanultam festészetet is, de a tanulmányi éveim alatt nem érintett meg ez a fajta művészet. Visszagondolva, a tanáraink részéről időnként hiányoltam az ösztönzést, aminek az is lehetett az oka, hogy eleinte nyelvi nehézségeim voltak.

– *Az érdeklődők hol láthatják alkotásait?*

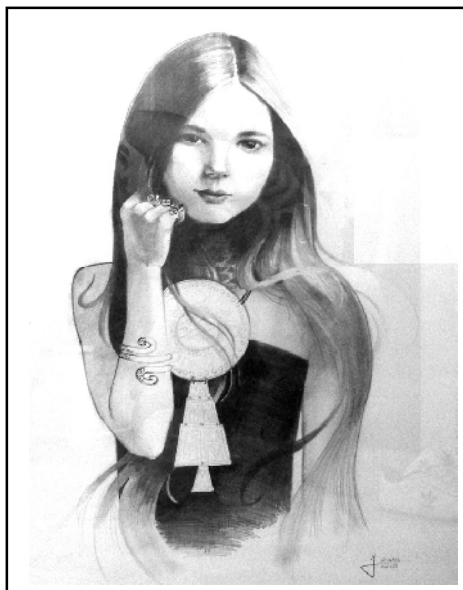
– A benei Faluházban Szuhán András polgármester jóvoltából háromszor is sikerült kiállítani a munkáimat. Egy ilyen kiállítás eredménye, hogy tagja lettem a Munkácsy Mihály Képzőművészeti Egyesületnek, ami nagyon nagy megtiszteltetés számomra. Akiállításaim meglehetősen sikeresek voltak. Az egyik alkalommal egy üzletember valamennyi grafikámat megvette.

– *A nagy művészek közül kik a példaképei?*

– A régiek közül Munkácsy Mihály, a mai alkotók közül leginkább Borisz Vallejo alkotásai állnak hozzám legközelebb.

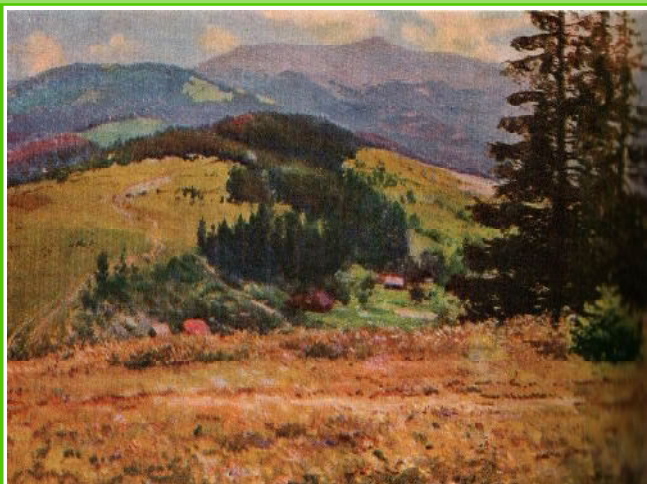
– *Köszönöm a beszélgetést. További alkotói sikereket kívánok!*

MOLNÁR BERTALAN

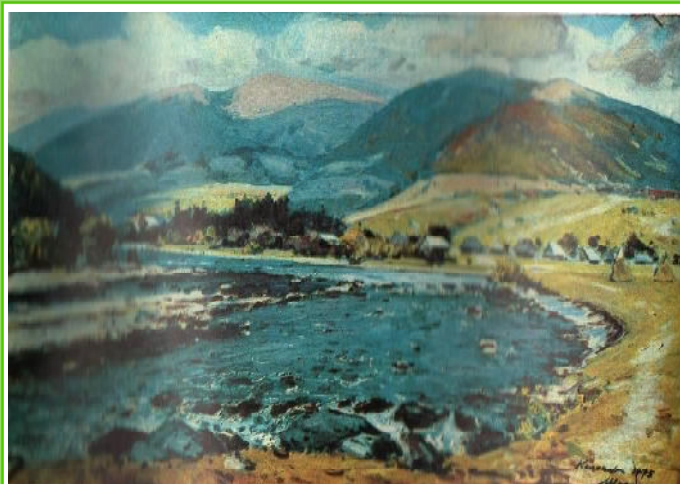

A Kárpátaljai Hírmondó galériája

KLASSZIKUSOK ZÖLDBEN

Boksay József: Nyár a Kárpátokban. 1951

Soltész Zoltán: Kolocsava. 1975

(Folytatás a 36. oldalról)

voltam, engem is köteleztek, hogy vigyek festményt előzsűrizésre. A „Kolocsavai havasok” egyik változatát mutattam be, és persze, hogy taccsvonalon kívülre ítélték.

A vásznat megfordítva, a falnak támasztva a zsűrizés melletti teremben hagytam, azzal a szándékkal, hogy majd később elszállítom.

Mi, az aspiránsok nem lehetünk jelen a zsűrizésen, kint várakoztunk. Hosszú idő elteltével behívták a nyerteseket, a három festmény alkotóit, elsőként Jóska bácsit (Boksay Józsefet – Sz. T.). Aztán még két kollégát – hadd ne említsem őket –, majd, váratlanul és meglepetésként, engemet. Jablonszkaja gratulált: az én vásznam is ott lesz Moszkvában, a Tretjakov Képtárban rendezett kiállításon. Nagyon meglepett az elismerés, annyira, hogy meg sem kérdeztem: hogyan állíthatok ki, amikor a vásznamat a megyei minősítők elutasították?

Később egy beavatott elmesélte az előzményeket. Jablonszkaja meglátta a szom-

jú életet, a jövőt jelképezi. Meg is kérdezte a helybeliektől: miért nem tették a szakmai zsűri számára elbírálás tárgyává, miért nem látták meg benne a művészi értéket? Hogy mit választottak a kartársak, azt nem árulták el nekem.

Hát így indultam, indítottak el azon az úton, amelyen most járok.

– Érdekes és tanulságos történet – mondtam. – Erre mondják: az arany a sárban is arany.

Zoli bácsi mosolygott, nem kommentálta bölcselkedésemet, nekem meg eszembe jutott egy hasonló történet.

Kassai Antal, az istenáldotta tehetség egyik alkotását, amelyet köztársasági kiállításra zsűriztek, csak az után fogadták el, hogy elegyet tett a „szakemberek” feltételeinek: az Uzsoi-szorost ábrázoló lenyűgöző alkotásába bele kellett – utólag – festenie a szocializmust építők emblémáját: egy magasfeszültségű villanyvezetékét...

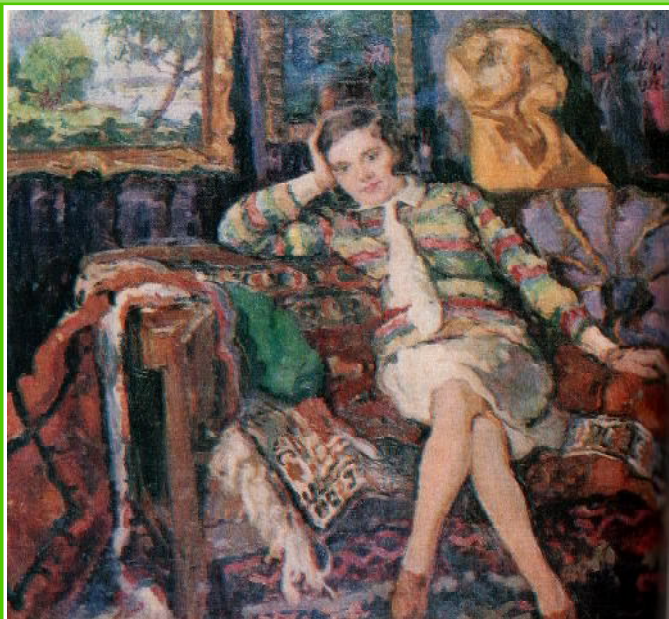
SZÖLLŐSY TIBOR

Sütő János: Hucul házak. 1962

széd szobában befördítva a falnak támasztott képemet, megnézte és kimondta a szentenciát: ez az alkotás méltóképpen prezentálja a kárpátaljai és egyben az ukrán művészetet, mert a tavaszi táj – azt festettem – az

lének: az Uzsoi-szorost ábrázoló lenyűgöző alkotásába bele kellett – utólag – festenie a szocializmust építők emblémáját: egy magasfeszültségű villanyvezetékét...

Erdélyi Béla: Magda, a festőművész. 1928

Soltész Zoltán: Patakocska a Kárpátokban. 1963